

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2023 – 2027

STOWARZYSZENIE „LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA DOBRA WIDAWA”

**DOLNY
ŚLĄSK**

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Oleśnica, 05.2023 r.

WERSJA 23.05.2023

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	4
1.1. Nazwa LGD	4
1.2. Opis tworzenia partnerstwa	4
1.3. Ogólny opis struktury LGD	6
1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego.....	7
1.5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.	7
1.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	8
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	9
2.1. Opis obszaru	9
2.3. Spójność obszaru.....	10
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	12
3.1 Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR.....	12
3.2 Informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną	14
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	17
4.1 Podstawy metodologiczne analizy.....	17
4.2 Charakterystyka demograficzna obszaru	17
4.3 Struktura funkcjonalno-przestrzenna gmin	19
4.4 Rolnictwo	19
4.5 Przedsiębiorczość i rynek pracy.....	20
4.6 Opieka i gospodarka społeczna	24
4.7 Walory przyrodnicze, turystyka, rozrywka, zabytki	26
4.8 Analiza SWOT	29
<i>Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych, analiz, danych GUS, 2023 .....</i>	<i>32</i>
4.9 Podsumowanie	32
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	33
Rozdział VI Cele i wskaźniki	42
6.1 Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	42
6.2 Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników w planie działania.....	45
6.3 Przewidywane do wsparcia konkretne rodzaje działalności gospodarczej w zakresie w jakim jest to zgodne z celami wskazanymi w LSR.....	45
6.4 Cele, przedsięwzięcia szczególnie nastawione na innowacje.....	45
6.5 Cele, przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji	45
6.6 Przewidywane wsparcie dla rolników i ich rodziny w zakresie działalności pozarolniczej	46
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	52
7.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno – instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawiania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.....	52
7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	52
7.3 Procedura Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.....	53
7.4 Innowacyjność	53
7.5 Realizacja projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) 54	
7.6 Operacje własne i operacje realizowane w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.....	54
7.7. Określenie poziomu dofinansowania	55
Rozdział VIII Plan działania	56
Rozdział IX Plan finansowy LSR	56
9.1 Źródła finansowania działalności LGD	56
9.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR	57
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	59
10.1 Monitoring.....	59
10.2 Ewaluacja	59
10.3 Zakres badania:	61
Wykaz wykorzystanej literatury	62
Spis tabel.....	62
Załączniki do LSR	62

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1. Nazwa LGD

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”

ul. Wojska Polskiego 67/69

56-400 Oleśnica

tel. 71/ 314 32 01

e-mail: biuro@dobrawidawa.pl

NIP 911-19-63-812

REGON 020906357

KRS 0000321094

data wpisu do KRS: 07.01.2009 rok

Stowarzyszenie powstało w oparciu o art. 15 ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

1.2. Opis tworzenia partnerstwa.

MISJA PARTNERSTWA LGD

Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa to partnerstwo ludzi, instytucji i organizacji działające na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu i poprawy standardu życia społeczności lokalnych. Zależy nam na rozwoju partnerskiego współdziałania w regionie i promowaniu wartości związanych z kulturą wiejską i aktywizacją mieszkańców.

Chcemy integrować to co rozproszone, pobudzić to co uspię, odnajdywać to co zapomniane. Łączy nas otwartość na nowych członków, harmonijna współpraca i pełne zaangażowanie w realizowane pomysły.

Budowanie partnerstwa na obszarze „LGD Dobra Widawa” rozpoczęło się już w 2004 r. Siedem gmin z woj. dolnośląskiego: Bierutów, Czernica, Długoleśka, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda, Oleśnica, Syców oraz gm. Wilków z woj. opolskiego przystąpiło do realizacji Pilotażowego Programu Leader+ Schemat I. Partnerami samorządów byli lokalni przedsiębiorcy, rolnicy oraz Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA. Tak powstało Partnerstwo „Dolina Dobrej Widawy”. Celem Partnerstwa było utworzenie LGD w formie „Fundacji Dobra Widawa” oraz opracowanie i przyjęcie „Zintegrowanej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich” dla tego obszaru. Tak rozpoczęło się budowanie nowego ruchu społecznego opartego na podejściu oddolnym i wspierającym działania samorządów.

W 2006 r. powołano „Fundację Dobra Widawa”, która przystąpiła do realizacji PP Leader+ Schemat II. W 2008 r. rozpoczęto procedurę, aby LGD była Stowarzyszeniem. Inicjatywę założenia LGD mającej na celu wspieranie budowy kapitału społecznego w ramach Osi IV Leader PROW 2007-2013 na terenach wiejskich gmin: Bierutów, Czernica, Długoleśka, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda, Oleśnica, Syców, Wilków podjęła w porozumieniu z samorządowcami z w/w gmin Fundacja Dobra Widawa oraz współpracujące z nią organizacje pozarządowe, m.in.: Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA. W lipcu 2008 roku w Sycowie odbyło się zebranie założycielskie, w którym wzięli udział reprezentanci sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Na spotkaniu tym podjęto decyzję o powołaniu Stowarzyszenia o nazwie: „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”. Podstawą powołania Lokalnej Grupy Działania było:

- Przeświadczenie o tym, że dorzecze Dobrej i Widawy posiada swoją, wciąż słabo ujawnioną, specyficzną tożsamość, wyróżniającą region, opartą o bogate wartości przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe obszarów wiejskich.
- Świadomość, że zrównoważony rozwój dorzecza Dobrej i Widawy utrudniony jest przez wiele możliwych do przewyższenia problemów natury ekologicznej, społecznej i gospodarczej.
- Chęć współpracy partnerskiej, która pozwoli na bardziej efektywny ekologicznie, gospodarczo i społecznie rozwój regionu, a zwłaszcza przyczyni się do zachowania jego wysokich walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych decydujących o tożsamości dorzecza Dobrej i Widawy.

Pozytywny wizerunek LGD oraz skuteczność w działaniu zaowocowało poszerzeniem Partnerstwa w 2011 r. o gminę Międzybórz oraz w 2015 r. o gminę Jelcz-Laskowice.

W okresie programowania 2007-2013 „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa” z powodzeniem realizowała 3 główne cele zapisane w LSR: **1. Ochrona środowiska przyrodniczego, kulturowego oraz ładu przestrzennego, 2. Usługi, produkty i turystyka czynnikami rozwijającymi gospodarkę regionu oraz 3. Rozwój społeczności lokalnej oraz kapitału ludzkiego.**

Od 2009 r. mieszkańcy zamieszkali na obszarze LGD ubiegali się o pomoc finansową w zakresie: „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej”, „Odnowy i rozwoju wsi”, „Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw” oraz „Małych projektów”. Zrealizowano 182 projekty na kwotę ponad 8 900 000 zł. Tak duże zainteresowanie możliwościami jakie daje LGD potwierdziło, że oddolnie przygotowana Strategia jest odpowiedzią na zgłaszane przez mieszkańców potrzeby.

„Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Partnerstwa Dobra Widawa na lata 2014-2020” zbudowana została wokół 2 celów: **1. Zwiększenie poziomu atrakcyjności turystycznej i przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy** oraz **2. Zwiększenie poczucia integracji i tożsamości społeczności lokalnej**. Skuteczna praca zespołu LGD zaowocowała II bonusami, dzięki którym zwiększono budżet działania 19.2 z 14 mln zł do 17,05mln zł. Dzięki tym środkom do czerwca 2022 r. powstało 60 nowych firm, w tym 27 założone przez osoby z grup defaworyzowanych. Dofinansowano rozwój 23 lokalnych firm, gdzie zatrudnienie znalazło 21 osób defaworyzowanych w dostępie do rynku pracy. Dzięki wsparciu LGD stworzono łącznie 99 miejsc prac na obszarze. Wsparto działania samorządów w budowie lub modernizacji 27 obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Przyczyniło się to do wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru LGD Dobra Widawa oraz budowy marki obszaru. Sfinansowano 10 projektów organizacji pozarządowych na odnowienie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. LGD sfinansowała działania na rzecz odnowienia i rekonstrukcji 9 cennych lokalnych obiektów zabytkowych. Wsparto działalność 17 lokalnych zespołów ludowych i kół gospodyń wiejskich. Sfinansowano projekty organizacji pozarządowych i samorządów na rzecz realizacji programów doradczych, edukacyjnych i aktywizacyjnych dla mieszkańców obszaru, szczególnie dla młodzieży oraz seniorów. Podjęto szereg działań promocyjnych, dzięki którym wzmocniono atrakcyjność turystyczną obszaru opartą min.: na produkcie lokalnym.

Stowarzyszenie zdobywało również doświadczenie w ramach projektów wykraczających poza RLKS. W 2020 roku LGD dołączyło do sieci Ośrodków Działaj Lokalnie, dzięki czemu realizuje lokalny program grantowy. W ramach programu oferowane jest wsparcie dla aktywnych społeczności lokalnych, których członkowie sami definiują własne potrzeby i podejmują wspólne działania.

Przez wszystkie lata działalności bezpłatnie doradzałyśmy, jak pozyskiwać i rozliczać fundusze europejskie na realizację pomysłów mieszkańców wsi. Przeprowadzałyśmy nabory wniosków oraz stały monitoring i analizy dotyczące obszaru LGD. Współpracowałyśmy z instytucjami oraz organizacjami z obszaru LGD, woj. dolnośląskiego oraz całego kraju. Stowarzyszenie w ramach RLKS realizowało łącznie 4 projekty współpracy, w tym 1 międzynarodowy (z LGD z Czech) oraz 1 międzyregionalny (z LGD z woj. opolskiego). LGD jest Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Byłyśmy również partnerem zaangażowanym w projekty „Dolnośląskiej Sieci Partnerstw LGD”: 1. *„Wsparcie tworzenia międzynarodowej sieci kontaktów Lokalnych Grup Działania z Dolnego Śląska oraz podniesienie wiedzy w zakresie funkcjonowania Programu LEADER w obszarze Unii Europejskiej”* – 2019 r., 2. *„Dobre przykłady realizacji wielofunduszowych RLKS-ów jako źródło wiedzy i doświadczeń w rozwoju międzyterytorialnej współpracy pomiędzy lokalnymi grupami działania”* – 2020 r.

Również członkowie LGD będący organizacjami pozarządowymi pozyskiwali środki publiczne na realizację projektów, które w bezpośredni sposób przyczyniają się do poprawy jakości życia społeczności lokalnych:

1. Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Bierutowskiej im. Romka Kazimierskiego: *„Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców Miasta i Gminy Bierutów w 2021 r.”* – zadanie publiczne Miasta i Gminy Bierutów;
2. Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Bierutowskiej im. Romka Kazimierskiego: *„Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców Miasta i Gminy Bierutów w 2022 r.”* – zadanie publiczne Miasta i Gminy Bierutów;
3. Stowarzyszenie Krzewienia Rękodzieła Artystycznego Mistrzów: *„Nauczę się i wykorzystam”* 2018 – zadanie publiczne Gminy Długołęka;
4. Stowarzyszenie Krzewienia Rękodzieła Artystycznego Mistrzów: *„Nauczę się i wykorzystam”* 2019 – zadanie publiczne Gminy Długołęka;
5. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Integracji Chwałowic: *„Aktywna Chwałowicka Pętka 2022”* – zadanie publiczne Gminy Jelcz-Laskowice;
6. Fundacja Aktywne Bogusławice: *„Kształtowanie zdrowych nawyków i osiąganie postawionych celów jako przeciwdziałanie uzależnieniom”* 2016 – zadanie publiczne Gminy Oleśnica;
7. Stowarzyszenie – Koło Gospodyń Wiejskich w Bukowiu: *„Podtrzymanie i rozwijanie tradycji i obyczajów ludowych w Gminie Wilków poprzez warsztaty bożonarodzeniowe”* 2022 – zadanie publiczne Gminy Wilków.

Wieloletnia praca na rzecz rozwoju obszarów wiejskich jest możliwa dzięki wykwalifikowanej, doświadczonej i zaangażowanej kadrze: pracowników biura Stowarzyszenia oraz członków Rady. LGD przykłada dużą wagę do podnoszenia kompetencji organów LGD jak również do korzystania z doświadczeń swoich członków i osób zaangażowanych we wdrażania LSR.

Priorytetem dla LGD Dobra Widawa był taki dobór metod i narzędzi, aby włączenie społeczności lokalnej w proces tworzenia „Lokalne Strategii Rozwoju na lata 2023-2027” był najbardziej efektywny. Dokument wypracowany został z wykorzystaniem wielu partycypacyjnych metod: białego wywiadu, badań ankietowych, spotkań konsultacyjnych, wywiadów grupowych, warsztatów strategicznych w ramach zespołów roboczych, punktów informacyjno – konsultacyjnych, konsultacji ze społecznością lokalną on-line, za pośrednictwem strony internetowej i profilu społecznościowego, spotów reklamowych w radiu, ogłoszeniach w lokalnych mediach, plakatach, fiszkach projektowych. Podczas realizacji działań partycypacyjnych szczególną uwagę zwrócono na udział w budowaniu strategii grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. W pracę zaangażowano lokalnych producentów i usługodawców w tym z branży turystycznej, przedstawicieli instytucji współpracujących na co dzień z osobami w niekorzystnej sytuacji (PUP, PCPR, OPS, KOWR, przedstawicieli urzędów Gmin), seniorów, przedstawicieli instytucji współpracujących na co dzień z rolnikami (przedstawiciele Gmin, ARiMR, KOWR, ODR, DIR), rolników, osoby do 25 roku życia, lokalnych liderów (sołtysów, radnych, członków ngo), przedstawicieli urzędów Gmin, ogół społeczności lokalnej, członków LGD, Rady, Zarządu oraz pracowników biura LGD.

LGD przez kilkanaście lat funkcjonowania wypracowało pogłębione partnerstwo oparte na skutecznej komunikacji oraz kolegialnym podejmowaniu decyzji. W swoim funkcjonowaniu bazuje na doświadczeniu swoich członków jak również jest wrażliwa na głosy mieszkańców, organizacji i instytucji z obszaru Partnerstwa. Założona na wstępie współpraca trójsektorowa skupiająca przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego gwarantuje bowiem postrzeganie potrzeb lokalnych społeczności z szerszej perspektywy.

1.3. Ogólny opis struktury LGD

Skład LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Do Stowarzyszenia LGD Dobra Widawa należy 195 członków:

- ✓ 13 przedstawicieli sektora publicznego – 10 gmin oraz 3 samorządowe jednostki organizacyjne;
- ✓ 146 przedstawicieli sektora społecznego: 124 osoby fizyczne (72 kobiety i 52 mężczyzn) oraz 22 organizacje społeczne w tym: 2 Kola Gospodyń Wiejskich, Ochotnicza Straż Pożarna, stowarzyszenia, fundacje, 2 koła łowieckie, 2 kluby sportowe, 2 parafie.
- ✓ 36 przedstawicieli sektora gospodarczego, w szczególności przedsiębiorcy z obszaru LGD.

Sposób rozszerzenia i zmiany składu lokalnej grupy działania określają przepisy § 10, 11 i 33 Statutu Stowarzyszenia. Zgodnie z nimi członkiem Stowarzyszenia mogą zostać osoby fizyczne i prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego. Przystąpienie do LGD następuje na drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia po złożeniu deklaracji o przystąpieniu do LGD. W przypadku osób prawnych dodatkowo załączane są uchwały organu stanowiącego. Oddolne podejście do budowy strategii i realizacji pozwala łączyć wiedzę, umiejętności i doświadczenie przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Partnerstwo wdrażając podejście Leader działa w obszarach związanych z przedsiębiorczością, zasobami ludzkimi, a także dziedzictwem naturalnym, historycznym i kulturowym. Tak szerokie spektrum działania w połączeniu z partycypacją społeczną pozwala zidentyfikować obszary wymagające wsparcia i ująć właściwe działania w odpowiedzi na te problemy w LSR. Dostęp do udziału w Partnerstwie był i pozostaje otwarty. Nie były i nie są stosowane żadne ograniczenia lub wykluczenia, które można by uznać za dyskryminujące dla kogokolwiek. Podstawą współpracy członków stowarzyszenia są partnerskie relacje. Stowarzyszenie ma charakter inkluzywny, charakteryzuje się dostępnością, otwartością dla wszystkich zainteresowanych i propagowaniem równego traktowania wszystkich grup społecznych i reprezentowanych sektorów.

Członkami są osoby fizyczne, które spełniają warunki określone w ustawie „Prawo o stowarzyszeniach”, posiadają zdolność do czynności prawnych i nie są pozbawione praw publicznych, a także osoby prawne - państwowe lub samorządowe, utworzone na podstawie odrębnych przepisów, w tym jednostki samorządu terytorialnego, działające na obszarze LGD i wykonujące działalność związaną z realizacją celów Stowarzyszenia. Poza podstawowymi wymogami określonymi w Statucie nie są stosowane żadne kryteria i ograniczenia w dostępie do członkostwa.

1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji oraz ustalenie kwot wsparcia, jest Rada. Skład Rady wybiera Walne Zebranie spośród Członków Stowarzyszenia. Skład organu decyzyjnego jest adekwatny do stwierdzonych grup interesariuszy LSR. Członkami Rady są przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno- gospodarczych, a żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Nadrzędną zasadą działania rady jest zachowanie parytetu równowagi sektorów, co oznacza, że na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu, a co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru operacji pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi. Szczegółowe uregulowania dotyczące organu decyzyjnego określa Statut Stowarzyszenia. Aktualnie Rada liczy 10 członków, wśród których znajduje się członek OSP oraz osoba powyżej 60 roku życia.

Tabela 1. Reprezentanci grup interesu sektorów w organie decyzyjnym

Lp.	Nazwa	Reprezentanci sektorów	
		Liczba osób	Udział procentowy
1	Sektor publiczny	4	40,00 %
2	Sektor gospodarczy	4	40,00 %
3	Sektor społeczny	2	20,00 %
Razem		10	100%

Źródło: Opracowanie własne, 2023

1.5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które decyduje o jego kierunkach oraz programach organizacyjnej i finansowej działalności. Działanie Stowarzyszenia opiera się na współpracy wszystkich jego członków, wg jasnych zasad i pełnej transparentności, a relacje pomiędzy członkami osadzają się na zasadach pogłębionego partnerstwa. Organ decyzyjny w LGD czyli Rada działa w oparciu o ustaloną procedurę oraz z zastosowaniem lokalnych kryteriów wyboru, określających priorytety LGD w dystrybuowaniu środków w ramach LSR. Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady określa "Regulamin Pracy Rady Lokalnej Grupy Działania Dobra Widawa" wraz z Procedurami. Proces wyboru zachodzi z zachowaniem zasad transparentności i bezstronności członków Rady a w przypadku okoliczności mogących budzić uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności członka Rady, są oni wykluczani z wyboru tych operacji na podstawie deklaracji poufności i bezstronności. Decyzje w Stowarzyszeniu podejmowane są w sposób kolegialny i zapadają w głosowaniach podczas Walnych Zebrań Członków. Zarząd Stowarzyszenia, na podstawie udzielonego mu przez Walne pełnomocnictwa, może samodzielnie wprowadzać zmiany w załącznikach do umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR, jedynie w zakresie związanym ze zmianą aktów prawnych, na mocy których działa Stowarzyszenie, lub wynikających z wezwań Zarządu Województwa. Tym samym zakres czynności, co do których Zarząd podejmuje decyzje bez uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD jest bardzo ograniczony. Zwyczajne Walne Zebranie zwoływane jest przez Zarząd przynajmniej raz w roku. W zależności od potrzeb, na wniosek Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady, a także na żądanie co najmniej 20% liczby członków stowarzyszenia, zwoływane są zebrania w trybie nadzwyczajnym. Członkowie stowarzyszenia oraz wszyscy zainteresowani działalnością Stowarzyszenia biorą także udział w corocznym spotkaniu, tzw. warsztacie refleksyjnym, na którym podsumowane są dotychczasowe działania oraz dyskutowane są nowe pomysły i inicjatywy.

Stowarzyszenie działa na zasadzie trójsektorowego partnerstwa, w którym każdy członek - będąc przedstawicielem danego sektora, traktowany jest na równi z innymi. Ma prawo wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia, uczestniczyć w Walnym Zebraniu Członków i brać udział w procesie podejmowania decyzji posiadając w głosowaniach jeden głos.

Członkowie LGD wysuwają postulaty i zgłaszają wnioski wobec Stowarzyszenia, a także uczestniczą w pracach tematycznych zespołów roboczych. Zespoły robocze stanowią przestrzeń wymiany poglądów między członkami Stowarzyszenia, a także tworzenia oddolnych inicjatyw. Zespoły robocze składają Zarządowi rekomendacje, sugestie i opinie na temat wszystkich bieżących spraw Stowarzyszenia oraz rekomendują Zarządowi inicjowanie określonych działań.

Zasady zgłaszania przez członków LGD wniosków i postulatów dotyczących funkcjonowania LGD, rozpatrywania ich przez Zarząd oraz składania Walnemu Zebraniu Członków rocznych sprawozdań dotyczących złożonych wniosków i postulatów oraz sposobu ich załatwienia zawarte są w *Regulaminie Pracy Zarządu*.

Lokalna Grupa Działania stosuje ponadto formułę konsultacji społecznych dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, m.in. poddawane konsultacjom są proponowane zmiany w zakresie LSR, czy lokalnych kryteriów wyboru. Zgodnie z procedurą, zmiana lokalnych kryteriów wyboru może zostać zainicjowana przez 15 członków stowarzyszenia. Podstawą współpracy członków stowarzyszenia są partnerskie relacje. Stowarzyszenie ma charakter inkluzywny, charakteryzuje się dostępnością, otwartością dla wszystkich zainteresowanych i propagowaniem równego traktowania wszystkich grup społecznych i reprezentowanych sektorów.

1.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Funkcjonowanie Stowarzyszenia regulowane jest dokumentami zewnętrznymi w szczególności aktualnymi przepisami regulującymi funkcjonowanie lokalnych grup działania i realizację lokalnych strategii rozwoju oraz dokumentami wewnętrznymi. Do najważniejszych dokumentów wewnętrznych należą:

- **Statut Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”**, który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Walnego Zebrania, dokument ten w szczególności reguluje: zakres i obszar działalności stowarzyszenia, sposób przyjmowania nowych członków oraz ich prawa i obowiązki, podział kompetencji pomiędzy Walnym Zebraniem, Zarządem, Radą, Komisją Rewizyjną, sposób reprezentacji Stowarzyszenia oraz zarządzania jego majątkiem.
- **Regulamin Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”** – który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Walnego Zebrania, dokument ten reguluje sposób prowadzenia obrad Walnego Zebrania.
- **Regulamin Pracy Rady Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”** – który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Walnego Zebrania określający szczegółowo: uprawnienia członków, organizację pracy oraz tryb obradowania Rady.
- **Regulamin Pracy Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”** – który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Komisji Rewizyjnej, reguluje on szczegółowo sposób zwoływania, przeprowadzania i dokumentowania posiedzeń Komisji,
- **Regulamin Pracy Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”** – który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Zarządu, reguluje on szczegółowo sposób zwoływania, przeprowadzania i dokumentowania posiedzeń Zarządu,
- **Regulamin Biura Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”**, który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Zarządu, określający najważniejsze zadania biura Stowarzyszenia. Załącznikiem do Regulaminu jest dokument pt.: „Opis stanowisk precyzujący podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach pracowników Biura Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Dobra Widawa”.
- **Opis stanowisk precyzujący podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach pracowników Biura Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”**, który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Zarządu, w dokumencie tym szczegółowo opisano zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach. Wymagania zawarte w zakresach obowiązków są adekwatne i współmierne do przewidzianych zadań i obowiązków.
- **Procedura Naboru Pracowników Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”**, która przyjmowana i aktualizowana jest uchwałą Zarządu zawiera informacje m.in. o: zasadach rekrutacji pracowników
- **„Regulamin udzielania doradztwa w LGD Dobra Widawa”**, który przyjmowany i aktualizowany jest uchwałą Zarządu, w których zawarto m.in. informacje: o zakresie udzielanego doradztwa.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Opis obszaru

Obszar objęty „Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2023-2027” rozciąga się w centralno-południowej części województwa dolnośląskiego. W skład LGD Dobra Widawa wchodzi 10 gmin członkowskich z terenu powiatu oleśnickiego: Bierutów, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda, Międzybórz, Oleśnica, Syców, powiatu wrocławskiego: Czernica, Długołęka, powiatu oławskiego: Jelcz-Laskowice oraz powiatu namysłowskiego: Wilków. Łączny obszar wszystkich gmin wchodzących w skład Partnerstwa Dobra Widawa to 1 426,28 km², co stanowi 7,15 % powierzchni województwa dolnośląskiego. Obszar zamieszkały jest przez 147 543 osoby (stan na 31.12.2020 r.), co stanowi 5,02 % ludności województwa dolnośląskiego.

Tabela 2. Obszar LGD Dobra Widawa

GMINA	TYP GMINY	POWIAT	OBSZAR KM ²
Bierutów	miejsko-wiejska	oleśnicki	147,00
Czernica	wiejska	wrocławski	83,63
Długołęka	wiejska	wrocławski	212,84
Dobroszyce	wiejska	oleśnicki	131,96
Dziadowa Kłoda	wiejska	oleśnicki	105,79
Jelcz-Laskowice	miejsko-wiejska	oławski	168,10
Międzybórz	miejsko-wiejska	oleśnicki	88,00
Oleśnica	wiejska	oleśnicki	242,85
Syców	miejsko-wiejska	oleśnicki	145,11
Wilków	wiejska	namysłowski	101,00
RAZEM:			1 426,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

W tabeli poniżej przedstawiono stan ludności w gminach partnerskich Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa” w poszczególnych latach.

Tabela 3. Stan ludności w gminach wchodzących w skład LGD Dobra Widawa

Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Bierutów	10 112	10 125	10 058	9 988	9 960	9 599	9 465
Czernica	13 856	14 280	14 743	15 573	16 619	20 836	22 031
Długołęka	28 501	29 514	30 706	32 153	33 838	40 719	41 872
Dobroszyce	6 463	6 504	6 595	6 667	6 801	7 021	7 089
Dziadowa Kłoda	4 634	4 668	4 644	4 597	4 598	4 590	4 555
Jelcz-Laskowice	23 123	23 180	23 269	23 286	23 292	23 658	23 636
Międzybórz	5 111	5 118	5 096	5 095	5 092	5 078	5 061
Oleśnica	12 936	13 132	13 299	13 535	13 854	15 202	15 513
Syców	16 771	16 797	16 834	16 878	16 874	16 540	16 490
Wilków	4 506	4 475	4 475	4 424	4 385	4 300	4 235
Ogółem	126 013	127 793	129 719	132 196	135 313	147 543	149 947

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

Wskaźniki określające sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze LSR (stan na 31.12.2020 r.):

- **Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym:** 58 158 osób, w tym osoby w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat): 32 781, osoby w wieku poprodukcyjnym 25 377.
- **Liczba ludności w wieku produkcyjnym:** (kobiety: 15 – 59 lat, mężczyźni: 15 – 64 lata): 93 793 osób.
- **Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych:** 2 677 osób.
- **Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej:** 2 981 osób.

- **Zagrożenie trwałą marginalizacją** występuje w jednej gminie z obszaru, tj. gm. Wilków z woj. opolskiego (zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 Załącznik nr 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027). Jest to gmina, w której kumulują się w szczególności problemy natury społecznej (starość demograficzna, odpływ mieszkańców, ograniczona dostępność do usług, niska aktywność społeczna, wykształcenie ludności, poziom edukacji szkolnej, ubóstwo dochodowe). Cechą charakterystyczną tej gminy jest jej peryferyjne położenie (na rubieżach województwa opolskiego). Gmina Wilków jest objęta Obszarem Strategicznej Interwencji – OSI Subregion Północny.
- **Średnia arytmetyczna wskaźnika G** dla obszaru 10 gmin należących do LGD: 1839,10.
- **Migracje na obszarze LSR**: ogółem 3794 zameldowań i 1552 wymeldowań.
- **Liczba przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników**: 16 880 (tj. 99,5% wszystkich podmiotów gospodarczych na obszarze).
- **Formy ochrony przyrody** występują w ponad 90% gmin objętych LSR.

Tabela 4. Formy ochrony przyrody na terenie LGD Dobra Widawa

Gmina	Kod	Nazwa	Forma przyrody
Bierutów	PLH020081	Lasy Grędzińskie	Natura 2000
Czernica	PLH020081	Lasy Grędzińskie	Natura 2000
Długoleka	PLH020081	Lasy Grędzińskie	Natura 2000
Dobroszyce	PLH020091	Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego	Natura 2000
Jelcz-Laskowice	PLH020081	Lasy Grędzińskie	Natura 2000
Międzybórz	PLH020107	Bór Jodłowy w Goli	Natura 2000
	PL.ZIPOP. 1393.RP.1067	Gola	Rezerwat przyrody
	PL.ZIPOP. 1393.OCHK.235	Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska (woj. wielkopolskie)	Obszar chronionego krajobrazu
Oleśnica	PLH020081	Lasy Grędzińskie	Natura 2000
	PLH020091	Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego	Natura 2000
Syców	PL.ZIPOP. 1393.OCHK.235	Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska (woj. wielkopolskie)	Obszar chronionego krajobrazu
Wilków	PL.ZIPOP. 1393.OCHK.396	Lasy Stobrawsko - Turawskie	Obszar chronionego krajobrazu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie crfop.gdos.gov.pl, 2023

Szczegółowa analiza sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze LSR została przedstawiona w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.

Poniżej zamieszczono mapę obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazującą spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.

2.3. Spójność obszaru

Przez teren LGD przepływają dwie rzeki: Widawa i Dobra, od których wywodzi się nazwa Stowarzyszenia. Dorzecze Dobrej

i Widawy posiada swoją, specyficzną tożsamość, wyróżniającą region, opartą o bogate wartości przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe obszarów wiejskich. Celem LSR jest bardziej efektywny ekologicznie, gospodarczo i społecznie rozwój naszego regionu, a zwłaszcza przyczynianie się do zachowania jego wysokich walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych decydujących o tożsamości dorzecza Dobrej i Widawy. W przypadku obszaru objętego aktywnością LGD Dobra Widawa można mówić o wysokim stopniu jego spójności. Choć jest to obszar

duży, obejmujący gminy wchodzące w skład 2 województw i 4 powiatów, to cechuje go przestrzenna spójność i zwartość, a osią jego rozwoju stanowi trasa S8. Obszar LGD leży w sferze szlaku komunikacyjnego wschód – zachód (droga ekspresowa S8 Oleśnica – Syców). Obszar LGD położony między aglomeracją wrocławską i wschodnią granicą województwa dolnośląskiego powiązany jest geograficznie z dorzeczem rzeki Widawy na południu, a na północy rzeki Dobrej, dopływu Widawy. Przez region przebiega również gęsta sieć szlaków kolejowych. Występują tu liczne szlaki piesze, rowerowe, konne oraz kajakowe. To właśnie korzystne położenie geograficzne obszaru oraz sąsiedztwo miasta wojewódzkiego jest dużym atutem rozwojowym regionu.

Kolejną cechą, mającą wpływ na spójność obszaru, jest równinne ukształtowanie przeważającej jego części oraz jednolite uwarunkowania klimatyczne. Jeśli przyjrzeć się uwarunkowaniom przyrodniczym, to widać na obszarze większe zróżnicowanie, choćby w procencie lesistości poszczególnych gmin. Bogate walory przyrodnicze, głównie obszary Natura 2000 znajdują się na terenach rzecznych i związane są z dolinami rzek Dobrej i Widawy. Ta część uwarunkowania obszaru uważana jest za duży atut rozwojowy, ponieważ zasoby i walory przyrodnicze stanowią solidną podstawę do dalszego tworzenia silnego sektora turystycznego i rekreacyjnego. Przez teren LGD przepływają dwie rzeki, od których wzięła się nazwa Stowarzyszenia - znajdująca się w centralnej części obszaru LGD Widawa, płynąca z Drołtowic w gm. Syców w kierunku Namysłowa dalej przez Bierutów i Psie Pole do ujścia do Odry, oraz dopływ Widawy – Dobra, mająca źródła we Wzgórzach Trzebnickich i tocząca swój bieg przez Dobroszyce i Szczodre.

Obszar LGD Dobra Widawa wchodzi w obręb kilku jednostek fizyczno-geograficznych. W centrum ciągnie się rozległa Równina Oleśnicka, wchodząca w skład Niziny Śląskiej i mająca postać lekko falistej wysoczyzny morenowej. Północną część zajmuje pas morenowych wzgórz Wału Trzebnickiego, z najwyższym wzniesieniem obszaru Partnerstwa Dobra Widawa – Zbójnikiem (272 m) koło Międzyborza. Południową część obszaru LGD tworzy Równina Jelczańska sięgająca do Doliny Odry. Większe kompleksy leśne znajdują się na południe od Bierutowa (Bory Namysłowskie), wzdłuż biegu Widawy, między Oleśnicą i Jelczem-Laskowicami (Lasy Grzędzińskie) oraz na południe od Jelcza-Laskowic (zachodni skraj Borów Stobrawskich).

W odniesieniu do ogólnej spadkowej tendencji całego Dolnego Śląska systematyczny wzrost liczby mieszkańców obszaru LGD jest pozytywnym sygnałem. Wynika to z dobrego skomunikowania obszaru z pobliskim Wrocławiem, w związku z czym osoby pracujące we Wrocławiu i chcące wyprowadzić się poza miasto mogą wybrać gminy z terenu LGD Dobra Widawa do stałego zamieszkania. Dzięki temu nowi mieszkańcy stanowią istotny potencjał do rozwijania usług na obszarze LGD. Rozwijający się potencjał przedsiębiorczości mieszkańców i stałe zapotrzebowanie na rozwój usług dla rosnącej liczby mieszkańców jest pozytywnym sygnałem do dalszego kierowania środków finansowych na wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy. Warto również zwrócić uwagę na wielokulturowość obszaru Partnerstwa, która co prawda jest cechą charakterystyczną Dolnego Śląska, ale dla LGD Dobra Widawa stanowiła podstawę do podjęcia szeregu działań związanych z integracją mieszkańców i rozwojem ekonomicznym obszaru. Stowarzyszenie konsekwentnie pracuje na rzecz wzmocnienia marki lokalnej wyróżniając produkty wysokiej jakości, produkowanych na terenie Partnerstwa Dobra Widawa. Działania te mają bezpośredni wpływ na wzmocnienie spójności obszaru i budowania tożsamości jego mieszkańców. Należy też podkreślić, że na ziemiach Gmin członkowskich zachowały się do dziś specyficzne zwyczaje przywiezione przez ludność polską, która napłynęła tu po II wojnie światowej z centralnej Polski, Wołynia, Wileńszczyzny i Łemkowszczyzny. To upodobania kulinarne, zwyczaje świąteczne, specyficzne receptury wyrobów kulinarnych. Wyróżniają się wypieki, wyroby świąteczne oraz zwyczaj prezentacji stołów Wielkanocnych czy Bożonarodzeniowych organizowany przez Koła Gospodyń Wiejskich. Wiele wyrobów z obszaru Partnerstwa staje się produktami regionalnymi: miody, wędliny, pierniki, sery, pieczywo, wyroby z lawendy, kosmetyki. Co raz większego znaczenia nabywają również liczne imprezy i wydarzenia organizowane w naszych Gminach, m.in. przeglądy zespołów folklorystycznych i kolędniczych, pieśni religijnej, koncerty jazzowe, Wystawa Koni i zawody w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi, dożynki i wiele innych. Ta ciekawa historia i specyficzne zwyczaje i imprezy mają zwykle lokalny charakter, jeszcze słabo znane są szerszemu kręgowi odbiorców. Z pewnością jest to potencjał do wykorzystania przez LGD Dobra Widawa w budowaniu marki obszaru oraz tworzenia kompleksowej oferty turystycznej oraz czasu wolnego.

Teren LGD Dobra Widawa obfituje w wiele zabytków i atrakcyjnych miejsc. Stowarzyszenie chce kontynuować prace nad poszerzeniem bazy turystycznej (noclegi, gastronomia) i usług turystycznych oraz szeroko pojętego czasu wolnego. Należy maksymalnie wykorzystać potencjał przyrodniczo – kulturowy obszaru oraz położenie przy głównych krajowych trasach

komunikacyjnych. Proces przygotowania LSR potwierdza, że kierunek rekreacyjny, nastawiony na turystykę weekendową, stanie się obiecującym kierunkiem rozwoju naszego obszaru pod warunkiem utworzenia odpowiedniej infrastruktury oraz przygotowania mieszkańców do realizacji tego typu usług i promocji regionu. Nie sposób pominąć w tej części również wielkiego potencjału naszego obszaru w sferze kulturowej a mianowicie widoczną aktywność KGW, zespołów ludowych, szeroką ofertę imprez związanych z lokalnym dziedzictwem oraz rozwijająca się marka lokalna. Podsumowując – najważniejszym potencjałem Partnerstwa Dobra Widawa - jest: położenie przy szlakach komunikacyjnych, położenie w pobliżu Wrocławia, rosnąca liczba mieszkańców, ukształtowanie terenu, możliwość rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej dla mieszkańców nie tylko Wrocławia ale i sąsiednich województw: opolskiego i wielkopolskiego oraz potencjał aktywnych mieszkańców Partnerstwa Dobra Widawa.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

3.1 Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru objętego działaniami Stowarzyszenia LGD Dobra Widawa została wypracowana w oparciu o włączenie w ten proces społeczności lokalnej – przedstawiciele sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Taki sposób przygotowania dokumentu strategicznego określa się jako model partycypacyjny - jego najważniejszym założeniem jest włączenie społeczności lokalnych w całość procesu planowania strategii od etapu partycypacyjnej diagnozy, przez analizę SWOT, identyfikację problemów, potrzeb i celów po określenie harmonogramu i budżetu planowanej strategii. Do opracowania w sposób partycypacyjny LSR został powołany wewnętrzny zespół, składający się z pracowników biura LGD, Zarządu LGD oraz wsparcia eksperckiego. W proces planowania LSR włączone zostały również grupy robocze (I aktywność społeczna, II przedsiębiorczość, III turystyka), składające się z członków zespołu wewnętrznego, przedstawiciele organów LGD, jej członków oraz przedstawiciele społeczności lokalnej, którzy wyrazili chęć pracy w grupach roboczych. Osoby te brały udział w warsztatach strategicznych, których celem była analiza materiału i wniosków płynących ze spotkań gminnych, badań ankietowych, wywiadów grupowych, funkcjonowania punktów konsultacyjnych, etc. Dokument przygotowano zgodnie z obowiązującymi warunkami konkursu na wybór LSR oraz Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w zakresie Interwencji LEADER. Priorytetem dla LGD Dobra Widawa był taki dobór metod i narzędzi, aby włączenie społeczności lokalnej w proces tworzenia dokumentu LSR był najbardziej efektywny.

Konsultacje składały się z trzech kluczowych etapów, w których wykorzystano następujące partycypacyjne metody:

- 1) ETAP 1: przygotowania diagnozy z wnioskami – udział mieszkańców w następujących metodach:
  - ✓ Biały wywiad – polegał na gromadzeniu informacji pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł oraz przy współpracy z instytucjami administracji samorządowej i rządowej;
  - ✓ Badania ankietowe – polegały na zbieraniu opinii (identyfikacji atutów i barier rozwoju obszaru, preferowanych kierunków i celów rozwoju, identyfikacji grup docelowych oraz pomysłów na projekty i działania) dzięki wykorzystaniu formularza elektronicznego za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia i instytucji współpracujących z LGD. W trosce o osoby wykluczone cyfrowo zadbano o promocję i dostępność papierowych formularzy ankietowych w biurze LGD, urzędach Gmin, instytucjach, na lokalnych wydarzeniach kulturalnych.
  - ✓ Spotkania konsultacyjne - poświęcone analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru, a także analizie celów i kierunków rozwoju we wszystkich gminach, odbywały się w sposób hybrydowy również za pomocą środków komunikacji elektronicznej, dla osób które chętniej korzystają z tej formy komunikacji, czyli ludzi młodych. Spotkania stacjonarne przeprowadzone były w budynkach administracji publicznej z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych.
  - ✓ Wywiady grupowe (5 fokusów) z przedstawicielami grup i podmiotów istotnych z punktu widzenia planowania strategii, w zakresie identyfikacji ich potrzeb i obecnych problemów oraz planowaniu kierunków rozwoju i współpracy na rzecz tych grupy i podmiotów;
  - ✓ Punkty informacyjno – konsultacyjne w gminach – polegały na umożliwieniu interesantom/ mieszkańcom obszaru LGD załatwiających sprawy w urzędach na zapoznanie się z działalnością LGD, wypełnienie i zebraniu ankiet oraz zgłoszenie własnych pomysłów na projekty planowane do realizacji w ramach LSR;
  - ✓ Punkt informacyjno-konsultacyjne w biurze LGD Dobra Widawa – polegał m.in.: na udostępnianiu i zebraniu ankiet, materiałów umożliwiających zgłoszenie własnej inicjatywy do LSR czy informacji dot. prowadzonych konsultacji powstających części strategii;
  - ✓ Punkty informacyjno-konsultacyjne w trakcie lokalnych wydarzeń na obszarze Gmin Partnerskich – polegały na udostępnieniu i zebraniu ankiet, materiałów umożliwiających zgłoszenie własnej inicjatywy do LSR czy informacji dot.

prorowadzonych konsultacji powstających części strategii materiałów dla wszystkich mieszkańców obszaru ze szczególnym uwzględnieniem istotnych grup dla nowej LSR: kobietom i seniorom działającym m.in.: w ramach KGW czy rolnikom i ich domownikom. Udział w lokalnych wydarzeniach był możliwością kontaktu z szerokim przekrojem mieszkańców obszaru.

- ✓ Konsultacje ze społecznością lokalną on-line – cykliczne spotkania z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa on-line, przekazanie informacji dot. prowadzonych konsultacji LSR; Spotkania on-line to skuteczna forma spotkań z wykorzystaniem technologii cyfrowych;
- ✓ Konsultacje społeczne za pośrednictwem strony internetowej i profilu społecznościowego – LGD prowadziło na swojej stronie internetowej zakładkę „Konsultacje LSR na lata 2021-2027”. W zakładce tej zamieszczony był min.: „Plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR”, „Planowany harmonogram konsultacji społecznych”, Aktualności z konsultacji oraz Ankiety. Informacje dot. etapów prac nad LSR były również zamieszczane na profilu społecznościowym LGD – Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa-Oficjalny profil, jak również na stronach internetowych i profilach gmin Partnerskich.
- ✓ Spoty reklamowe w radiu o zasięgu ponadlokalnym – zachęcały do udziału w pracach nad nową LSR w szczególności młodych mieszkańców Partnerstwa Dobra Widawa. Wykorzystanie tego kanału informacji podniosło świadomość mieszkańców o możliwościach zgłaszania własnych inicjatyw i możliwości wpływu na rozwój regionu;
- ✓ Ogłoszenia w lokalnych mediach – polegały na zachęcaniu do prac nad nowym LSR i informowaniu o trwającym procesie konsultacji LSR; Poszerzyło znacznie grono odbiorców.
- ✓ Kampania informacyjna plakaty – zachęcały do udziału w pracach i konsultacjach nowego LSR, wypełnienia ankiety itp. Plakaty były umieszczane w punktach informacji, w gablotach ogłoszeniowych na obszarze Gmin Partnerskich-słupach ogłoszeniowych zarówno gminnych jak i sołeckich i miejskich, przekazywane za pośrednictwem urzędów gmin do sołtysów oraz zamieszczane w innych instytucjach działających na obszarze LGD;
- ✓ Fiszki projektowe – skierowane były do wszystkich potencjalnych wnioskodawców zarówno do gmin i ich jednostek, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, rolników oraz osób fizycznych z obszaru LGD oraz osobna fiszka skierowana do osób młodych do 25 roku życia.

2) ETAP 2: analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru z przełożeniem na zdefiniowanie celów,

- ✓ Warsztaty strategiczne w ramach III zespołów roboczych - zespoły robocze dokonały analizy materiału i wniosków płynących z w/w metod m.in.: ze spotkań gminnych, badań ankietowych, wywiadów grupowych, funkcjonowania punktów konsultacyjnych, aktywności organizacji pozarządowych, aktywizacji społecznej, etc. i sformułowały dwa główne cele LSR

3) ETAP 3: określenie przedsięwzięć/działań do realizacji na etapie wdrażania strategii oraz rezultatów jej wdrożenia.

- ✓ Warsztaty strategiczne w ramach III zespołów roboczych – zespoły robocze dokonały analizy materiału i wniosków płynących m.in.: ze spotkań gminnych, badań ankietowych, wywiadów grupowych, funkcjonowania punktów konsultacyjnych, aktywności organizacji pozarządowych, aktywizacji społecznej, etc. i sformułowały przedsięwzięć/działań do realizacji na etapie wdrażania strategii oraz rezultatów jej wdrożenia, wskaźniki produktu i rezultatu.

Podczas realizacji działań partycypacyjnych szczególną uwagę zwrócono na udział w budowaniu strategii grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. W pracę zaangażowano takie grupy, jak:

- ✓ Lokalni producenci i usługodawcy;
- ✓ Usługodawcy z branży turystycznej;
- ✓ Przedstawiciele instytucji współpracujących na co dzień z osobami w niekorzystnej sytuacji (Powiatowe Urzędy Pracy, PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej z gmin wchodzących w skład LGD, KOWR, przedstawiciele Gmin członkowskich);
- ✓ Seniorzy;
- ✓ Przedstawiciele instytucji współpracujący na co dzień z rolnikami (Przedstawiciele Gmin, ARiMR, KOWR, ODR, DIR)
- ✓ Rolnicy i ich domownicy;
- ✓ Ludzie młodzi do 25 roku życia;
- ✓ Liderzy lokalni z poszczególnych gmin (sołtysi, radni, członkowie organizacji pozarządowych, etc.);
- ✓ Przedstawiciele Urzędów Gmin;
- ✓ Ogół społeczności lokalnej;
- ✓ Członkowie LGD, Rady, Zarządu oraz pracownicy biura LGD.

3.2 Informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną.

Poniższa tabela zawiera zestawienie spotkań, wywiadów, warsztatów oraz innych wydarzeń, które poświęcone były tworzeniu LSR i konsultacji jej założeń:

Lp.	Działanie konsultacyjne	Data	Liczba uczestników
1.	Punkt konsultacyjny w siedzibie LGD Dobra Widawa	06.2022-05.2023	50
2.	Badania ankietowe (online oraz wersja papierowa)	10.06.2022-31.01.2023	155
3.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Oleśnica (UG Oleśnica, w tym on-line)	06.06.2022	11
4.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Czernica (UG Czernica, w tym on-line)	07.06.2022	14
5.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Dziadowa Kłoda (Dom Kultury w Dziadowej Kłodzie, w tym on-line)	08.06.2022	28
6.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Syców (UMiG Syców, w tym on-line)	09.06.2022	14
7.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Międzybórz (Dom Kultury w Międzyborzu, w tym on-line)	10.06.2022	25
8.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Jelcz-Laskowice (UMiG Syców, w tym on-line)	13.06.2022	5
9.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Dobroszyce (Szkoła Podstawowa w Dobroszyczach, w tym on-line)	14.06.2022	20
10.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Bierutów (OKiS w Bierutowie, w ty on-line)	15.06.2022	15
11.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Długołęka (UG Długołęka, w tym on-line)	20.06.2022	17
12.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Wilków (Dom Kultury w Wilkowie, w tym on-line)	21.06.2022	12
13.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa, Oleśnica	23.06.2022	6
14.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa on-line	12.07.2022	1
15.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa on-line	09.08.2022	1
16.	Spotkanie ze społecznością lokalną – konsultacje społeczne z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa on-line	13.09.2022	1
17.	Wywiad grupowy (I fokus) z przedstawicielami Gmin, PUP, ARiMR, OPS w sprawie LSR	22.08.2022	16
18.	Wywiad grupowy (II fokus) z przedstawicielami producentów i usługodawców lokalnych w sprawie LSR	22.08.2022	6
19.	Wywiad grupowy (III fokus) z przedstawicielami seniorów	24.08.2022	4
20.	Wywiad grupowy (IV fokus) z rolnikami i ich domownikami	24.08.2022	2
21.	Wywiad grupowy (V fokus) z ludźmi młodymi do 25 roku życia	26.08.2022	10
22.	Spotkanie grupy roboczej – Aktywna społeczność	26.08.2022	8
23.	Spotkanie grupy roboczej – Turystyka	29.08.2022	5
24.	Spotkanie grupy roboczej – Przedsiębiorczość	29.08.2022	5
25.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG Oleśnica	18.07.2022	6

26.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG w Dobroszycach	19.07.2022	3
27.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UMiG Międzybórz	19.07.2022	4
28.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UMiG Bierutów	20.07.2022	3
29.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG Czernica	19.07.2022	1
30.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG Wilków	19.07.2022	2
31.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UMiG Jelcz-Laskowice	22.07.2022	3
32.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UMiG Syców	21.07.2022	6
33.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG Długoleka	20.07.2022	4
34.	Punkt informacyjno – konsultacyjny w UG Dziadowa Kłoda	21.07.2022	5
35.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Jarmarku Bierutowskiego	11.06.2022	11
36.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Dni Dziadowej Kłody	18.06.2022	10
37.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Integracyjnego Pikniku Rodzinnego w Jeszkowicach (gm. Czernica)	25.06.2022	12
38.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Malerzów Blues Festiwal (gm. Dobroszyce)	25.06.2022	15
39.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Garmin Iron Triatlon W Stradomi Wierchniej (gm. Syców)	10.07.2022	8
40.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Festynu w Miłocicach (gm. Jelcz-Laskowice)	16.07.2022	9
41.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Letniej Fiesty Skarbu Dobrej Widawy w Międzyborzu (gm. Międzybórz)	14.08.2022	10
42.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Dożynek Wiejskich w Bukowiu (gm. Wilków)	14.08.2022	7
43.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Dożynek Gminy Oleśnica	20.08.2022	9
44.	Punkt informacyjno – konsultacyjny podczas Pikniku Historycznego w Szczodrym (gm. Długoleka)	10.09.2022	9
45.	Spotkanie ze społecznością lokalną – ludzie młodzi do 25 roku życia	08.03.2023	25
46.	Spotkanie z sołtysami	14.03.2023	25
47.	Spotkanie ze społecznością lokalną – lokalni przedsiębiorcy w tym związani z turystyką i produktem lokalnym.	17.03.2023	13
48.	Spotkanie z rolnikami (Dolnośląska Izba Rolnicza – Zjazd Delegatów Powiatu Oleśnickiego)	21.03.2023	15
49.	Spotkanie ze społecznością lokalną – seniorzy (Uniwersytet III Wieku)	23.03.2023	31
50.	Spotkanie ze społecznością lokalną – ludzie młodzi do 25 roku życia on-line	28.03.2023	7
51.	Spotkanie grupy roboczej – Warsztaty strategiczne Aktywna społeczność	05.04.2023	12
52.	Spotkanie grupy roboczej – Warsztaty strategiczne Turystyka	05.04.2023	9
53.	Spotkanie grupy roboczej – Warsztaty strategiczne Przedsiębiorczość	05.04.2023	11
54.	Spotkanie z przedstawicielami jst dot. konsultacji LSR	06.04.2023 22.05.2023	
55.	Wspólne spotkanie grup roboczych – Warsztaty strategiczne Aktywna społeczność, Turystyka, Przedsiębiorczość	19.04.2023	13
56.	Walne Zebranie Członków LGD – konsultacje LSR	15.05.2023	26
57.	Konsultacje społeczne LSR z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa on-line	15.05.2023- 22.05.2023	
58.	Konsultacje społeczne LSR z mieszkańcami całego obszaru Partnerstwa w biurze LGD	13.05.2023- 22.05.2023	
59.	Spotkanie podsumowujące zespołu wewnętrznego z ekspertami	24.05.2023	
60.	Walne Zebranie Członków LGD – zatwierdzenie LSR	25.05.2023	
61.	Walne Zebranie Członków LGD – zatwierdzenie LSR	01.06.2023	

62.	Spotkania zespołu wewnętrznego z ekspertami		
-----	---	--	--

3.3. Analiza wniosków z przeprowadzonych konsultacji.

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji można podzielić na dwie grupy: wnioski przyjęte i wnioski odrzucone. Wnioski przyjęte to takie, które większość uczestników wskazało jako najważniejsze problemy na obszarze LGD Dobra Widawa. Jednym z nich to zapotrzebowanie na wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego (w tym dedykowane ludziom młodym do 25 roku życia i seniorom), w zakresie tworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy połączonych z rozwojem infrastruktury rekreacyjno-turystycznej i kulturalnej. Kolejnym ważnym problemem wskazanym przez społeczność lokalną biorącą udział w konsultacjach jest niska aktywność i zaangażowanie ludzi młodych w sprawy lokalne i życie społeczne, zbyt mała ilość działań międzypokoleniowych, wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy różnymi grupami wiekowymi, zwłaszcza ludźmi młodymi do 25 roku życia i seniorami oraz problemy z dostępem mieszkańców do kultury i usług społecznych. Problemem jest również niewystarczająca oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych, zajęć rozwijających zainteresowania i aktywizacyjnych, która często nie jest dostosowana do faktycznych oczekiwań i potrzeb konkretnych grup odbiorców (dzieci, młodzież do 25 roku życia, seniorzy, etc.). Te wnioski mają przełożenie w celach, przedsięwzięciach oraz wskaźnikach.

O odrzuceniu wniosków z konsultacji w większości decydowała niezgodność z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i UE w zakresie interwencji LEADER (brak możliwości finansowania budowy lub modernizacji dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, sieci światłowodowej), projekty o skali wykraczające poza możliwości budżetu LSR oraz kompetencji instytucjonalnych LGD. Decyzję, czy wnioski mają być przyjęte czy odrzucone, podejmowały grupy robocze we współpracy z zespołem wewnętrznym oraz ekspertami. Z analizy wynika wysokie zapotrzebowanie na stosowanie innowacyjnych rozwiązań w obszarze przedsiębiorczości, niekomercyjnej infrastruktury i kapitału społecznego.

Odpowiedzią na zdiagnozowane problemy jest postawienie dużego akcentu na realizację projektów w partnerstwie, zachęcanie do współpracy pomiędzy podmiotami zwłaszcza współpracy międzysektorowej łączące podmioty z różnych gmin m.in.: poprzez umożliwianie korzystania z forum ogłoszeniowego LGD, na którym publikowane będą informacje podmiotów na temat ich inicjatyw czy o poszukiwaniu przez nich partnera do projektu. Stowarzyszenie reprezentowało i reprezentuje partnerskie podejście zarówno na poziomie relacji i współpracy członków stowarzyszenia, jak i w relacjach z podmiotami spoza LGD, działającymi na obszarze LGD. Stowarzyszenie stosuje przyjazne i skuteczne formy komunikacji pomiędzy członkami LGD, a także mieszkańcami/podmiotami z obszaru LGD. Podstawą działania jest komunikacja bezpośrednia, tj. spotkania doradcze i konsultacyjne w biurze LGD (w tym także w formule online za pośrednictwem platform internetowych dla osób, które nie mogą osobiście stawić się w biurze), a także spotkania aktywizacyjne i w punktach informacyjno-konsultacyjne w terenie, tj. w urzędach gmin partnerskich oraz podczas plenerowych imprez o charakterze publicznym, czy organizowane szkolenia przed naborami dla wnioskodawców i grantobiorców. W zależności od potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku planowana jest obecność przedstawicieli LGD na spotkaniach z sołtysami, podczas których prezentowane będą informacje na temat działalności Stowarzyszenia oraz pozyskiwane będą informacje zwrotne od sołtysów na temat oczekiwań i inicjatyw oddolnych mieszkańców reprezentowanych przez nich sołectw i gmin. Zaplanowano także spotkania z lokalnym sektorem organizacji pozarządowych – stowarzyszeniami, fundacjami, KGW itp., spotkania z seniorami, spotkania z ludźmi młodymi do 25 roku życia (np. w trakcie Młodzieżowych Rad Gmin, w szkołach). Spotkania te mają na celu animowanie oddolnych inicjatyw, poznanie pomysłów i propozycji podmiotów biorących udział w spotkaniach na temat projektów, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach LSR i poza LSR. LGD stosuje ponadto otwartą formułę konsultacji społecznych dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, m.in. poddawane konsultacjom są proponowane zmiany w zakresie LSR, czy lokalnych kryteriów wyboru. Konsultacje odbywają się na stronie internetowej LGD, dzięki czemu mają charakter ogólnodostępny i wziąć w nich udział mogą zarówno członkowie LGD, jak i osoby z obszaru, niezrzeszone w Stowarzyszeniu. Stowarzyszenie informuje o swoich działaniach za pomocą strony internetowej, mediów społecznościowych, w tym grupie dyskusyjnej dla członków stowarzyszenia. W celu zbudowania przestrzeni do wymiany doświadczeń i informacji, zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów, poszukiwania/kojarzenia partnerów do wspólnych działań i projektów realizowanych w partnerstwie, na stronie internetowej LGD utworzona zostanie baza projektów/forum ogłoszeniowe, na którym publikowane będą informacje podmiotów na temat ich inicjatyw czy o poszukiwaniu przez nich partnera do projektu. Zachętą do nawiązywania współpracy i działania przez podmioty z obszaru LGD w partnerstwie jest także premiowanie projektów realizowanych w partnerstwie w ramach lokalnych kryteriów wyboru. Premiowane będą takie typy projektów, których partnerstwo nie jest jedyną formą realizacji i mogłyby być realizowane bez udziału partnera, zakładają jednak jego znaczący udział z uwagi na podniesienie efektywności i skuteczności projektu, np. projekty grantowe, projekty infrastrukturalne. W celu informowania o działaniach stowarzyszenia wykorzystywane są także

lokalne media – prasa, telewizja i radio, LGD prowadzi także działalność wydawniczą – wydaje publikacje na temat dobrych praktyk, zrealizowanych projektów, zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych obszaru.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1 Podstawy metodologiczne analizy

Analizę potrzeb i potencjału przygotowano z wykorzystaniem metody *desk research*, danych uzyskanych metodami partycypacyjnymi, tj. podczas spotkań konsultacyjnych, wywiadów grupowych oraz wyników badań ankietowych przeprowadzonych w okresie od 10 czerwca 2022 roku 31 stycznia 2023 roku wśród mieszkańców obszaru LGD Dobra Widawa. W zakresie pierwszej z wymienionych metod analizowano przede wszystkim dane wtórne udostępnione przez GUS. W celu uzyskania wartości informacyjnej wykorzystanych danych używano głównie metodyki porównawczej wskaźników względnych (np. terenu analizowanej LGD do woj. dolnośląskiego lub kraju), a także wskaźników dynamiki (np. zmiana w przyjętym okresie). Natomiast w badaniach ankietowych wielkość próby badawczej liczyła 155 osób, z których kobiety stanowiły 63,9%, a mężczyźni 36,1%. Próba badawcza była zróżnicowana pod względem takich kryteriów, jak wiek respondentów, wykształcenie, status na rynku pracy (Tabela nr 5) i stanowili ją reprezentanci trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego – co sprzyja wiarygodnemu wnioskowaniu na podstawie uzyskanych z niej wyników.

Tabela nr 5. Charakterystyka próby badawczej

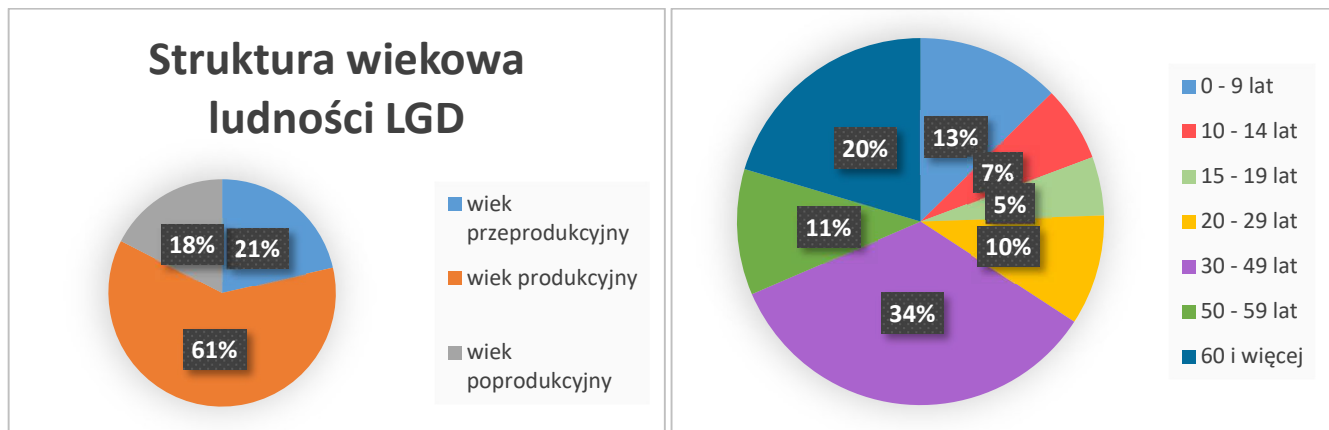
Kryterium podziału	Wiek (lat)	Wykształcenie	Status na rynku pracy	Miejsce zamieszkania	Gmina
Rozmiar kategorii w próbie badawczej	12-14 – 1,3%	61,3% - wyższe 27,1% - średnie 8,4% - zawodowe 3,2% - podstawowe	60% - osoba pracująca	13,5% - miasto 86,5% - wieś	9,7% - Bierutów
	15-20 – 7,1%		14,2% - przedsiębiorca		11/6% - Czernica
	21-30 – 9%		(os. fizyczna)		27,1% - Długoleka
	31-40 – 29%		9% - emeryt		8,4% - Dobroszyce
	41-50 – 31,6%		5,8% - uczeń		0,6% - Dziadowa Kłoda
	51-60 – 9,7%		5,2% - osoba bezrobotna		5,8% - Międzybórz
	>60 – 12,3%		3,2% - student		9,7% - Oleśnica
			2,6% - rolnik		12,9% - Syców
			1,3% - domownik (rolnika)		3,9% - Wilków
	0,6% - rencista	5,8% - Jelcz-Laskowice			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych, 2022-2023

4.2 Charakterystyka demograficzna obszaru

Liczba ludności obszaru LGD wynosi 147 543 osoby i wskazuje stałą tendencję wzrostową, co w odniesieniu do ogólnej spadkowej tendencji całego Dolnego Śląska jest pozytywnym sygnałem. W całej populacji proporcja liczby kobiet do liczby mężczyzn jest zbliżona (K: 50,5%, M: 49,5%).

W strukturze wiekowej lokalnej społeczności najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 61% (kobiety: 15-59 lat, mężczyźni: 15-64 lata). W grupie tej wyróżnić można starszą młodzież (15-19 lat), młodych dorosłych, nabierających pierwszych doświadczeń zawodowych (20-29 lat), osób w pełni rozwijających karierę zawodową (30-49 lat) oraz osoby u schyłku aktywności ekonomicznej (50-64 lata). Drugą w kolejności grupę stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, a następnie osoby w wieku poprodukcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Dynamika zmian demograficznych lokalnej społeczności potwierdza wzrastający udział ludzi młodych do 25 roku życia (dzieci i młodzież), a także seniorów w całej populacji LGD. Poddając analizie strukturę ludności obszaru LGD Dobra Widawa na przestrzeni lat 2015- 2021 zauważyć można przede wszystkim pozytywną tendencję wzrostu liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W omawianym okresie liczebność tej grupy wzrosła aż o 50,56%. Liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła o 7,8% i aż o 33 % wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela nr 6. Zmiana struktury wiekowej ludności w gminach wchodzących w skład LGD

Struktura ludności	w wieku przedprodukcyjnym (0 – 14 lat)				w wieku produkcyjnym (kobiety: 15 – 59 lat, mężczyźni: 15 – 64 lata)				w wieku poprodukcyjnym			
	2015	2020	2021	Wzrost od 2015 do 2021 (%)	2015	2020	2021	Wzrost od 2015 do 2021 (%)	2015	2020	2021	Wzrost od 2015 do 2021 (%)
Długoleka	5229	9184	10794	106,43	19218	26115	25452	32,44	4054	5420	5626	38,78
Oleśnica	2089	2914	3502	67,64	9046	9972	9609	6,22	1801	2316	2402	33,37
Wilków	714	702	792	10,92	3121	2803	2631	-15,70	671	795	812	21,01
Dobroszyce	1290	1274	1542	19,53	4133	4426	4210	1,86	1040	1321	1337	28,56
Czernica	2631	4618	5709	116,99	9239	13368	13307	44,03	1986	2850	3015	51,81
Międzybórz	880	864	1015	15,34	3405	3212	3030	-11,01	826	1002	1016	23,00
Syców	2653	2655	2628	-0,94	11115	10310	10246	-7,82	3003	3575	3616	20,41
Jelcz-Laskowice	3585	3845	3831	6,86	15730	14647	14461	-8,07	3808	5166	5344	40,34
Dziedowa Kłoda	809	885	871	7,66	3119	2885	2836	-9,07	706	820	846	19,83
Bierutów	1435	1432	1408	-1,88	6905	6055	5915	-14,34	1772	2112	2142	20,88
Ogółem	21 315	28 373	32 092	50,56%	85 031	93 793	91 697	7,88%	19 667	25 377	26 156	33%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Zwiększenie liczby mieszkańców i ich rozmieszczenie przestrzenne jest nierównomierne na obszarze LGD. Dynamiczny wzrost liczby mieszkańców wynika w głównej mierze ze zjawiska suburbanizacji Wrocławia (gm. Czernica, gm. Długoleka) oraz suburbanizacji Oleśnicy (gm. Oleśnica, gm. Dobroszyce). Jest to szczególnie ważne z uwagi na ujemny przyrost naturalny w większości gmin Partnerstwa, za wyjątkiem gmin Czernica, Długoleka i Oleśnica.

Migracja na obszarze LGD związana jest głównie z odpływem ludzi młodych, w wieku produkcyjnym do miasta wojewódzkiego, zarówno w celach edukacyjnych – w ramach szkolnictwa wyższego, jak również w przypadku osób młodych i wykształconych również w celu poszukiwania zatrudnienia i miejsca do życia. Odrotna tendencja dotyczy osób w wieku poprodukcyjnym jak również rodzin z dziećmi, którzy rezygnują z mieszkania w aglomeracjach miejskich i chętnie wybierają do życia obszary podmiejskie. W 2020 r. zanotowano ogółem 3794 zameldowań i 1552 wymeldowań, z czego z miast na obszary wiejskie obszaru LGD zameldowało się 2858 osób. Najwięcej zameldowań zanotowały gminy: Długoleka (1387), Czernica (1034), Oleśnica (440) i Jelcz-Laskowice (340), najmniej gminy: Dziedowa Kłoda (42) i Wilków (48).

4.3 Struktura funkcjonalno-przestrzenna gmin

Gminy LGD mają zróżnicowane funkcje, które związane są z ich położeniem i potencjałem gospodarczym. Gminy położone z dala od dużych, przemysłowych aglomeracji miejskich i uciążliwego przemysłu (Wilków, Bierutów, Dziadowa Kłoda, Międzybórz) są słabiej zurbanizowane i w swojej strukturze przestrzennej przeważają na nich tereny otwarte użytkowane w formie gruntów rolnych. Swój rolniczy charakter zachowały gminy: Wilków, Dziadowa Kłoda, południowa część gminy Dobroszyce. Liczne tereny rolne posiadają takie gminy jak Bierutów czy Jelcz-Laskowice, warto jednak podkreślić, że samo miasto Jelcz-Laskowice jest ośrodkiem przemysłowym specjalizującym się w branży motoryzacyjnej. Funkcje mieszane – rolnicze i przemysłowe – posiadają gminy: Długoleka, Oleśnica, Syców, Międzybórz (zagłębnie meblarskie). Gmina Czernica natomiast, z uwagi na bliskość Wrocławia, rozwija się bardzo dynamicznie głównie w zakresie bazy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, infrastruktury drogowej i połączeń kolejowych, a także wypoczynku i rekreacji.

Miasta (Syców, Bierutów, Międzybórz, Jelcz-Laskowice) są miejscami koncentracji zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej, na obszarach wiejskich znaczną część stanowią tereny rolnicze niezabudowane i tereny leśne. Zabudowa zlokalizowana jest głównie wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Miejscowości z siedzibą urzędów gmin skupiają główne i reprezentacyjne funkcje publiczne tych gmin. Stanowią siedzibę administracyjną, miejsce lokalizacji ośrodków usługowych oraz tworzą główną przestrzeń publiczną gmin. Pozostałe miejscowości pełnią przede wszystkim funkcję mieszkaniową, uzupełnioną pojedynczymi usługami: lokalnymi na potrzeby mieszkańców lub usług publicznych (usługi oświaty, kultu religijnego).

4.4 Rolnictwo

Obszar od wielu lat rozwija się w powiązaniu z aglomeracją wrocławską oraz dużymi miastami: Oleśnicą, Namysłowem. Rolnictwo, które było niegdyś dominującym źródłem utrzymania miejscowej ludności, m.in. z powodu małej opłacalności produkcji rolniczej, staje się miejscem pracy dla coraz mniejszej grupy. Tym bardziej, że w regionie dominuje rozdrobniona struktura gospodarstw, czyli rolnicy posiadający gospodarstwa do 5ha produkują głównie na własne potrzeby. Funkcje rolnicze gmin tracą zatem na znaczeniu.

Dane gminne nt. ilości rolników odprowadzających podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego ukazują spadek liczby rolników na obszarze na przestrzeni lat 2016-2021.

Tabela nr 7. Ilość rolników odprowadzających podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego

Gmina	Bierutów	Czernica	Długoleka	Dobroszyce	Dziadowa Kłoda	Jelcz-Laskowice	Międzybórz	Syców	Oleśnica	Wilków	Razem
2016	653	832	2388	981	610	1635	547	1001	1963	812	11422
2021	774	867	2293	993	642	1660	551	1097	1644	765	11286

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Ze zgromadzonych danych wynika, że rolnicy stanowią 7,5% ogółu mieszkańców obszaru. Przyjmując, że rolnik średnio osiada współmałżonka oraz jedno dziecko, oszacować można, że domownicy rolników stanowią min. 23% ludności obszaru.

Obszary wiejskie zamieszkuje 117 205 osób, co stanowi 78% ludności obszaru LGD Dobra Widawa. Według danych gmin partnerskich obszary po PGR stanowią miejscowości: Chrzastawa Mała, Dobrzykowice, Jeszkowice, Kamieniec Wrocławski,

Krzyków (gmina Czernica), Nadolice Małe, Nadolice Wielkie, Wojnowice, Łany, Dobrzeń, Miodary, Granów (aktualnie Międzybórz), Działosza, Haldrychowice, Syców (kombinat), Wielowieś, Działosza, Wojciechowo, Drołtówce, Komorów, Stradomia Wierzchnia, Gaszowice, Szczodród, Ligota Polska, Ligota Mała, Smolna, Boguszyce, Nowoszyce, Bystre, Krzeczyn, Zarzysko, Brzezinka, Świerzna, Bukowie, Pągów, Pszeniczna, Idzikowice, Jakubowice, Krzyków (gmina Wilków), Młokicie, Wilków, Bielawa, Borowa, Brzezia Łąka, Budziwojowice, Bąków, Kamień, Kątna, Kielczów, Łosice, Łozina, Mirków, Oleśniczka, Pasikurów, Piecowice, Pruszowice, Raków, Siedlec, Stępin, Szczodre, Śliwice, Węgrów, Wilczyce, Zaprzęzyn.

4.5 Przedsiębiorczość i rynek pracy

Zdecydowana większość mieszkańców utrzymuje się z działalności pozarolniczej. Mieszkańcy zatrudnieni są głównie w przedsiębiorstwach zlokalizowanych przy ośrodkach miejskich oraz w instytucjach publicznych podlegających samorządom. Dogodne położenie gmin w obrębie aglomeracji wrocławskiej, przebiegająca przez obszar trasa ekspresowa S8, stwarzają możliwości rozwojowe dla przedsiębiorców.

W zakresie przedsiębiorczości obszar wykazuje duże zróżnicowanie pod względem poszczególnych branż PKD. Najwięcej podmiotów prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, budownictwa, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, pozostałej działalności usługowej oraz informacji i komunikacji. Ta ostatnia branża jest najbardziej rozwojową branżą na obszarze, co jest zgodne z ogólnoświatową tendencją rozwoju w obszarze produkcji i rozpowszechniania informacji i dóbr kultury, działalności usługowej w zakresie technologii informatycznych, przetwarzania danych oraz pozostałej działalności usługowej w zakresie informacji. Najmniej podmiotów prowadzi działalność w zakresie górnictwa i wydobywania oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych. Dane te pokazują, że na obszarze dominują branże związane z handlem i usługami dla ludności.

Znamienną kwestią jest spadek liczby podmiotów działających w branży rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, co może być związane z utratą znaczenia funkcji typowo rolniczych w gminach.

Tabela nr 8. Charakterystyka przedsiębiorczości wg sektorów PKD

PKD	Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą		
	2014	2022	TENDENCJA
A - ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	307	269	SPADEK O 12%
B - GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	11	15	WZROST O 36%
C - PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	1332	1752	WZROST O 32%
D - WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	21	31	WZROST O 47%
E - DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ	75	75	-
F - BUDOWNICTWO	1901	3171	WZROST O 67%
G - HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	3394	3864	WZROST O 14%
H - TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	675	974	WZROST O 44%
I - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	297	445	WZROST O 50%
J - INFORMACJA I KOMUNIKACJA	320	1114	WZROST O 248%
K - DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	324	392	WZROST O 21%
L - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	538	753	WZROST O 40%
M - DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	1120	2150	WZROST O 92%
N - DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	335	663	WZROST O 98%
O - ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	71	72	WZROST O 1.4%
P - EDUKACJA	365	649	WZROST O 78%
Q - OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	553	1031	WZROST O 86%
R - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	233	360	WZROST O 54%
S - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	747	1159	WZROST O 55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

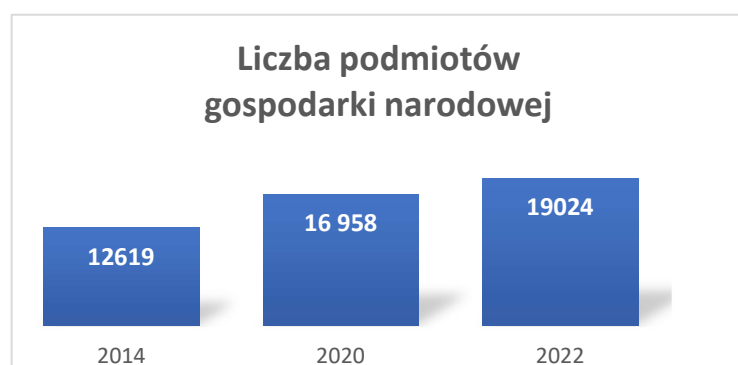
W latach 2015-2021 na terenie LGD Dobra Widawa znacząco wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej. Wzrost odnotowano w każdej z gmin.

Tabela nr 9. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tyś. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Gmina	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tyś. mieszkańców w wieku produkcyjnym							Wzrost od 2015 do 2021 (%)
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Długoleka	2010,0	2062,9	2123,9	2278,5	2398,2	2184,1	2333,8	16%
Oleśnica	1436,8	1437,3	1487,2	1576,9	1703,6	1710,4	1817,0	24%
Wilków	1197,7	1182,3	1215,1	1296,4	1358,6	1453,6	1573,5	31%
Dobroszyce	1519,5	1585,4	1628,8	1744,8	1780,9	1895,2	2028,5	33%
Czernica	1984,3	2021,1	2160,9	2302,5	2372,3	2108,6	2234,9	13%
Międzybórz	1148,4	1120,8	1164,5	1219,3	1265,5	1388,6	1438,9	25%
Syców	1570,3	1572,8	1602,8	1686,0	1755,7	1907,3	1974,5	26%
Jelcz-Laskowice	1457,2	1497,3	1550,8	1597,7	1680,6	1771,9	1903,4	31%
Dziadowa Kłoda	987,2	1001,4	1042,5	1115,7	1202,4	1312,0	1404,1	42%
Bierutów	1303,2	1322,6	1322,1	1376,0	1425,3	1543,0	1606,4	23%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Według najbardziej aktualnych danych GUS (stan na 2022 r.) na terenie LGD działa 19 024 podmiotów gospodarki narodowej (uwzględniając sektor publiczny i prywatny, bez ujęcia osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne), co stanowi 4,51% łącznej liczby podmiotów na Dolnym Śląsku.

Liczba podmiotów gospodarczych stale wzrasta. Na przestrzeni lat 2014 - 2022 wzrost zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniósł 50,75%, co jednoznacznie świadczy o rozwijającym się potencjale przedsiębiorczości mieszkańców i stałym zapotrzebowaniu na rozwój usług dla rosnącej liczby mieszkańców. Jest to pozytywny sygnał do dalszego kierowania środków finansowych na wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

W strukturze podmiotów gospodarczych działających na obszarze, aż 99,5 % stanowią przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 50 pracowników, czyli sektor mikro i małych firm.

Tabela nr 10. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości

0-9 pracowników	10 – 49 pracowników	50 – 249 pracowników	250 – 999 pracowników
16 487	393	68	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2020

Wśród podmiotów gospodarki narodowej największą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – w liczbie 14 975, co stanowi aż 79% wszystkich działalności gospodarczych na obszarze LGD.

Tabela nr 11. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Gmina	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 (stan na 31.08.2022)	2015 a 2022
Długoleka	2917	3062	3240	3627	3996	4364	4811	5124	75%
Oleśnica	1006	999	1038	1118	1229	1323	1441	1511	50%
Wilków	290	280	283	297	312	321	345	348	20%
Dobroszyce	478	493	508	552	574	633	676	705	47%
Czernica	1465	1511	1641	1844	2032	2245	2506	2721	86%
Międzybórz	270	262	271	284	298	319	331	326	21%
Syców	1279	1255	1260	1318	1359	1431	1462	1467	15%
Jelcz-Laskowice	1750	1740	1755	1788	1847	1950	2064	2162	23%
Dziadowa Kłoda	232	232	241	258	279	296	312	317	37%
Bierutów	608	607	584	596	611	625	636	642	6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

Tabela nr 12. Stopa bezrobocia

Stopa bezrobocia (wartość %)									
Jednostka terytorialna	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Powiat oleśnicki	9,8	8	6,1	5,4	5,2	6,7	6	6,2	
Powiat oławski	7,8	7	5,6	5,4	4,4	4,9	4	4,3	
Powiat wrocławski	3,4	2,7	2	1,8	1,6	2	1,8	1,5	
Powiat namysłowski	12,4	11,6	9,1	7,8	7,5	8,6	9	9,1	
Dolny Śląsk	8,5	7,2	5,7	5,2	4,6	5,6	4,9	4,5	
Polska	9,7	8,2	6,6	5,8	5,2	6,3	5,8	5,2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

Analizując kwestię bezrobocia należy zauważyć spadkową tendencję stopy bezrobocia w okresie od 2015 r. do 2022 r., przy czym należy odnotować, że w samym roku 2022 zauważalny jest jej wzrost, na co wpływ ma aktualny kryzys gospodarczy (poziom bezrobocia wzrósł w trzech powiatach: oleśnickim, oławskim i namysłowskim, a spadł w powiecie wrocławskim)

Stopa bezrobocia na obszarze LGD jest zróżnicowana w zależności od powiatów, do których należą gminy obszaru. Porównując stopę bezrobocia w Polsce i powiatach obszaru LGD Dobra Widawa to dwa (powiat wrocławski i powiat oławski) z czterech wykazują nawet niższy niż w Polsce poziom bezrobocia. Wzrost bezrobocia odnotowały natomiast powiaty namysłowski i oleśnicki.

Uśredniając, stopa bezrobocia w powiatach, na terenie których znajdują się gminy należące do obszaru LGD wynosi 5,27%, czyli jest wyższa od średniej dla Dolnego Śląska (4,5%) i nieco wyższa od średniej krajowej (5,2%).

Dokonując analizy rynku pracy należy wziąć pod uwagę zróżnicowanie ekonomiczno-geograficzne gmin wchodzących w skład partnerstwa. Gminy położone przy aglomeracji wrocławskiej odnotowują dynamiczny wzrost gospodarczy, który przekłada się na zróżnicowany i bogatszy w oferty rynek pracy, a to widać w rekordowo niskim poziomie bezrobocia 1,5% na koniec 2022 roku. Natomiast gminy peryferyjne obszaru są, z uwagi na mniejszą atrakcyjność dla inwestorów, w słabszej kondycji gospodarczej, wykazują niższe zatrudnienie i wyższy odsetek osób bezrobotnych. Stałą dla całego obszaru tendencją jest wyższy odsetek bezrobotnych kobiet niż mężczyzn w wieku produkcyjnych. W wyniku przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych wśród mieszkańców obszaru stwierdzono, że tematyka zatrudnienia tzw. migracja zarobkowa jest najczęstszą z przyczyn wyludniania się obszaru.

Tabela nr 13. Zmiana liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obszar LGD	3 548	3 000	2 391	2 272	2 085	2 677	2 305
Dolny Śląsk	99 952	85 984	68 813	62 842	56 022	68 822	58 738
Polska	1 563 339	1 335 155	1 081 746	968 888	866 374	1 046 432	895 203

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Liczba osób bezrobotnych znacznie zmalała we wszystkich gminach obszaru, można jednak zauważyć, iż w 2020 roku we wszystkich gminach liczba osób bezrobotnych w porównaniu z rokiem 2019 wzrosła. Tendencję tą widać na terenie Dolnego Śląska i całego kraju a wpływ na nią miała w dużej mierze pandemia COVID-19 i związane z nią problemy gospodarcze.

Poziom zatrudnienia na obszarze LGD jest zróżnicowany z uwagi na zróżnicowanie i specyfikę obszaru wchodzącego w skład partnerstwa. W gminach znajdujących się przy dużych ośrodkach gospodarczych poziom zatrudnienia wzrasta znacząco na przestrzeni ostatnich lat a spada w gminach mniejszych a co za tym idzie biedniejszych gdzie oferta zatrudnienia jest bez porównania mniej atrakcyjna. Poniższa tabela przedstawia jednoznacznie zróżnicowanie obszaru pod względem zatrudnienia mieszkańców poszczególnych gmin.

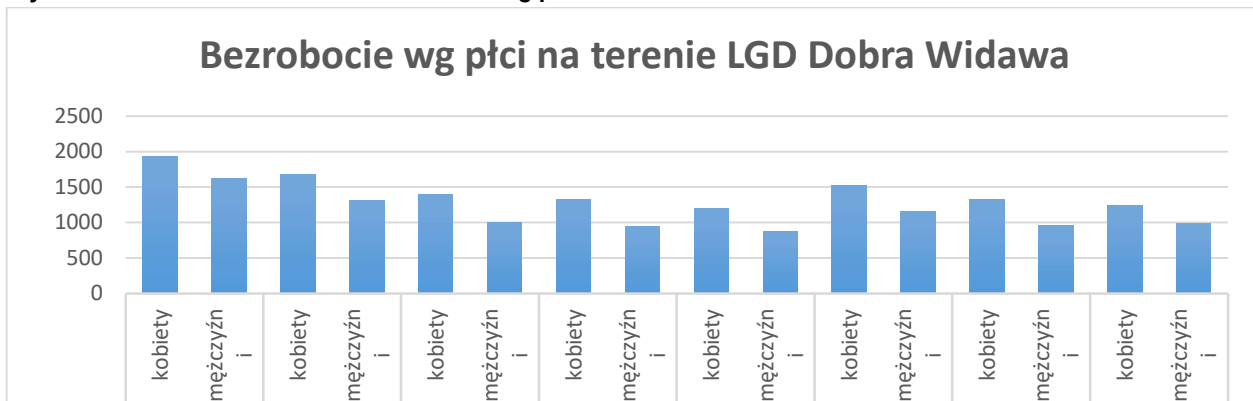
Tabela nr 14. Pracujący w gminach obszaru LGD

Gmina	Pracujący w gminach obszaru LGD							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015 a 2021
Bierutów	1262	1251	1243	1285	1265	1212	1177	-7%
Czernica	1082	1179	1310	1331	1354	1367	1324	22%
Długołęka	4942	5656	5705	6039	6177	6527	7218	46%
Dziadowa Kłoda	339	355	485	612	465	508	422	24%
Dobroszyce	774	814	868	916	1002	986	1132	46%
Jelcz-Laskowice	9723	10347	10984	11222	11898	10982	11537	19%
Międzybórz	1451	1479	1398	1350	1368	1332	1198	-17%
Oleśnica	1097	1169	1200	1438	1338	1258	1340	22%
Syców	3100	3266	3217	3232	3203	3296	3312	7%
Wilków	435	430	452	463	523	503	480	10%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

Poziom zatrudnienia w gminach partnerstwa rośnie w ośmiu na dziesięć gmin z tego wzrost jest w przedziale od 7 – 22 % a w dwóch gminach Długołęce i Dobroszycach jest bliski 50 %. Ten duży wzrost jest wynikiem bliskości aglomeracji i prężnej działalności jednostek samorządu terytorialnego które pozyskują inwestorów tworzących nowe miejsca pracy dla swoich mieszkańców. Jedynie dwie gminy czyli Bierutów i Międzybórz odnotowały spadek liczby osób pracujących. Odnotowany spadek pracujących mieści się w przedziale pomiędzy 7 – 17 %.

Wykres nr ... Bezrobocie na obszarze LGD wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2023

Powyższy wykres przedstawia stałą tendencję w strukturze bezrobotnych wg płci na terenie obszaru LGD Dobra Widawa, tj. ilość kobiet bezrobotnych jest znacząco większa od ilości bezrobotnych mężczyzn, a ta różnica oscyluje w przedziale od 20 % w 2015 r. do prawie 40 % w latach 2017-2018. Wg danych na koniec 2022 r. bezrobotnych kobiet jest o 26 % więcej niż mężczyzn. W strukturze bezrobotnych na obszarze zauważalny jest także wysoki udział niepełnosprawnych, wynoszący 10% wśród wszystkich bezrobotnych mieszkańców obszaru LGD. Te dwie grupy – kobiety i niepełnosprawnych należy uznać za grupy pozostające w najbardziej niekorzystnej sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Tabela nr 15. Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (%)

Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (wartość %)							
Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bierutów	7,4	6,2	5,3	5,4	5,2	5,2	6,3
Czernica	3,2	2,7	2,1	1,7	1,7	1,4	1,5
Długołęka	2,5	2	1,8	1,3	1,2	1	1,6
Dziadowa Kłoda	7,7	6,2	5,9	5,1	4,7	4,3	4,8
Dobroszyce	5,3	4,3	3,4	2	2	2,4	3,2
Jelcz-Laskowice	4,5	4	3,9	2,9	3,2	2,8	3,4
Międzybórz	8,2	7,1	6	4,4	3,9	3,4	4,8
Oleśnica	5,3	4,5	3,8	2,7	2,2	2,3	3,7
Syców	7,5	6,7	5,2	4,6	4,2	3,8	4,5
Wilków	10,4	7,5	6,9	5,6	4,7	4	4,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Do 2020 r. udział bezrobotnych mieszkańców wśród osób w wieku produkcyjnym systematycznie spadał, natomiast porównując lata 2020-2021 zauważalny jest wzrost tego parametru w każdej z dziesięciu gmin obszaru, co jest efektem spowolnienia gospodarczego jakie nastąpiło po wybuchu pandemii COVID 19. Mimo to, porównując lata 2015 – 2021 zauważalny jest znaczny spadek bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym.

Średnia arytmetyczna wskaźnika G dla obszaru 10 gmin należących do LGD, czyli wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, w 2020 r. wyniosła 1839,10 i była tylko nieznacznie niższa niż średnia dla Dolnego Śląska. Cztery gminy przekroczyły średnią wojewódzką, przy czym w gminie Długołęka wskaźnik G jest o prawie 40 % niż średnia dla całego kraju. Wzrost omawianego wskaźnika świadczy jednoznacznie o rozwoju gmin obszaru i uzyskiwaniu przez nie większych wpływów podatkowych.

Tabela nr 16. Dochód podatkowy na obszarze LSR (wskaźnik G gmin obszaru)

Bierutów	Czernica	Długołęka	Dobroszyce	Dziadowa Kłoda	Jelcz-Laskowice	Międzybórz	Syców	Oleśnica	Wilków	Dolny Śląsk	Polska
1 263,64	2 322,47	2 720,72	1 636,47	1 016,20	2 320,88	1 618,15	1 607,39	1 871,01	2 014,11	1 874,61	1 956,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, 2020

4.6 Opieka i gospodarka społeczna

Na przestrzeni ostatnich lat widać spadek liczby mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Największy, przeszło 60% spadek osób korzystających z pomocy społecznej, odnotowały gminy Bierutów i Wilków. Może się to wiązać ze spadkiem bezrobocia, wzrostem liczby osób pracujących oraz wzrostem liczby osób prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela nr 17. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Gmina	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015 a 2021
Bierutów	811	756	632	518	417	306	283	- 65%
Czernica	548	480	435	301	298	270	289	- 47,3%
Długoleka	341	345	287	314	374	317	270	- 20,8 %
Dobroszyce	408	397	383	348	288	299	292	- 28,4 %
Dziadowa Kłoda	333	263	224	210	206	141	135	- 59,5 %
Jelcz-Laskowice	910	874	821	781	699	650	614	- 32,5 %
Międzybórz	481	390	364	310	286	229	179	- 62,8 %
Oleśnica	796	722	482	423	346	285	311	- 60,9 %
Syców	654	474	382	302	242	260	301	- 53,9 %
Wilków	477	394	344	296	236	224	179	- 62,5 %
SUMA	5 759	5 095	4 354	3 803	3 392	2 981	2 853	-49,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022

Taki stan rzeczy to także efekt prowadzonych działań aktywizujących tę grupę mieszkańców. Jednak z analizy zebranego materiału w postaci ankiet, wywiadów i spotkań wynika jednoznacznie, że mieszkańcy oczekują poszerzenia instytucjonalnej oferty pomocy i wsparcia w zakresie tworzenia ośrodków wsparcia, w tym środowiskowego domu samopomocy, klubów samopomocy, mieszkania chronionego, jednostek specjalistycznego poradnictwa, placówek wsparcia dziennego, warsztatów terapii zajęciowej. Przedmiotowe działania są oczekiwane nie tylko przez mieszkańców tej grupy, ale także przez osoby starsze i z niepełnosprawnościami.

Tabela nr 18. Osoby niepełnosprawne na obszarze

Osoby niepełnosprawne 2021 r.			
Razem tys. osób	mężczyźni		kobiety
Powiat oleśnicki	15,2	7,2	8,1
Powiat oławski	10,2	4,6	5,6
Powiat wrocławski	14,3	6,7	7,5
Powiat namysłowski	6	2,7	3,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

Jak wynika z danych z Narodowego Spisu Powszechnego który przeprowadzony z 2021 r., liczba osób niepełnosprawnych w czterech powiatach, na terenie których leżą gminy partnerstwa, wyniosła 45,7 tys. i stanowi 11,3% niepełnosprawnych mieszkańców Dolnego Śląska (405,4 tys. osób), z czego kobiet niepełnosprawnych jest o 25 % więcej niż mężczyzn.

Potencjałem obszaru jest aktywność społeczna jego mieszkańców. Chętnie uczestniczą oni w wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych organizowanych przez ośrodki kultury, centra sportu i rekreacji czy urzędy gmin, ale także koła gospodyń wiejskich czy poszczególne sołectwa.

Na terenie gmin należących do Partnerstwa Dobra Widawa działa zróżnicowana ilość organizacji pozarządowych. Zgodnie z zebranymi danymi w 2023 roku na obszarze LGD Dobra Widawa zarejestrowanych było 393 organizacji pozarządowych, co w porównaniu z rokiem 2013, gdzie ilość ta wynosiła 304, dało wzrost o ponad 33%. Najwięcej organizacji funkcjonowało na terenie gminy Długoleka, stanowiąc 26% wszystkich organizacji pozarządowych obszaru.

W strukturze organizacji pozarządowych bardzo licznie reprezentowane są kluby sportowe, Ochotnicze Straże Pożarne oraz Koła Gospodyń Wiejskich.

Gminy obszaru LGD wspierają organizacje pozarządowe poprzez dotacje w formie ogłaszanych konkursów w ramach programów współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi (dotacje w trybie art. 19a). Głównie są to dotacje do organizacji imprez, zakupu sprzętu i bieżącej działalności. Stowarzyszenia bardzo często realizują swoje zadania korzystając zarówno z programów rządowych, np.: PROO, funduszy unijnych, jak i konkursów organizowanych przez inne organizacje pozarządowe, np.: Polsko-Amerykańską Fundację Wolności (Program „Działaj lokalnie”), Fundację PZU. Dodatkowo OSP, jak i

KGW mają możliwość skorzystania z licznych programów rządowych np.: „Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych”, czy też „Dotacje na działalność Kół Gospodyń Wiejskich”

Na terenie LGD Dobra Widawa zauważa się dużą ilość organizacji, mających zaplecze organizacyjne i personalne, zdolnych do korzystania z różnych źródeł finansowania. W okresie 2016-2022 Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa zrealizowała 5 projektów grantowych, w ramach których wsparła projekty na rzecz lokalnych społeczności, realizowane przez 43 organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, parafie) oraz osoby fizyczne.

Tabela nr 19. Organizacje pozarządowe na obszarze LGD Dobra Widawa

Gmina	Stowarzyszenia zarejestrowane w KRS	Stowarzyszenia zarejestrowane w Starostwie	KGW	RAZEM
Bierutów	18	4	5	27
Długoleka	100	10	6	116
Dobroszyce	16	4	2	22
Dziadowa Kłoda	15	1	2	18
Czernica	57	6	5	68
Jelcz-Laskowice	6	7	4	17
Międzybórz	10	1	2	13
Oleśnica	25	3	19	47
Syców	42	5	7	54
Wilków	6	3	2	11
RAZEM:	295	44	54	393

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Starostw Powiatowych, KRS, Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich, 2023

Na obszarze działają dwa podmioty ekonomii społecznej: Przedsiębiorstwo społeczne Spółdzielnia Socjalna Pasja (gm. Oleśnica), Fundacja Dignum (gm. Długoleka).

4.7 Walory przyrodnicze, turystyka, rozrywka, zabytki

Obszar LGD Dobra Widawa wchodzi w obręb kilku jednostek fizycznogeograficznych. W centrum ciągnie się rozległa Równina Oleśnicka, wchodząca w skład Niziny Śląskiej i mająca postać lekko falistej wysoczyzny morenowej. Północną część zajmuje pas morenowy wzgórz Wału Trzebnickiego w skład którego wchodzi: Wzgórza Trzebnickie w okolicach Dobroszyc i Wzgórza Twardogórskie (Grzbiet Twardogórski i Wzgórza Sycowskie) z najwyższym wzniesieniem – Zbójnikiem (272 m.n.p.m) koło Międzyborza. Południową część obszaru LGD tworzy Równina Jelczańska sięgająca do Doliny Odry. Większe kompleksy leśne znajdują się na południe od Bierutowa (Bory Namysłowskie), wzdłuż biegu Widawy, między Oleśnicą i Jelczem-Laskowicami (Lasy Grędzińskie) oraz na południe od Jelcza-Laskowic (zachodni skraj Borów Stobrawskich). W północnej części obszaru LGD kompleksy leśne można spotkać na Wzgórzach Trzebnickich na północ od Dobroszyc (Lasy Złotowskie), na południowym przedpolu Wzgórz Twardogórskich (Las Goździca, Damnicky Las) oraz w ich wschodniej części koło Międzyborza. W obrębie LGD znajdują się także liczne zbiorniki wodne i to zarówno stawy naturalne, hodowlane przyciągające wędkarzy a także sztuczne zalewy będące atrakcyjnymi miejscami letniego wypoczynku (Zalew Stradomia). Na terenie obszaru znajdują się obszary Natura 2000, Rezerwaty przyrody (Rezerwat Łacha Jelcz, Rezerwat Gola), ścieżki przyrodnicze, bagna z gatunkami chronionymi (Dziadowa Kłoda) oraz wiele cennych przyrodniczo zasobów fauny i flory (Arboretum Leśne w Stradomi).

Obszar LGD jest także bogaty w ślady historii po swoich dawnych właścicielach z rodu Piastów, Habsburgów czy przedstawicieli korony czeskiej. Można tu spotkać (w różnym stanie technicznym pałace, domki myśliwskie, kościoły i inne obiekty zabytkowe. Obecnie nawet pozostałości po dawnych obiektach historycznych czy ciekawych miejscach są pieczołowicie odrestaurowywane i udostępniane turystom. Odtwarzane nawet w formie ścieżek historyczno-przyrodniczych czy aplikacji 3D stanowią atrakcję turystyczną obszaru. Do promocji produktów lokalnych oraz zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych w 2023 roku Stowarzyszenie LGD Dobra Widawa wybudowało Centrum Turystyczno-Rekreacyjne w Stradomi Wierchniej.

Jeśli przyjrzeć się uwarunkowaniom przyrodniczym, to widać na obszarze większe zróżnicowanie, choćby w procencie lesistości poszczególnych gmin. Bogate walory przyrodnicze są głównym potencjałem rozwoju turystyki - w ponad 90% gmin objętych LSR

występują formy ochrony przyrody. W szczególności dużo obszarów Natura 2000 znajdują się na terenach rzecznych i związane są z dolinami rzek Dobrej i Widawy.

LGD Dobra Widawa jest obszarem odznaczającym się bardzo dużą różnorodnością produktów lokalnych, czyli wyrobów lub usług, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu, produkowanych w sposób niemasowy i przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych. Produkt lokalny to wizytówka regionu poprzez wykorzystanie jego specyficznego i niepowtarzalnego charakteru oraz angażowanie mieszkańców w rozwój przedsiębiorczości lokalnej. Rękodzielnicy, wytwórcy, producenci i usługodawcy to osoby bardzo aktywne, zaangażowane, z pasją tworzące i promujące swoje produkty i usługi lokalne. Wspólnie budują oni markę produktu lokalnego i utrwalają tym samym wśród mieszkańców wspólnotę miejsca.

Wysokiej jakości produkty i usługi, a także działania na rzecz promocji produktu lokalnego i marki produktów lokalnych, jak liczne inicjatywy społeczne, wydarzenia kulturalne, publikacje, jarmarki produktów lokalnych to część dorobku, budująca markę LGD w dziesięciu gminach objętych lokalną strategią rozwoju.

Warto zwrócić uwagę na wielokulturowość obszaru, która co prawda jest cechą charakterystyczną Dolnego Śląska, ale dla LGD Dobra Widawa stanowiła podstawę do podjęcia szeregu działań związanych z integracją mieszkańców i rozwojem ekonomicznym obszaru, a także była inspiracją dla podejmowanych przez mieszkańców inicjatyw. Na ziemiach tych zachowały się do dziś specyficzne zwyczaje przywiezione przez ludność polską, która napłynęła tu po II wojnie światowej z centralnej Polski, Wołny, Wileńszczyzny i Łemkowszczyzny. To upodobania kulinarne, zwyczaje świąteczne, specyficzne receptury wyrobów kulinarnych. Wyróżniają się wypieki, wyroby świąteczne oraz zwyczaj prezentacji stołów wielkanocnych czy bożonarodzeniowych organizowany przez Koła Gospodyń Wiejskich. Na obszarze przygotowywane są charakterystyczne potrawy:

- ✓ pierogi z Chrząstawy – pierogi znajdują się na Liście Produktów Tradycyjnych Dolnego Śląska,
- ✓ pierogi z kaszą gryczaną i grzybami leśnymi oraz nalewka miętowa – przygotowywane przez KGW w Oleśniczce, obie potrawy wyróżnione w konkursie *Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów*,
- ✓ widawskie dukaty – ciasteczka pieczone przez wg tradycyjnej receptury z okolic Kłobucka;
- ✓ deruny z ziemi wołyńskiej – tradycyjna potrawa białoruska i ukraińska, którą przygotowują członkinie KGW w Posadowicach i okoliczni mieszkańcy, repatrianci z Kresów;
- ✓ salceson zawidowicki – wytwarzany według receptury, opartej o tradycyjne polskie przepisy;
- ✓ kryżalki – tradycyjna potrawa, rodem z Kresów, przygotowywana z kiszonych liści kapusty. Podawana w domach pań z Koła Gospodyń Wiejskich w Grędzinie

Wyroby rękodzieła artystycznego tworzone przez artystów na obszarze LGD są zróżnicowane pod względem stosowanych technik, jak: ceramika, tkaniny artystyczne, malarstwo artystyczne, rzeźba, wyroby z wikliny, szydełkowe rękodzieło, haft, florystyka, decoupage, quilling, metaloplastyka, wyrób biżuterii, ozdobne szycie. Na uwagę zasługuje zwłaszcza liczna reprezentacja pracowni ceramicznych, jak: Pracownia Ceramiki Artystycznej Szynol, Pracownia Ceramiki Ursa, Pracownia Ceramiczna TUTUBI, Pracownia Ceramiki i Działań Twórczych w Domaszczynie,

LGD słynie także z wielu charakterystycznych dla tego obszaru lokalnych wyrobów kulinarnych, których producenci są laureatami prestiżowych konkursów, takich jak *Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów*, czy *Najlepszy Smak Dolnego Śląska*. Są one często promowane na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej, jako wysokiej klasy polskie produkty regionalne, osadzone głęboko w polskiej tradycji i od lat wytwarzane tymi samymi metodami i według tych samych receptur. Są to m.in.

- ✓ masło i sery z Międzyborza – wyroby mleczne produkowane przez Okręgową Spółdzielnię Mleczarską w Międzyborzu, zdobywają wyróżnienia za takie produkty, jak: *Masło tradycyjne*, *twaróg Klinek Międzyborski*, *Tort twarogowy*,
- ✓ sery kozie z „Koziołkowo” Gospodarstwo Rolne z Holendrów, słynące z wielu wyrobów z własnego mleka koziego, m.in. sera *Fettina* z *czosnkiem* i *czosnkiem niedźwiedzim*,
- ✓ pierniki wrocławskie – pierniki oparte na tradycyjnych, precyzyjnie odtwarzanych przepisach, wytwarzane w Grędzinie w rodzinnej manufakturze Piernikarnia Wrocławska, np. piernik przekładany powidłami śliwkowymi, *Bomba Legnicka*, *Piernikarka Wrocławska*
- ✓ syrop lawendowy – oparty na unikalnej recepturze syrop wytwarzany przez Magię Lawendy z Brzeziej Łąki, wśród licznych innych specjałów i ozdób lawendowych.

Uznaniem cieszą się ponadto lokalne produkty wytwarzane na obszarze LGD Dobra Widawa m.in. przez lokalne browary: Browar Anders z Sycowa, Browar Widawa z Chrząstawy Małej, wina z Winnicy Wzgórz Trzebnickich z Węgrowa, sery z Sernicy Dolnośląskiej w Bielawie, miody od lokalnych pszczelarzy: Pasieki Gutek z Dobroszyc, Miody Dobrej Widawy Jerzy Kasprzak,

kiszonki z Klinika Słoika z Jenkowic, tradycyjne maki wytwarzane w najstarszym w regionie młynie w Dobrej, czy specjalny serwowane przez palarnię kawy Strefa Kawy z Sycowa.

Mieszkańcy obszaru aktywnie uczestniczą w życiu swoich gmin, organizują różnorodne warsztaty, w trakcie których mieszkańcy mają okazję doskonalić się w sztuce rękodzielniczej, kulinarnej czy dotyczącej produkcji naturalnych kosmetyków.

Na obszarze odbywają się liczne imprezy i wydarzenia o charakterze lokalnym, jak organizowane w gminach, dożynki, jarmarki, przeglądy zespołów folklorystycznych i kolędniczych, pieśni religijnej, festiwale bluesowe, ale także imprezy znane ponadregionalnie, m.in. wystawa koni i zawody w powożeniu zaprzęgami konnymi w Siedlcu, czy międzynarodowe zawody jeździeckie w Jakubowicach.

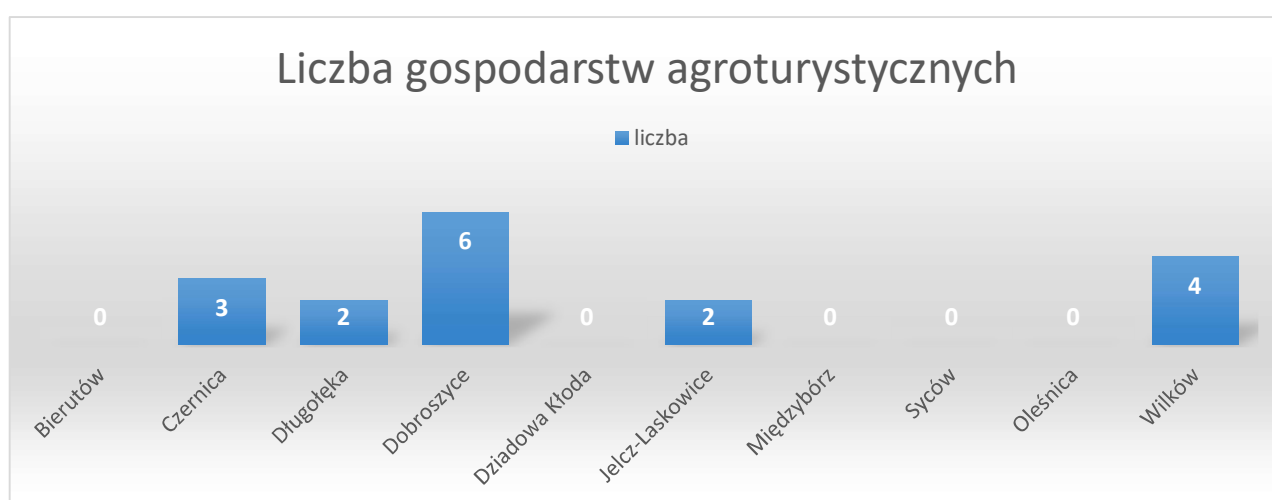
Na obszarze corocznie organizowany jest przez LGD Dobra Widawa *Jarmark Produktu Lokalnego – Skarby Dobrej Widawy* - impreza promująca nie tylko lokalnych producentów, ale również własne, lokalne dziedzictwo kulturowe (do 2019 r. odbywał się w Oleśnicy, a od 2019 r. organizowany jest przy okazji gminnych imprez plenerowych w partnerstwie z JST, lokalnymi instytucjami i działaczami), a także *Festiwal Kultury Ludowej* w Wilkowie.

Szczegółowa analiza potencjału, bogactwo i różnorodność marki produktów lokalnych regionu Dobra Widawa określa w sposób jednoznaczny, że region predystynowany jest do rozwoju oferty turystycznej (aktywnej i weekendowej), zwłaszcza dla mieszkańców aglomeracji wrocławskiej. Zaplanowano więc rozwój przedsiębiorczości w zakresie rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, w tym opartej na wytwarzaniu/przetwarzaniu i sprzedaży produktów i usług lokalnych. Rekomendowano również włączanie w świadczenie usług lokalnych osób wykluczonych społecznie oraz wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych.

Walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i zaangażowanie lokalnej społeczności tworzą doskonałe warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i szeroko pojętej edukacji przyrodniczo-regionalnej. Pomimo ogromnego potencjału, na terenie obszaru LGD wyraźnie doskwiera brak rozwiniętej infrastruktury turystycznej i bazy noclegowej. W roku 2020 na obszarze znajdowało się jedynie 14 obiektów noclegowych (967 Dolny Śląsk) oferujących 625 miejsc noclegowych (67.863 miejsca noclegowe na Dolnym Śląsku). Stosunkowo nieliczne obiekty noclegowe znajdują się na terenie 8 z 10 gmin partnerstwa. Jeśli te dane odniesiemy do udziału wielkości obszaru LGD do obszaru województwa Dolnośląskiego w którym stanowi on przeszło 7 % całości Dolnego Śląska widać że baza jest niewielka i rozproszona po bardzo dużym obszarze. Na obszarze nie funkcjonują żadne zagrody edukacyjne i jest tylko 17 gospodarstw agroturystycznych wpisanych do gminnej *Ewidencji innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie*. Stąd szczególnie ważne jest wsparcie takich form turystyki wiejskiej i rozwoju usług czasu wolnego.

Bezspornie na obszarze LGD Dobra Widawa, który charakteryzuje się olbrzymim potencjałem turystyczno-rekreacyjnym. Istnieje przy tym potrzeba i olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki zarówno w zakresie zwiększania ofert zakwaterowania i żywienia, tworzenia oferty usług związanych z rekreacją, wypoczynkiem, zagospodarowaniem czasu wolnego, a także inwestycji w infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną jak i obsługi ruchu turystycznego.

Rysunek: Liczba gospodarstw agroturystycznych (stan na 2021 r.)

4.8 Analiza SWOT

Wnioski ujęte analizie SWOT są wynikiem przeprowadzonych konsultacji społecznych, a w szczególności spotkań informacyjnych realizowanych na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD, badań ankietowych. W spotkaniach i badaniach ankietowych udział brali przedstawiciele każdego z trzech sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawiciele grup docelowych i osób w niekorzystnej sytuacji oraz mieszkańcy.

Propozycje zapisów analizy SWOT stworzonej po wnioskach płynących ze spotkań gminnych/ankiet skonsultowane zostały również w ramach wywiadów grupowych, zespołów roboczych.

Przekazane wnioski zostały uwzględnione w ostatecznym kształcie analizy SWOT. Zapisy te zostały również porównane z diagnozą obszaru, analizą stworzoną na potrzeby poprzedniej LSR oraz z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym i regionalnym. Analiza ta wykazała wysoką zgodność założeń LSR z wziętymi pod uwagę dokumentami.

Tabela nr 20. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Sfera przyrodniczo-kulturowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie ze względu na ruch turystyczny - na styku trzech województw, bliskość dużych ośrodków miejskich (Wrocław) • Obszar dobrze skomunikowany, położenie przy autostradzie A4, drodze ekspresowej S8 – szybka i wygodna komunikacja z Wrocławiem, Namysłowem, Warszawą, Łodzią, itd. • Atrakcyjny przyrodniczo teren – lasy, pagórki, rzeki, zbiorniki wodne • Istniejące formy ochrony przyrody: obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, rezerwat przyrody • Mało skażone środowisko przyrodnicze, co jest wynikiem braku na obszarze uciążliwego przemysłu • Potencjał Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego Dobra Widawa do promocji lokalnych walorów obszaru, produktu lokalnego, Punktu Informacji Turystycznej • Warunki do rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, np. kajakowej, rowerowej, pieszej • Potencjał rzek Dobrej i Widawy w zakresie rozwoju rekreacji, turystyki, edukacji ekologicznej • Istniejące na obszarze szlaki turystyczne, trasy biegowe, ścieżki rowerowe • Aktywnie działający lokalni liderzy, NGO, Koła Gospodyń Wiejskich, OSP, zespoły ludowe i artystyczne • Doświadczenie mieszkańców i podmiotów JST/NGO w organizacji imprez i jarmarków promujących lokalne walory, produkty i usługi • Duże cykliczne wydarzenia kulturalne i sportowe (m.in. międzynarodowe zawody jeździeckie Silesia Equestrian w Jakubowicach, Garmin Iron Triathlon Syców nad Zalewem w Stradomi Wierzchniej, festiwale organowe w Jelczu-Laskowicach i Sycowie, itp.) • Zabytki – kościoły, zamki, pałace, parki • Kultura, sztuka, organizacje (towarzystwa historyczne, muzeum, obiekty zabytkowe) • Ciekawa i bogata historia obszaru • Oferta kulturalna ośrodków kultury • Liczne stadniny i szkoły jeździeckie 	<p>Sfera przyrodniczo-kulturowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych i innych szlaków oraz słabo rozwinięty regionalny system szlaków turystycznych • Słaba znajomość pośród mieszkańców lokalnej historii oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego • Zbyt mała liczba materiałów promocyjnych na temat obszaru – przewodników, map, monografii historycznych, etc. • Słabo rozwinięta zróżnicowana baza noclegowa i gastronomiczna, w tym agroturystyczna • Brak atrakcji turystycznych i miejsc promujących turystykę wiejską i usługi czasu wolnego w postaci zagród edukacyjnych, agroturystyk • Zbyt mała oferta usług w zakresie zaspokajania potrzeb rekreacyjnych, różnych form odpoczynku, dbania o kondycję fizyczną, w tym usługi sektora beauty, zwłaszcza dla osób młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzież) i seniorów • Wymagająca rozwoju infrastruktura turystyczna i rekreacyjna i kulturalna • Braki w infrastrukturze służącej rozwojowi turystyki kajakowej, turystyki przy akwenach wodnych (mariny, przystanie) • Braki w infrastrukturze okołoturystycznej/towarzyszącej np. ławki, śmietniki, miejsca postojowe • Zły stan części obiektów zabytkowych • Słabe oznakowanie i informacja o istniejących zabytkach • Niska rozpoznawalność marki produktów i usług lokalnych i potrzeba rozbudowy zintegrowanej oferty występujących na obszarze produktów i usług lokalnych • Słabo rozwinięty system sprzedaży bezpośredniej produktów lokalnych • Zbyt mało projektów edukacyjnych, warsztatów, związanych z promocją lokalnych produktów • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, np. spalanie w piecach domowych materiałów do tego nie przeznaczonych, segregacja odpadów • Zróżnicowany poziom realizacji gminnych inwestycji w infrastrukturę wodociagową, kanalizacyjną, gazową, sieci telefoniczne w oparciu o sieci szerokopasmowe

<ul style="list-style-type: none"> Rozwijająca się marka produktu lokalnego, bazująca na wysokiej jakości wyrobach i ofercie lokalnych wytwórców, producentów, rękodzielników i usługodawców. 	<p>(„białe plamy”), a także infrastrukturę drogową, ciągi piesze, przystanki</p>
<p>Sfera gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> Istniejące na obszarze strefy ekonomiczne oraz tereny pod inwestycję Dobra dostępność komunikacyjna – trasa S8, drogi krajowe i wojewódzkie, połączenia kolejowe Położenie obszaru w pobliżu aglomeracji wrocławskiej Położenie na pograniczu trzech województw Napływ nowych mieszkańców wpływa na rozwój lokalnego rynku usług Rozwijająca się lokalna przedsiębiorczość - dostęp do zróżnicowanych usług, zawodów, profesji Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwo Modernizowane gospodarstwa rolne Istniejące na terenie kilku gmin stawy hodowlane Dynamiczny rozwój przedsiębiorczości w sektorze informacji i komunikacji, cyfryzacji, technologii informatycznych i komputerowych, związany z wysokim zapotrzebowaniem na usługi w tym zakresie na obszarze 	<p>Sfera gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> Emigracja ludzi młodych i wykształconych Słabo rozwinięta komunikacja publiczna, głównie wewnątrz obszaru oraz z regionem Mała liczba dużych inwestorów, którzy oferują dużą liczbę miejsc pracy Największą grupę wśród osób bezrobotnych stanowią kobiety, zauważalny jest także w tej grupie odsetek młodzieży (osoby do 25 r.ż.) i osób niepełnosprawnych Słaba współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi Niewystarczające działania wspierające rozwój przedsiębiorczości na obszarze (nie ma działających instytucji otoczenia biznesu) Zmniejszająca się liczba gospodarstw rolnych Braki w infrastrukturze sprzyjającej rozwojowi gospodarczemu – drogi, kanalizacja i wodociągi, infrastruktura informatyczna, etc. Duża ilość obiektów wymagających poprawy efektywności energetycznej Słabe łącza internetowe w części gmin („białe plamy”)
<p>Sfera społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> Rosnąca aktywność społeczności lokalnych Aktywna grupa liderów lokalnych zaangażowanych w rozwój gmin i obszaru Rosnąca liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych, w tym klubów sportowych, KGW Napływ nowych mieszkańców i włączanie się ich w życie społeczne obszaru Dobrze rozwinięta edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, szkół średnich W ostatnich latach, m.in. dzięki Leaderowi, dynamiczny rozwój infrastruktury społecznej oraz sportowej i rekreacyjnej Istniejące świetlice, domy kultury, infrastruktura społeczna Mocno rozwinięta kultura ludowa: zespoły ludowe, wytwórcy ludowi, koła gospodyń wiejskich 	<p>Sfera społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> Zróżnicowanie stopnia zaangażowania społeczności lokalnej w działania w zależności od gmin Zbyt niska aktywność i zaangażowanie napływowych mieszkańców obszaru w życie społeczności lokalnej Niska aktywność i zaangażowanie ludzi młodych w sprawy lokalne i życie społeczne Zbyt mała ilość działań międzypokoleniowych, wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy różnymi grupami wiekowymi, zwłaszcza ludźmi młodymi i seniorami Wymagające wzmocnienia kompetencje członków i osób działających w NGO Trudności w godzeniu życia zawodowego z aktywnością społeczną Niewystarczający dostęp do usług w zakresie opieki nad dziećmi, w tym miejsc opieki dziennej nad dziećmi, animacji czasu wolnego dla dzieci Część gmin wymaga dalszych nakładów w rozwój infrastruktury społecznej, sportowo – rekreacyjnej (miejsca wypoczynku i integracji mieszkańców, miejsca spotkań dla ludzi młodych, seniorów), a także w rozwój infrastruktury edukacyjnej (gm. objęte zjawiskiem suburbanizacji) Wymagająca rozbudowy oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych, zajęć rozwijających zainteresowania i aktywizacyjnych, która często nie jest dostosowana do faktycznych oczekiwań i potrzeb konkretnych grup odbiorców (dzieci, osoby młode do 25 roku życia, seniorzy, etc.) Niewystarczający dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających opieki, w tym miejsc opieki dziennej/całodobowej

	<ul style="list-style-type: none"> • Słaby dostęp do szeroko pojętej opieki zdrowotnej, usług medycznych, paramedycznych, pomocy psychologicznej, pedagogicznej, psychoterapeutycznej (takie jak praktyka lekarska ogólna i specjalistyczna, praktyka pielęgniarek i położnych, praktyka lekarska dentystryczna, działalność fizjoterapeutyczna etc.) • Problemy z dostępem mieszkańców, zwłaszcza osób młodych i osób starszych do kultury i usług społecznych, będące wynikiem słabo rozwiniętej komunikacji publicznej wewnątrz obszaru i połączeń z regionem • Patologie społeczne, uzależnienia • Znaczna grupa mieszkańców, zwłaszcza seniorów, zagrożona „wykluczeniem cyfrowym”, wymagająca podniesienia wiedzy na temat cyberbezpieczeństwa
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Sfera przyrodniczo-kulturowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie trendu na turystykę wiejską w celu rozwoju turystyki na obszarze, w tym weekendowej, opartej na aktywnym wypoczynku dla mieszkańców okolicznych aglomeracji miejskich (miejsca noclegowe i gastronomiczne, oferta warsztatów rękodzielniczych, rajdów rowerowych, spływów kajakowych, etc.) • Wykorzystanie istniejących zasobów kulturalnych, historycznych, przyrodniczych, architektonicznych, związanych z lokalną tradycją do promocji obszaru i przyciągnięcia turystów • Wykorzystanie zainteresowania konsumentów produktami lokalnym dla rozbudowy marki produktów lokalnych • Pozyskanie środków zewnętrznych, np. na OZE 	<p>Sfera przyrodniczo-kulturowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjność i konkurencja innych obszarów pod względem oferty turystycznej i kulturalnej • Niska emisja i zanieczyszczenie wynikające ze źródeł ciepła opalanych węglem • Nielegalne wysypiska śmieci • Zintensyfikowanie zabudowy mieszkalnej zagrażające walorom przyrodniczym obszaru • Część zabytków stanowi własność prywatną, co wpływa na ich pogarszający się stan • Potencjalne klęski żywiołowe wynikające ze zmian klimatu
<p>Sfera gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie zewnętrznych inwestorów • Możliwość pozyskania środków na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczych oraz tworzenie miejsc pracy w branżach kluczowych dla rozwoju obszaru • Rozwój szkolnictwa zawodowego oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców • Dalszy napływ nowych mieszkańców • Wykorzystanie potencjału napływowych mieszkańców (inicjatywy, kreowanie nowych produktów) • Rozwój konkurencyjnej oferty turystycznej i usługowej, głównie dla mieszkańców Wrocławia • Wykorzystanie warunków do utworzenia instytucji otoczenia biznesu • Duże zapotrzebowanie na usługi związane z dbaniem o środowisko, ekologią, OZE 	<p>Sfera gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpływ młodych, wykształconych mieszkańców • Niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy • Kryzys gospodarczy mający wpływ na dochody mieszkańców, wzrost bezrobocia i rosnącą inflację • Nadmierna biurokracja i niejasność przepisów prawnych • Konkurencja ze strony dużych podmiotów gospodarczych, np. „markety” eliminują lokalne sklepiki • Starzenie się społeczeństwa • Znaczna część mieszkańców, zwłaszcza z gmin sąsiadujących z Wrocławiem, tam właśnie pracuje i zaspokaja potrzeby konsumenne • Konkurencja ze strony miast (lepszą ofertą edukacyjną i więcej miejsc pracy) • Obszary wiejskie postrzegane są jak mniej atrakcyjne do inwestowania z uwagi na braki infrastrukturalne
<p>Sfera społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i wzrost integracji społecznej w wyniku realizacji projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych • Realizacja programów współpracy Gmin z NGO • Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi 	<p>Sfera społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pojawiające się konflikty między rdzennymi i napływowymi mieszkańcami obszaru • Zagrożenie patologiami społecznymi i jej konsekwencjami – uzależnienia, przemoc w rodzinie, rosnąca liczba przestępstw, etc. • Odpływ ludności obszaru – osób lepiej wykształconych i aktywnych – w poszukiwaniu miejsc, które dadzą im lepsze perspektywy rozwoju

<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość aglomeracji wrocławskiej (wymiana trendów, myśli, pomysłów, rozwiązań, dostęp do szkolnictwa wyższego) • Aktywne włączenie mieszkańców w planowanie i rozwój polityki gminnej, ze szczególnym uwzględnieniem potencjału mieszkańców napływowych • Zewnętrzne środki i programy rozwijające aktywność społeczną i działalność organizacji pozarządowych • Wykorzystanie przez Gminy istniejących świetlic wiejskich na rzecz aktywizacji i integracji mieszkańców (na zajęcia, warsztaty, spotkania) • Rozwój dostępu do Internetu szerokopasmowego • Czerpanie z wzorców innych gmin i miast dotyczących włączania społeczności w rozwój gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogarszający się system opieki zdrowotnej • Pogłębiający się niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa • Rosnące koszty utrzymania infrastruktury społecznej, rekreacyjnej i sportowej
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych, analiz, danych GUS, 2023

4.9 Podsumowanie

Wzrost liczebności grupy osób młodych, zwłaszcza w grupie wiekowej dzieci i młodzieży do 14 roku życia, świadczy rosnącym o zapotrzebowaniu na działania i usługi skierowane do tej grupy, związane z edukacją, rozwijaniem zainteresowań, rekreacją, odpoczynkiem (kursy, warsztaty, zajęcia sportowe, artystyczne, językowe etc.), a także pośrednio do ich opiekunów – jak usługi opiekuńcze dla dzieci, animacyjne.

Coraz bardziej zauważalny **proces starzenia się społeczeństwa** powoduje zwiększenie środków publicznych na wydatki socjalne w formie emerytur, opieki zdrowotnej oraz opieki instytucjonalnej. Prowadzi to do większych obciążeń ponoszonych przez ludność w wieku produkcyjnym. Świadczy ponadto o coraz większym zapotrzebowaniu na usługi zorientowane na zaspokajanie potrzeb starzejącej się populacji, jak usługi opiekuńcze, medyczne, rehabilitacyjne, transportowe, w tym adresowane do osób niesamodzielnych i niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. Wyrazem tego jest trend rozwojowy, tzw. srebrnej gospodarki (gospodarki senioralnej), opartej na wytwarzaniu, dystrybucji i konsumpcji dóbr i usług ukierunkowany na wykorzystanie potencjału nabywczego osób starszych i starzejących się oraz zaspokajający ich potrzeby konsumpcyjne, bytowe oraz zdrowotne¹. Widoczne jest także zapotrzebowanie na poszerzenie oferty zajęć aktywizacyjnych i integracyjnych dla tej grupy, a także aktywizowanie środowiska lokalnego na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym i starszym.

Walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i zaangażowanie lokalnej społeczności tworzą doskonale **warunki do rozwoju przedsiębiorczości w zakresie edukacji przyrodniczo-regionalnej, turystyki i rekreacji**, tj. usług związanych z zakwaterowaniem, gastronomią, obsługą ruchu turystycznego, tworzeniem atrakcji turystycznych, w tym agroturystyk i zagród edukacyjnych. Komplementarnym do tego działaniem będzie rozwój przedsiębiorczości opartej na produkcie lokalnym – jego wytwarzaniu, przetwarzaniu i sprzedaży. Z tym przedsięwzięciem związane jest wsparcie działań na rzecz wzmocnienia rozpoznawalności LGD w oparciu o lokalne walory obszaru, np. poprzez szeroko pojętą promocję marki produktu lokalnego. Zasadne jest także wsparcie przedsiębiorczości w ramach najbardziej dynamicznie rozwijającego się na obszarze sektora, tj. usług w zakresie informacji i komunikacji, a także wspieranie działalności gospodarczych związanych z dbaniem o środowisko (OZE, ekologiczne rozwiązania).

Jak wynika z diagnozy obszaru potrzebne są także dalsze **inwestycje w infrastrukturę publiczną**: rekreacyjną, turystyczną i kulturalną np.: miejsca wypoczynku i integracji mieszkańców, miejsca spotkań dla osób młodych, seniorów, a także dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na stale wzrastającą liczbę i aktywność organizacji pozarządowych zasadne jest, by kontynuować **działania służące wzmocnieniu III sektora**, który mógłby stać się partnerem dla instytucji państwowych i samorządowych w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Nabycie praktycznej wiedzy i umiejętności w ramach działań grantowych może zaowocować nowymi pomysłami na obszarze na działania animacyjne, wspierające rozwój kapitału społecznego. Zasadnym wydaje się kontynuowanie realizacji projektów budujących centra integracji i aktywności społeczności lokalnych takie jak: place zabaw, siłownie zewnętrzne. Wysokie zainteresowanie Organizacje pozarządowe wykazują wysokie zainteresowanie działaniami w zakresie budowania lokalnej tożsamości, kultywowania lokalnych tradycji, obrzędów i ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi,

¹ Marzena Rudnicka: *Gospodarka senioralna: nowy sektor gospodarki narodowej w Polsce*. Centrum im. Adama Smitha, 2013.

a także kształtowania świadomości obywatelskiej i rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji, czy ekologii. Ważną kwestią jest także aktywizacja społeczności lokalnej, zwłaszcza włączenie społeczne seniorów i ludzi młodych, a także osób w niekorzystnej sytuacji, w celu krzewienia idei działań wielopokoleniowych, przekazywania wiedzy kolejnym pokoleniom. Z uwagi na niskie zaangażowanie osób do 25 roku życia w życie społeczności lokalnej, należy podjąć działania w zakresie pobudzenia ich aktywności i kształtowania liderów życia publicznego i społecznego.

W wyniku przeprowadzonej analizy potrzeb i potencjału obszaru wyszczególniono następujące grupy osób w niekorzystnej sytuacji:

- ✓ **kobiety;**
- ✓ **osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie;**
- ✓ **rolnicy z małych gospodarstw rolnych;**
- ✓ **osoby poszukujące zatrudnienia np. z osiedli po PGR-owskich.**

Niniejsza „Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027” ma pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz jest zgodna z prawami i wolnościami "Karty Praw Podstawowych UE" i "Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych". Realizowana będzie zgodnie z "Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027", z uwzględnieniem:

- **DZIAŁANIA ANTYDYSKRYMINACYJNE** – Działania umożliwiające wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na przesłanki tj. płeć, rasa, w tym kolor skóry oraz cechy genetyczne, pochodzenie etniczne, w tym język, przynależność do mniejszości narodowej, urodzenie oraz pochodzenie społeczne, majątek, religia, światopogląd, w tym przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, niepełnosprawność, wiek, orientacja seksualna.
- **DOSTĘPNOŚCI** – Dostęp do wytworzonych w ramach realizacji LSR produktów i usług będzie otwarty, tzn. nie będą stosowane żadne kryteria dyskryminujące. W ramach „Lokalnych Kryteriów Wyboru” LGD będzie premiowała produkty i usługi, które będą dostępne dla wszystkich osób w tym osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.
- **KONCEPCJI UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA** – Stosowany będzie standard informacyjno-promocyjny - Wytworzone w ramach realizacji „Strategii” dokumenty elektroniczne będą wykonane zgodnie ze standardem cyfrowym (WCAG). Warstwa językowa będzie dostosowana do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami, tj.: stosowanie prostej składni, unikanie skrótów i związków frazeologicznych itd.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

„Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027” wykazuje wysoki stopień spójności i komplementarności z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej stanowiącym bezpośrednie źródło jej finansowania, ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030), Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego 2030, Programem Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027, Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 (obejmujący gm. Czernica, Długołęka, Oleśnica, Jelcz-Laskowice, Dobroszyce), Strategią Innego Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego na lata 2021-2027 (obejmujący gm. Bierutów, Dziadowa Kłoda, Międzybórz, Syców), Strategią Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021 – 2030 oraz strategiami rozwoju gmin członkowskich.

Zapisy tych dokumentów wykorzystane zostały do prac nad diagnozą obszaru, analizą SWOT. Na etapie planowania strategicznego w ramach LSR monitorowana była ich zgodność i komplementarność z proponowanymi do realizacji celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Realizacja celów LSR oraz komplementarnych zapisów lokalnych dokumentów strategicznych przyczynią się do wzmocnienia rozwoju regionu i rozwiązywania problemów społecznych.

Tabela nr 21. Powiązanie z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	Źródło finansowania	Plan Strategiczny WPR 2023-2027
C.1. Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy		
P.1.1 Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	EFROW	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej
P.1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru		9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi
C.2. Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy		
P.2.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR	EFROW	1. rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej
P.2.2 Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy		2. rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: a) gospodarstw agroturystycznych b) zagród edukacyjnych
P.2.3 Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village		5. przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji;
P.2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy		7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych; 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Takie podejście daje szansę m.in.: na rozwój obszarów wiejskich. PS WPR będzie realizował 10 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej z czego Strategia LGD wpisuje się w 8. cel szczegółowy: promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa. Strategia LGD będzie realizowała w ramach Wspólnej Polityki Rolnej następującą interwencję: **I. 13. 1 LEADER / Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**. Interwencja LEADER ukierunkowana będzie na budowaniu lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym przez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

W ramach interwencji planowane są **2 komponenty**:

1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (projekty realizowane przez beneficjentów w ramach LSR);
2. Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju i animacji (koszty funkcjonowania LGD).

Cele interwencji będą osiągnięte przez LGD przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności:
  - a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne;
  - b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie:

- a) gospodarstw agroturystycznych'
- b) zagród edukacyjnych
- 5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi.
- 6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- 7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno -spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego.
- 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji;
- 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 roku

Misję Dolnego Śląska ukierunkowaną na 2030 rok określono jako: OTWARCI NA SIEBIE – OTWARCI NA ŚWIAT. Ta otwartość postrzegana jest poprzez: wyrównywanie szans rozwojowych, wzrost aktywności mieszkańców regionu, wieloaspektową (społeczna, gospodarcza, przestrzenna) integrację, partycypacyjne zarządzanie regionem. Celem nadrzędnym strategii rozwoju Dolnego Śląska jest: HARMONIJNY ROZWÓJ REGIONU I WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA DOLNOŚLĄSKIEJ SPOŁECZNOŚCI. Jako cele strategiczne wyznaczono: 1. efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu, 2. poprawa jakości i dostępności usług publicznych, 3. wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego, 4. odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, 5. wzmocnienie przestrzennej spójności regionu. Cele i przedsięwzięcia określone w LSR są zgodne ze Strategią Województwa Dolnośląskiego.

Tabela nr 22. Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 roku

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	1.1 Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów
		1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich
		2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych
		3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich
		3.2. Wzrost społecznej integracji
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów
		1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 roku

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego 2030 opiera się na 3 celach strategicznych:

- Cel strategiczny 1: Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę,
- Cel strategiczny 2: Środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi,
- Cel strategiczny 3: Silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu.
- Cele i przedsięwzięcia określone w LSR są zgodne ze Strategią Województwa Opolskiego.

Tabela nr 23. Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego 2030

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2030
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	Trwałe więzi społeczne Ceniona marka regionu Rozwinięte i dostępne usługi
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	Rozwinięte i dostępne usługi Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami Gospodarka otwarta na współpracę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2030

Powiązanie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030) opiera się na nowym modelu rozwoju, czyli przede wszystkim rozwoju odpowiedzialnym oraz społecznie i terytorialnie zrównoważonym. Głównym celem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Cele i przedsięwzięcia określone w LSR są zgodne ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030).

Tabela nr 24. Powiązanie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	celami szczegółowymi Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)

Powiązanie z Programem Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027

Powiązanie z Programem Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, w której sprecyzowano cele oraz kierunki rozwoju regionu. W odróżnieniu od poprzedniej perspektywy, wsparcie w ramach Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027 będzie udzielane z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Z punktu widzenia LGD jest to bardzo ważny dokument ponieważ w ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania jako potencjalnych beneficjentów. Interwencja Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląsk 2030 będzie stanowiła uzupełnienie wsparcia EFRROW na terytorium danej LGD i będzie realizowana w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju.

Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych osi priorytetowych i ich działań z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w tabeli 19. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności założeń strategicznych.

Tabela nr 25. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „LGD Dobra Widawa” z priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	FEDS.01 Fundusze Europejskie na rzecz przedsiębiorczego Dolnego Śląska FEDS.02 Fundusze Europejskie na rzecz środowiska na Dolnym Śląsku FEDS.05 Fundusze Europejskie na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.06 Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska FEDS.07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku

Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	FEDS.01 Fundusze Europejskie na rzecz przedsiębiorczego Dolnego Śląska FEDS.02 Fundusze Europejskie na rzecz środowiska na Dolnym Śląsku FEDS.05 Fundusze Europejskie na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.06 Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska FEDS.07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.08 Fundusze Europejskie dla edukacji na Dolnym Śląsku FEDS.09.01 Transformacja społeczna
--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027

Powiązanie ze Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument oddolnego zintegrowanego planowania terytorialnego, realizowany na obszarze powiązanych funkcjonalnie miast i obszarów zdegradowanych. ZIT-y w perspektywie 2021-2027 realizowane są w jednej z czterech form partnerstwa:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego,
- porozumienie międzygminne,
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny,
- związek metropolitalny województwa.

Celem ZIT jest m.in.: realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszarów metropolitalnych oraz sprzyjanie ich rozwojowi współpracy i integracji, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów z wiązanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa. ZIT-y stanowią narzędzie selekcji i realizacji przedsięwzięć istotnych dla rozwoju regionu w oparciu o współpracę wielu podmiotów, podejmowaną w ramach obszarów funkcjonalnych. Z terenu „LGD Dobra Widawa” w skład ZIT WrOF wchodzi następujące gminy: Jelcz –Laskowice, Długołęka, Czernica, Oleśnica i Dobroszyce. Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych priorytetów i działań strategii ZIT z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności założeń strategicznych.

Wizją rozwoju WrOF stanowi obszar przyjazny mieszkańcom, gwarantujący wysoką jakość życia, gdzie rozwój nowoczesnej gospodarki odbywa się z dbałością o jakość środowiska przyrodniczego. WrOF charakteryzuje się wysokim poziomem spójności terytorialnej, przede wszystkim w wymiarze komunikacyjnym, przestrzennym, gospodarczym oraz społecznym.

Tabela nr 26. Powiązanie ze Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	Priorytetami Strategii ZIT WrOF na lata 2021-2027
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	8. Turystyka 14. Przestrzeń publiczna
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	7. Rynek pracy 14. Przestrzeń publiczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)

Powiązanie ze Strategią Innego Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego (IIT Subregionu Wrocławskiego)

Celem strategicznym Strategii IIT Subregionu Wrocławskiego jest: Konkurencyjny Subregion Wrocławski atrakcyjny dla mieszkańców, inwestorów i turystów. Z terenu „LGD Dobra Widawa” w skład IIT Subregionu Wrocławskiego wchodzi następujące gminy: Bierutów, Dziadowa Kłoda, Międzybórz oraz Syców. Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych priorytetów i działań strategii IIT z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli.

Tabela nr 27. Powiązanie ze Strategią Inne Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego (IIT Subregionu Wrocławskiego)

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami IIT Subregionu Wrocławskiego na lata 2021-2027
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	P1 Subregion Wrocławski – atrakcyjne miejsce do życia i prowadzenia działalności gospodarczej
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	P1 Subregion Wrocławski -atrakcyjne miejsce do życia i prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Inne Instrumentu Terytorialnego Subregionu Wrocławskiego

Tabela nr 28. Powiązanie ze Strategią Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021 - 2030

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021 - 2030
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	→	2.3 Rozwinięta i różnorodna oferta turystyczna
Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy	→	2.2 Rozwinięta przedsiębiorczość 2.3 Rozwinięta i różnorodna oferta turystyczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategią Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021 - 2030

Cele LSR wpisują się również w cele Strategii 10 Gmin partnerskich i wykazują z nimi wysoki stopień zgodności i komplementarności:

Tabela nr 29. Powiązanie celów LSR z celami Strategii 10 Gmin partnerskich

CEL 1
Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy
Strategia Rozwoju Gminy Bierutów 2021-2027: 3.3 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
Strategia Rozwoju Gminy Czernica 2014-2025: 1.5. Ukształtowany krajobraz z potrzebami mieszkańców z zachowaniem bioróżnorodności przyrodniczej
Strategia Rozwoju Gminy Długołęka 2021-2030: 1.3. Poprawa jakości i dostępności rekreacyjno-kulturalnej oferty Gminy 1.12. Rozwój infrastruktury czasu wolnego
Strategia Rozwoju Gminy Dobroszyce 2023-2030: 3.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznej, w tym działania rewitalizacyjne
Strategia Rozwoju Gminy Dziadowa Kłoda 2016-2025: 1. Wspierać aspiracje regionu – sprawna komunikacja, nowoczesna infrastruktura, czyste środowisko 2. Więcej niż rolnictwo – rozwój lokalnej przedsiębiorczości 3. Przyjazna zagroda – wysoka jakość życia
Strategia Rozwoju Gminy Jelcz-Laskowice 2021-2030: 1. Stabilny rozwój gospodarczy gminy przy wykorzystaniu posiadanych zasobów i możliwości oraz szans tkwiących w otoczeniu. 2. Rozwój infrastruktury przestrzennej dla inwestowania oraz służącej poprawie warunków bytowych mieszkańców i jakości środowiska.
Strategia Rozwoju Gminy Międzybórz 2021-2023: Gmina bezpieczna; Gmina o zadawalającej infrastrukturze
Strategia Rozwoju Gminy Oleśnica 2021-2030: 1. Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy Oleśnica.

<p>Strategia Rozwoju Gminy Syców 2020-2030:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Silna, nowoczesna i elastyczna gospodarka bazująca na kapitale ludzkim, społecznym i kulturowym, infrastrukturze technicznej, położeniu, zasobach środowiska oraz na absorbowanych, ponadlokalnych czynnikach rozwoju 2. Wysoka jakość życia mieszkańców poprzez wsparcie, integrację oraz własną aktywność osobistą, społeczną, edukacyjną i zawodową, w warunkach wysokiej dostępności inteligentnych usług publicznych, infrastruktury technicznej, a także środowiska naturalnego. 3. Wielowymiarowa ochrona, rozbudowa oraz zrównoważone wykorzystanie lokalnych zasobów środowiskowych w oparciu o wysoką ekokulturę mieszkańców, podmiotów gospodarczych oraz instytucji publicznych.
<p>Strategia Rozwoju Gminy Wilków 2017-2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Rozwój infrastruktury technicznej 2.2 Wzmocnienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy 3.2 Wzmocnienia warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej
<p>CEL 2</p> <p>Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Bierutów 2021-2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.3 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 3.6 Zapewnienie warunków do rozwoju gospodarczego Miasta i Gminy
<p>Strategia Rozwoju Gminy Czernica 2014-2025:</p> <ol style="list-style-type: none"> I.1. Wysoka świadomość ekologiczna I.5. Ukształtowany krajobraz z potrzebami mieszkańców z zachowaniem bioróżnorodności przyrodniczej II.1. Struktura zaspokajająca potrzeby przynoszące dochody, nie niszczące środowiska. III.1 Bogata oferta spędzania wolnego III.3 Atrakcyjna oferta wydarzeń kulturowych
<p>Strategia Rozwoju Gminy Długołęka 2021-2030:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.3. Poprawa jakości i dostępności rekreacyjno-kulturalnej oferty Gminy 1.12. Rozwój infrastruktury czasu wolnego 2.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym innowacyjności 3.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej i promocja postaw proekologicznych
<p>Strategia Rozwoju Gminy Dobroszyce 2023-2030</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.2. Rozwój przedsiębiorstw i innowacyjnej gospodarki 2.3. Promocja gospodarcza gminy oraz rozwój lokalnych produktów 3.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznej, w tym działania rewitalizacyjne
<p>Strategia Rozwoju Gminy Dziadowa Kłoda 2016-2025:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspierać aspiracje regionu – sprawna komunikacja, nowoczesna infrastruktura, czyste środowisko 2. Więcej niż rolnictwo – rozwój lokalnej przedsiębiorczości 3. Przyjazna zagroda – wysoka jakość życia
<p>Strategia Rozwoju Gminy Jelcz-Laskowice 2021-2030</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stabilny rozwój gospodarczy gminy przy wykorzystaniu posiadanych zasobów i możliwości oraz szans tkwiących w otoczeniu. 2. Rozwój infrastruktury przestrzennej dla inwestowania oraz służącej poprawie warunków bytowych mieszkańców i jakości środowiska.
<p>Strategia Rozwoju Gminy Międzybórz 2021-2023:</p> <p>Gmina o zadawalającej infrastrukturze</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Oleśnica 2021-2030:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy Oleśnica
<p>Strategia Rozwoju Gminy Syców 2020-2030:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Silna, nowoczesna i elastyczna gospodarka bazująca na kapitale ludzkim, społecznym i kulturowym, infrastrukturze technicznej, położeniu, zasobach środowiska oraz na absorbowanych, ponadlokalnych czynnikach rozwoju

2. Wysoka jakość życia mieszkańców poprzez wsparcie, integrację oraz własną aktywność osobistą, społeczną, edukacyjną i zawodową, w warunkach wysokiej dostępności inteligentnych usług publicznych, infrastruktury technicznej, a także środowiska naturalnego.
3. Wielowymiarowa ochrona, rozbudowa oraz zrównoważone wykorzystanie lokalnych zasobów środowiskowych w oparciu o wysoką ekokulturę mieszkańców, podmiotów gospodarczych oraz instytucji publicznych.

Strategia Rozwoju Gminy Wilków 2017-2027

- 1.1 Rozwój infrastruktury technicznej
- 2.2 Wzmocnienie atrakcyjności turystyczno- rekreacyjnej gminy
- 3.2 Wzmocnienia warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii 10 Gmin partnerskich

1. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

W ramach zaplanowanych w LSR dwóch celów jednym z głównych założeń była integracja różnych sektorów, partnerów, branż, typów działań etc. na rzecz ich kompleksowej realizacji.

Cel 1. Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy.

W ramach celu 1. zaplanowano wiele komplementarnych działań, których realizacja pozwoli na zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy i uspołnienie oferty w tym zakresie na całym obszarze. W ramach **Przedsięwzięcia 1.1 Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy** w osiągnięciu celów i wskaźników zaangażowane będą lokalne samorządy rozwijające infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną rozwijającą ofertę infrastrukturalną dla mieszkańców. Wpłyne to na wzrost aktywizacji i integracji mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych do 25 roku życia i seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych. Jednocześnie w ramach tego przedsięwzięcia następuje integrowanie lokalnych zasobów historycznych i kulturowych (zabytki, ciekawe miejsca, lokalne legendy i przekazy) z walorami przyrodniczymi obszaru. Dopelnieniem powyższych działań na rzecz wzmocnienia atrakcyjności obszaru będzie realizacja komplementarnych i synergicznych działań opartych na walorach obszaru realizowanych w ramach **Przedsięwzięcia 1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru**. LGD zaplanowało różnorodne metody realizacji tego przedsięwzięcia w formie: Operacji Własnych, projektów partnerskich z udziałem partnera zagranicznego i krajowego oraz poprzez projekt grantowych. Wspólnym mianownikiem tych działań jest ochrona lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dzięki tworzeniu i promocji produktu lokalnego oraz lokalnych atrakcji turystycznych. W realizację celu 1 oprócz samorządu lokalnego włączają się organizacje pozarządowe, lokalni producenci i usługodawcy (osoby fizyczne jak i podmioty gospodarcze) a docelowymi odbiorcami efektów tych działań będą mieszkańcy obszaru jak i turyści. W związku z powyższym w realizację tego celu i przedsięwzięć zaangażowani będą przedstawiciele wszystkich sektorów, różnorodnych typów partnerów, działania opierać się będą na zasobach społecznych, przyrodniczych, kulturowych i historycznych.

Cel 2. Stworzenie warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy.

Elementem stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców jest rozwój przedsiębiorczości na obszarze ujęty w Przedsięwzięciu 2.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR, w oparciu o produkty lokalne i rzemiosło, z zastosowaniem innowacyjnych i ekologicznych rozwiązań. Z jednej strony przedsiębiorczość osadza się na integracji branży turystycznej, branży oferującej usługi czasu wolnego i potrzeb rekreacyjnych i działających w ramach niej podmiotów gospodarczych, które rozwijać będą m.in.: lokalną ofertę turystyczną w tym związanych z produktem lokalnym, miejsca noclegowe, ofertę gastronomiczną i usługi czasu wolnego. Sektor ten zapewni miejsca pracy i rozwój ekonomiczny mieszkańców naszego obszaru, z drugiej strony – ma odpowiedzieć na potrzeby lokalnej społeczności w zakresie: zaspokojenia ich potrzeb rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych, różnych form odpoczynku, dbania o kondycję a także rozwoju przedsiębiorczości w branżach wskazanych przez mieszkańców obszaru jako priorytetowe i niezbędne dla poprawy komfortu ich życia opisanych w rozdziale VI szczególnie uwzględniają ce potrzeby seniorów i osób młodych do 25 roku życia.

Komplementarnym działaniem w zakresie tworzenia oferty miejsc noclegowych, gastronomicznej i usług czasu wolnego i promocji turystyki wiejskiej są działania ujęte w Przedsięwzięciu 2.2 Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy. Założono tu tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.

Kolejnym przykładem zintegrowania są działania zaplanowane w ramach realizacji Celu 1. Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy oraz Przedsięwzięcia 2.3 Przygotowanie i realizacja koncepcji

Smart Village. W realizację osiągnięcia tych celów zaangażowane będą zarówno lokalne samorządy rozwijające infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną jak również mieszkańcy poszukujący efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu.

Przedsięwzięcia 2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy.

LGD zaplanowało różnorodne metody realizacji tego przedsięwzięcia w formie: Operacja Własna i projekty grantowe. W realizacji osiągnięcia tego celu oraz wskaźników zaangażowani będą przedstawiciele sektora społecznego a szczególny nacisk kładziony będzie na realizację projektów w partnerstwie co wpłynie na zwiększeniu poziomu synergii pomiędzy partnerami. To przedsięwzięcie jest komplementarne z wszystkimi przedsięwzięciami celu 1 i 2. Projekty grantowe polegające na szeroko pojętej aktywizacji społeczności lokalnej, wzmocnieniu jej tożsamości, podniesieniu świadomości ekologicznej oraz wiedzy i umiejętności w zakresie włączenia społecznego i cyfrowego są komplementarne względem działań związanych z poprawą komfortu życia mieszkańców obszaru. Jednocześnie dopełniają także działania ukierunkowane na zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej obszaru. Adresatami działań w ramach Przedsięwzięcia 2.4 są mieszkańcy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb seniorów oraz ludzi młodych do 25 roku życia, opartych także na wymianie wiedzy i doświadczeń w ramach działań międzypokoleniowych.

Aby wspierać realizację celów i przedsięwzięć, które mają charakter zintegrowany w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji LGD będzie premiować projekty realizowane w partnerstwie, realizowanych przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, tworzących miejsca pracy dla osób w niekorzystnej sytuacji zdiagnozowanych w LSR.

Tak zaplanowana sekwencja działań pozwoli na kompleksowy i zintegrowany rozwój obszaru LGD. W LSR wykazano korzyści planowane do osiągnięcia poprzez dobór zakresów wsparcia, przyjętego sposobu wdrażania LSR oraz doboru dostępnych metod wdrażania operacji. Zaplanowaną korzyścią jest: wzrost zaangażowanie społeczności lokalnej w wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności zarówno na etapie diagnozy problemu, doboru najefektywniejszych sposobów zaspokajania tych potrzeb i rozwiązywania problemów, wzrost świadomości ekologicznej wśród mieszkańców w obliczu zdiagnozowanego kryzysu klimatycznego i wynikających z niego zagrożeń, wzrost wiedzy i umiejętności w zakresie włączenia społecznego i cyfrowego wśród mieszkańców oraz ochrona lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dzięki wzmocnieniu tożsamości lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem wymiany wiedzy międzypokoleniowej, wzrost współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów oddolnych, wzrost integracji i współdziałania na poziomie sektorowości, obszaru jednostek administracyjnych (gminy) oraz zasobów ludzkich. Wartością dodaną realizacji LSR będzie wzrost zainteresowania wśród mieszkańców, zwłaszcza osób młodych do 25 roku życia własnym regionem, rozwój potencjału ludzkiego, wzrost motywacji społeczności lokalnej obszaru LGD do podejmowania wspólnych działań oraz wykreowanie aktywnych postaw wśród mieszkańców.

Wybór dostępnych źródeł finansowania:

Oprócz realizacji „Strategii...” w ramach PS WPR, Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa planuje również dywersyfikację źródeł finansowania LSR. Poniżej zamieszczono potencjalne projekty/przedsięwzięcia wynikające z LSR wraz z ze źródłami finansowania tych przedsięwzięć:

1. *Realizacja lokalnego konkursu grantowego „Działaj lokalnie” w ramach programu „Działaj lokalnie” w latach: 2024-2027;* Źródło finansowania: Program Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce;
2. *CAL – Centrum Aktywności Lokalnej;* Źródło finansowania: Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich; Konkurs: Priorytet 1a - Zrównoważony rozwój organizacyjny – wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego;
3. *Regionalny Jarmark Produktu Lokalnego i Przegląd Zespołów Folklorystycznych –* Źródło finansowania: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Program: Kultura ludowa i tradycja.
4. *Atrakcje turystyczne Dobrej Widawy – Działanie 5.2 Kultura i turystyka. Cel szczegółowy: RSO4.6. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR).*

Planujemy również korzystać z krajowych programów na szczeblu ministerialnym, programów fundacji, innych stowarzyszeń oraz z programów międzynarodowych w charakterze partnera np.: w programie Horyzont Europa.

6.1 Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju

Na podstawie wniosków płynących z: badań ankietowych, fiszek projektowych, spotkań informacyjnych w gminach, wywiadów focusowych, wywiadów grupowych z przedstawicielami grup i podmiotów istotnych z punktu widzenia tworzenia strategii, spotkań zespołu roboczego, spotkań konsultacyjnych w gminach, spotkań konsultacyjnych w trakcie lokalnych wydarzeń na obszarze Gmin Partnerskich i konsultacji prowadzonych za pośrednictwem strony internetowej przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców mocnych i słabych stron oraz zidentyfikowanych szans i zagrożeń. Na ich podstawie zdefiniowano 2 główne cele LSR:

CEL 1. **Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy**

Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą obszaru oraz konsultacjami społecznymi, jako pierwszy priorytet LSR na lata 2023-2027 wskazane zostało wspieranie rozwoju lokalnej oferty rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej – w tym małej infrastruktury publicznej.

Uczestnicy spotkań konsultacyjnych wskazali na bardzo duży potencjał turystyczny LGD Dobra Widawa. Dlatego też cel pierwszy: **Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy** zakłada komplementarne działania, które przyczynią się do rozwoju obszaru Partnerstwa Dobra Widawa w zakresie atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej.

W ramach tego celu zaplanowano realizację 2 przedsięwzięć:

- **1.1 Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy;**
- **1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru.**

Przedsięwzięcia te będą miały charakter zintegrowany i komplementarny. Realizowane będą zarówno operacje z zakresu tworzenia i rozwoju lokalnej, małej infrastruktury w celu stworzenia atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej oraz działania, których celem będzie wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru, przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań.

Przedsięwzięcie 1.1 **Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy**

Dzięki działaniom infrastrukturalnym poszerzymy ofertę miejsc o charakterze rekreacyjnym, turystycznym i kulturalnym, w tym dla turystów i mieszkańców Partnerstwa. W wyniku realizacji operacji powstaną miejsca aktywności społecznej, w tym miejsca spotkań, które przyczynią się do nawiązywania i utrwalania kontaktów. Skorzystają z niej zarówno dzieci, jak i seniorzy ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych.

Przedsięwzięcie 1.2 **Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru**

W ramach drugiego przedsięwzięcia chcemy kontynuować aktywność LGD na polu promocji obszaru. Operacje własne będą wspierać działania na rzecz promocji produktów lokalnych oraz działania na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy, np.: udział rękodzielników i lokalnych producentów w targach. Planujemy również operację własną, której celem będzie wspieranie działań w zakresie promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy – stworzenie atrakcji turystycznych.

W ramach przedsięwzięcia planujemy również realizację 2 projektów partnerskich (pierwszy z udziałem partnera zagranicznego oraz drugi z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa) oraz projektu grantowego. W ramach tych działań rękodzielnicy i lokalni producenci będą mieli okazję zaprezentować swoje wyroby i usługi nie tylko na lokalnym rynku, ale również na terenie całej Polski, a w ramach realizacji projektu partnerskiego zagranicznego, również poza granicami naszego kraju. Projekty w partnerstwie zakładają również wymianę doświadczeń oraz działania służące rozwiązaniu problemów wskazanych w LSR.

Dzięki takim działaniom wzmocnimy rozpoznawalność Dobrej Widawy ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych walorów obszaru i lokalnych produktów.

CEL 2.

Stworzenie warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy

Drugi cel strategii skoncentrowany będzie na **stworzeniu warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy**, przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań.

Wszystkie przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach Celu 2, są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy na obszarze Stowarzyszenia LGD Dobra Widawa. Jednym z nich to zapotrzebowanie na szeroko pojętą ofertę z zakresie spędzania czasu wolnego (w tym dedykowane osobom młodym do 25 roku życia i seniorom), w zakresie tworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy połączonych z rozwojem infrastruktury rekreacyjno-turystycznej i kulturalnej. Kolejnym ważnym problemem wskazanym przez społeczność lokalną biorącą udział w konsultacjach jest niska aktywność i zaangażowanie ludzi młodych w sprawy lokalne i życie społeczne, zbyt mała ilość działań międzypokoleniowych, wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy różnymi grupami wiekowymi, zwłaszcza osobami młodymi do 25 roku życia i seniorami oraz problemy z dostępem mieszkańców, zwłaszcza młodzieży i osób starszych do kultury i usług społecznych. Problemem jest również słaba oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych, zajęć rozwijających zainteresowania i aktywizacyjnych, która często nie jest dostosowana do faktycznych oczekiwań i potrzeb konkretnych grup odbiorców (dzieci, ludzie młodzi, seniorzy, etc.).

W ramach tego celu realizowane będą operacje konkursowe w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR. Cele wskazane w LSR to szeroko pojęte usługi związane z tworzeniem oferty rekreacyjnej i turystycznej (w tym dedykowane seniorom, ludziom młodym do 25 roku życia lub osobom w niekorzystnej sytuacji) oraz w zakresie tworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy.

Kolejne przedsięwzięcia dotyczyć będą operacji konkursowych w zakresie tworzenia /rozwoju gospodarstw agroturystycznych i tworzenia zagród edukacyjnych dla rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny (w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, które mogą świadczyć usługi czasu wolnego).

Kolejne przedsięwzięcia ukierunkowane są głównie do organizacji pozarządowych, które realizować będą działanie na rzecz mieszkańców obszaru.

W ramach tego celu zaplanowano realizację 4 przedsięwzięć.

- 2.1 *Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR;*
- 2.2 *Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy;*
- 2.3 *Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village;*
- 2.4 *Aktywna społeczność Dobrej Widawy.*

Przedsięwzięcie 2.1
Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie
zaodnm z celami wskazanymi w LSR

Przedsięwzięcie skierowane jest do osób chcących założyć działalność gospodarczą oraz osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR. Jako branże gospodarki, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru Dobrej Widawy, podczas działań konsultacyjnych, wskazane zostały:

1. szeroko pojęte usługi związane z tworzeniem oferty rekreacyjnej i turystycznej (w tym dedykowane seniorom, ludziom młodym lub osobom w niekorzystnej sytuacji);
2. usługi w zakresie tworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy.

Przedsięwzięcie 2.2
Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na
obszarze Dobrej Widawy

Przedsięwzięcie skierowane jest do osób chcących założyć działalność gospodarczą oraz osób prowadzących działalność gospodarczą (rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny) w zakresie:

1. Tworzenia gospodarstw agroturystycznych;
2. Rozwoju gospodarstw agroturystycznych;
3. Tworzenia zagród edukacyjnych.

Walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i zaangażowanie lokalnej społeczności tworzą doskonałe warunki do rozwoju przedsiębiorczości w zakresie edukacji przyrodniczo-regionalnej, turystyki i rekreacji, tj. usług związanych z zakwaterowaniem, gastronomią, obsługą ruchu turystycznego, tworzeniem atrakcji turystycznych, w tym agroturystyk i zagród edukacyjnych, które mogą świadczyć usługi czasu wolnego.

Przedsięwzięcie 2.3
Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village

Pierwszy projekt grantowy dotyczyć będzie „Tworzenia koncepcji Smart Villages”. Projekt grantowy będzie polegał na przygotowaniu oddolnych koncepcji rozwoju w skali mikro (Smart Village – inteligentna wioska) zwanych dalej „koncepcjami SV”. Powstaną one na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys. mieszkańców, mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu.

Celem drugiego projektu grantowego będzie wdrożenie operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi, ze szczególnym uwzględnieniem włączenia społecznego seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcie 2.4
Aktywna społeczność Dobrej Widawy

W ramach tego przedsięwzięcia realizowane będą projekty grantowe oraz operacja własna skierowane do organizacji pozarządowych i dotyczących realizacji przez nie działań na rzecz mieszkańców obszaru, w ramach dwóch interwencji PS WPR:

1. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmocnienie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;
2. włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji poprzez:
  - a) realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia;
  - b) realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych

Ten cel i przedsięwzięcie odpowiadają na zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby związane ze zróżnicowanym stopniem zaangażowania społeczności lokalnej w działania w zależności od gmin, niską aktywnością i zaangażowaniem ludzi młodych w sprawy lokalne i życie społeczne, zbyt małą ilością działań międzypokoleniowych, dotyczących wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy różnymi grupami wiekowymi, zwłaszcza ludźmi młodymi do 25 roku życia i seniorami.

6.2 Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników w planie działania

Opracowany budżet jest w bezpośredni sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami zapisanymi w planie działania. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR jest racjonalny. Plan działania w układzie tabelarycznym, zawierający wykaz celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć oraz wskaźników, a także wartości i źródeł wsparcia finansowego na poszczególnych etapach wdrażania LSR jest szczegółowo opisany w Formularzu 2. Plan działania, który stanowi załącznik do LSR.

6.3 Przewidywane do wsparcia konkretne rodzaje działalności gospodarczej w zakresie w jakim jest to zgodne z celami wskazanymi w LSR

Jako branże gospodarki, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru Dobrej Widawy, podczas działań konsultacyjnych, wskazane zostały:

1. ***szeroko pojęte usługi związane z tworzeniem oferty rekreacyjnej i turystycznej (w tym dedykowane seniorom, ludziom młodym lub osobom w niekorzystnej sytuacji), rozumiane jako:***
  - usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty kulturalnej, edukacyjnej;
  - usługi dla ludności w zakresie zaspokajania potrzeb rekreacyjnych, różnych form odpoczynku, dbania o kondycję fizyczną, w tym usługi sektora beauty;
  - usługi dla ludności w zakresie turystyki, tj.: usługi związane z tworzeniem i rozwojem miejsc noclegowych, usług gastronomicznych i atrakcji turystycznych;
  - wytwarzanie / przetwarzanie / sprzedaż produktów lokalnych.
2. ***w zakresie tworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy, wskazane zostały następujące usługi dla ludności:***
  - szeroko pojęte usługi medyczne, opieka zdrowotna, działalność w zakresie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, psychoterapeutycznej;
  - usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym tworzenie miejsc opieki dziennej/całodobowej;
  - usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych, niepełnosprawnych (opieka wytchnieniowa);
  - usługi w zakresie opieki nad dziećmi, w tym tworzenie miejsc opieki dziennej nad dziećmi;
  - usługi transportowe pasażerskie, rozumiane jako przewóz mieszkańców wewnątrz obszaru;
  - usługi w zakresie informacji, komunikacji, cyfryzacji, technologii informatycznych i komputerowych np. związane z tworzeniem oraz działaniem stron i portali internetowych, aplikacji, oprogramowania;
  - przedsiębiorczość dbająca o środowisko, czyli świadczenie usług związanych z dbaniem o środowisko, ekologią, OZE.

6.4 Cele, przedsięwzięcia szczególnie nastawione na innowacje

LSR nastawiona jest na innowacje w ramach obu celów głównych:

- Cel 1 - > Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy;
- Cel 2 - > Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy

6.5 Cele, przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji

W ramach realizacji LSR następujące przedsięwzięcia będą dedykowane ludziom młodym:

- Cel 2 - > Przedsięwzięcie 2.4 Aktywna społeczność Dobrej Widawy:
  - Projekt grantowy „Wzmocnienie tożsamości lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy”

W ramach realizacji LSR następujące przedsięwzięcia będą dedykowane seniorom:

- Cel 2 - > Przedsięwzięcie 2.4 Aktywna społeczność Dobrej Widawy;
  - Projekt grantowy „Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie włączenia społecznego oraz cyfrowego na obszarze Dobrej Widawy”

W ramach realizacji LSR następujące przedsięwzięcia będą dedykowane młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji:

- Cel 2 - > Przedsięwzięcie 2.3 Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village;
  - Projekt grantowy na wdrażanie operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi;

6.6 Przewidywane wsparcie dla rolników i ich rodziny w zakresie działalności pozarolniczej

W ramach realizacji LSR zaplanowano *Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy*. Jest ono skierowane do osób chcących założyć działalność gospodarczą oraz osób prowadzących działalność gospodarczą (rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny) w zakresie:

1. Tworzenia gospodarstw agroturystycznych;
2. Rozwoju gospodarstw agroturystycznych;
3. Tworzenia zagród edukacyjnych.

Poniżej zamieszczono „Matrycę logicznych powiązań”, która zawiera cele, przypisane im przedsięwzięcia oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.

Tabela nr 30. Matryca logicznych powiązań

Zidentyfikowane problemy / Potencjał obszaru	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu	Sposób realizacji przedsięwzięć
CEL 1: Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy			
Przedsięwzięcie 1.1 Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy			
<p>Zidentyfikowane problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Wymagająca rozwoju infrastruktura turystyczna i rekreacyjna i kulturalna Braki w infrastrukturze służącej rozwojowi turystyki kajakowej, turystyki przy akwenach wodnych (mariny, przystanie) Braki w infrastrukturze okolicy turystycznej /towarzyszącej np. ławki, śmietniki, miejsca postojowe <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjne położenie ze względu na ruch turystyczny - na styku trzech województw, bliskość dużych ośrodków miejskich (Wrocław) Obszar dobrze skomunikowany, położenie przy autostradzie A4, drodze ekspresowej S8 – szybka i wygodna komunikacja z Wrocławiem, Namysłowem, Warszawą, Łodzią, itd. 	<p>Liczba rozwiniętej małej infrastruktury publicznej, w tym ogólnodostępna niekomercyjna infrastruktura rekreacyjna, turystyczna</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji</p>	<p>R. 41 – Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Konkurs: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej (ogólnodostępna niekomercyjna infrastruktura rekreacyjna, turystyczna i kulturalna); Animowanie do wdrażania innowacji; Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań;
Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru			
<p>Zidentyfikowane problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niska rozpoznawalność marki produktów i usług lokalnych i potrzeba rozbudowy zintegrowanej oferty występujących na obszarze produktów i usług lokalnych; Słabo rozwinięty system sprzedaży bezpośredniej produktów lokalnych <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjny przyrodniczo teren – lasy, pagórki, rzeki, zbiorniki wodne Istniejące formy ochrony przyrody: obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, rezerwat przyrody Mało skażone środowisko przyrodnicze, co jest wynikiem braku na obszarze uciążliwego przemysłu Potencjał Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego Dobra Widawa do promocji lokalnych walorów obszaru, produktu lokalnego, Punktu Informacji Turystycznej Warunki do rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, np. kajakowej, rowerowej, pieszej Potencjał rzek Dobrej i Widawy w zakresie rozwoju rekreacji, turystyki, edukacji ekologicznej Istniejące na obszarze szlaki turystyczne, trasy biegowe, ścieżki rowerowe 	<p>Liczba działań na rzecz promocji produktów lokalnych</p> <p>Liczba działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy</p> <p>Liczba stworzonych atrakcji turystycznych</p> <p>Liczba projektów partnerskich z udziałem partnera zagranicznego</p> <p>Liczba projektów partnerskich z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa</p>	<p>R. 41 – Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR;</p> <p>R. 42 – Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy – stworzenie atrakcji turystycznych Projekt partnerski z udziałem partnera zagranicznego Projekt partnerski z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa

<ul style="list-style-type: none"> Rozwijająca się marka produktu lokalnego, bazująca na wysokiej jakości wyrobach i ofercie lokalnych wytwórców, producentów, rękodzielników i usługodawców. 	Liczba działań na rzecz promocji produktów lokalnych		6. Projekt grantowy w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych (działania wspierające markę produktu lokalnego) Dla wszystkich zadań: 1. Animowanie do wdrażania innowacji; 2. Animacja podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp.: – LGD przewiduje zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów; – LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie.
--	--	--	--

CEL 2: Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy

Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR

<p>Zidentyfikowane problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Emigracja ludzi młodych i wykształconych Mała liczba dużych inwestorów, którzy oferują dużą liczbę miejsc pracy Największą grupę wśród osób bezrobotnych stanowią kobiety, zauważalny jest także w tej grupie odsetek ludzi młodych i osób niepełnosprawnych Niewystarczający dostęp do usług w zakresie opieki nad dziećmi, w tym miejsc opieki dziennej nad dziećmi, animacji czasu wolnego dla dzieci Niewystarczające działania wspierające rozwój przedsiębiorczości na obszarze (nie ma działających instytucji otoczenia biznesu) Niewystarczający dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających opieki, w tym miejsc opieki dziennej/całodobowej Słaby dostęp do szeroko pojętej opieki zdrowotnej, usług medycznych, paramedycznych, pomocy psychologicznej, pedagogicznej, psychoterapeutycznej (takie jak praktyka lekarska ogólna i specjalistyczna, praktyka pielęgniarek i położnych, praktyka lekarska dentystryczna, działalność fizjoterapeutyczna) Zbyt mała oferta usług w zakresie zaspokajania potrzeb rekreacyjnych, różnych form odpoczynku, dbania o kondycję fizyczną, w tym usługi sektora beauty, zwłaszcza dla dzieci, ludzi młodych i seniorów <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> Istniejące na obszarze strefy ekonomiczne oraz tereny pod inwestycję Dobra dostępność komunikacyjna – trasa S8, drogi krajowe i wojewódzkie, połączenia kolejowe, Położenie obszaru w pobliżu aglomeracji wrocławskiej 	<p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa</p> <p>Liczba utworzonych nowych miejsc pracy, w tym dla zdefiniowanych grup osób w niekorzystnej sytuacji</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji</p>	<p>R. 37 – Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.</p>	<p>1. Konkurs – podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR.</p> <p>2. Konkurs – rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR.</p> <p>Dla wszystkich zadań: Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań;</p> <p>Dla wszystkich zadań: Animowanie do wdrażania innowacji;</p>
---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Napływ nowych mieszkańców wpływa na rozwój lokalnego rynku usług • Rozwijająca się lokalna przedsiębiorczość - dostęp do zróżnicowanych usług, zawodów, profesji • Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwo • Dynamiczny rozwój przedsiębiorczości w sektorze informacji i komunikacji, cyfryzacji, technologii informatycznych i komputerowych, związany z wysokim zapotrzebowaniem na usługi w tym zakresie na obszarze 			
Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy			
<p>Zidentyfikowane problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszająca się liczba gospodarstw rolnych • Słaba współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi • Niewystarczające działania wspierające rozwój przedsiębiorczości na obszarze (nie ma działających instytucji otoczenia biznesu) • Braki w infrastrukturze sprzyjającej rozwojowi gospodarczemu – drogi, kanalizacja i wodociągi, infrastruktura informatyczna, etc. • Duża ilość obiektów wymagających poprawy efektywności energetycznej • Słabe łącza internetowe w części gmin („białe plamy”) <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizowane gospodarstwa rolne • Istniejące na terenie kilku gmin stawy hodowlane • Rozwijająca się lokalna przedsiębiorczość - dostęp do zróżnicowanych usług, zawodów, profesji • Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa 	<p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu gospodarstwa agroturystycznego przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego gospodarstwa agroturystycznego przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny</p>	<p>R.39 – Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR</p>	<p>1. Konkurs: Tworzenie gospodarstw agroturystycznych</p> <p>2. Konkurs: Rozwój gospodarstw agroturystycznych</p> <p>3. Konkurs: Tworzenie zagród edukacyjnych</p> <p>Dla wszystkich zadań: Animowanie do wdrażania innowacji;</p>
2.3 Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village			
<p>Zidentyfikowane problemy</p>	<p>Liczba zrealizowanych projektów grantowych w zakresie przygotowania koncepcji Smart Village</p>	<p>R. 40 – Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba</p>	<p>1. Projekt grantowy na przygotowanie koncepcji Smart Village</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Część gmin wymaga dalszych nakładów w rozwój infrastruktury społecznej, sportowo – rekreacyjnej (miejsca wypoczynku i integracji mieszkańców, miejsca spotkań dla ludzi młodych, seniorów) • Wymagająca rozbudowy oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych, zajęć rozwijających zainteresowania i aktywizacyjnych, która często nie jest dostosowana do faktycznych oczekiwań i potrzeb konkretnych grup odbiorców (dzieci, ludzie młodzi, seniorzy, etc.) • Znaczna grupa mieszkańców, zwłaszcza seniorów, zagrożona „wykluczeniem cyfrowym”, wymagająca podniesienia wiedzy na temat cyberbezpieczeństwa <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i wzrost integracji społecznej w wyniku realizacji projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych • Realizacja programów współpracy Gmin z organizacjami pozarządowymi • Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi • Aktywne włączenie mieszkańców w planowanie i rozwój polityki gminnej • Zewnętrzne środki i programy rozwijające aktywność społeczną i działalność organizacji pozarządowych • Rozwój dostępu do Internetu szerokopasmowego • Środki zewnętrzne przeznaczone na aktywizację społeczną i wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym • Czerpanie z wzorców innych gmin i miast dotyczących włączania społeczności w rozwój gminy 	<p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji</p> <p>Liczba działań z zakresu wdrażania operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji</p>	<p>wspieranych strategii inteligentnych wsi.</p> <p>R. 42 – Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.</p>	<p>2. Projekt grantowy na wdrażanie operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi;</p> <p>Dla wszystkich zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Animowanie do wdrażania innowacji; 2. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań;
Przedsięwzięcie 2.4: Aktywna społeczność Dobrej Widawy			
<p>Zidentyfikowane problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowanie stopnia zaangażowania społeczności lokalnej w działania w zależności od gmin • Niska aktywność i zaangażowanie ludzi młodych w sprawy lokalne i życie społeczne • Zbyt mała ilość działań międzypokoleniowych, wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy różnymi grupami wiekowymi, zwłaszcza ludźmi młodymi i seniorami • Wymagające wzmocnienia kompetencje członków i osób działających w organizacjach pozarządowych • Trudności w godzeniu życia zawodowego z aktywnością społeczną • Część gmin wymaga dalszych nakładów w rozwój infrastruktury społecznej, sportowo – rekreacyjnej (miejsca wypoczynku i integracji mieszkańców, miejsca spotkań dla ludzi młodych, seniorów) 	<p>Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz społeczności lokalnej Dobrej Widawy</p> <p>Liczba działań aktywizacyjnych realizowanych w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR</p> <p>Liczba działań aktywizacyjnych z zakresu wzmocnienia tożsamości</p>	<p>R. 27 – Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz</p>	<p>1. Projekt grantowy „Aktywizacja społeczności lokalnej Dobrej Widawy” realizowany w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR</p> <p>2. Projekt grantowy „Wzmocnienie tożsamości lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy”</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Wymagająca rozbudowy oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych, zajęć rozwijających zainteresowania i aktywizacyjnych, która często nie jest dostosowana do faktycznych oczekiwań i potrzeb konkretnych grup odbiorców (dzieci, ludzie młodzi, seniorzy, etc.) • Problemy z dostępem mieszkańców, zwłaszcza ludzi młodych i osób starszych do kultury i usług społecznych, będące wynikiem słabo rozwiniętej komunikacji publicznej wewnątrz obszaru i połączeń z regionem • Patologie społeczne, uzależnienia • Znaczna grupa mieszkańców, zwłaszcza seniorów, zagrożona „wykluczeniem cyfrowym”, wymagająca podniesienia wiedzy na temat cyberbezpieczeństwa <p>Potencjał obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i wzrost integracji społecznej w wyniku realizacji projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych • Realizacja programów współpracy Gmin z organizacjami pozarządowymi • Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi • Bliskość aglomeracji wrocławskiej (wymiana trendów, myśli, pomysłów, rozwiązań, dostęp do szkolnictwa wyższego, możliwość podnoszenia kwalifikacji) • Aktywne włączenie mieszkańców w planowanie i rozwój polityki gminnej • Zewnętrzne środki i programy rozwijające aktywność społeczną i działalność organizacji pozarządowych • Wykorzystanie przez Gminy istniejących świetlic wiejskich na rzecz aktywizacji i integracji mieszkańców (na zajęcia, warsztaty, spotkania, animacje) • Rozwój dostępu do Internetu szerokopasmowego • Środki zewnętrzne przeznaczone na aktywizację społeczną i wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym • Czerpanie z wzorców innych gmin i miast dotyczących włączania społeczności w rozwój gminy 	<p>lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy</p>	<p>osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej.</p>	<p>3. Projekt grantowy „Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej na obszarze Dobrej Widawy”</p>	
	<p>Liczba działań integrujących i animacyjnych na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego (ludzi młodych do 25 roku życia)</p>			<p>Liczba działań aktywizacyjnych podnoszących poziom świadomości ekologicznej na obszarze Dobrej Widawy</p>
	<p>Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego oraz cyfrowego</p>			<p>R. 42 – Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.</p>
<p>Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz społeczności lokalnej Dobrej Widawy (warsztaty dla ludzi młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzieży), seniorów, międzypokoleniowe)</p>			<p>5. Operacja własna – warsztaty dla ludzi młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzieży), seniorów, międzypokoleniowe;</p> <p>Dla wszystkich zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Animowanie do wdrażania innowacji; 2. Animacja podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp.: <ul style="list-style-type: none"> – LGD przewiduje zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów; – LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie. 	

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno – instytucjonalnych wraz ze zwiążą informacją wskazującą sposób powstawiania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia

Stowarzyszenie posiada „Regulamin Pracy Rady Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa”, który określa szczegółowo uprawnienia członków, organizację pracy oraz tryb obrad Rady. Zgodnie z zapisami Statutu i „Regulaminu Pracy Rady” w skład Rady wchodzi przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych, a żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu a co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru operacji pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi (parytet równowagi sektorów). Uszczegółowieniem Regulaminu są procedury, odpowiednio dla projektów konkursowych, operacji w partnerstwie, operacji własnych i grantów, które regulują całą procedurę związaną z prowadzonymi przez LGD naborami.

Zgodnie z ustawą o RLKS LGD Dobra Widawa będzie uzgadniała z Zarządem Województwa Regulamin naboru wniosków o wsparcie, który określa co najmniej: zakresy wsparcia na wdrażanie LSR, których dotyczy nabór wniosków o wsparcie, limit środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, maksymalny, dopuszczalny poziom wsparcia na wdrażanie LSR, kwotę wsparcia na wdrażanie LSR lub minimalną i maksymalną kwotę wsparcia na wdrażanie LSR, formę wsparcia na wdrażanie LSR, warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR, kryteria wyboru operacji, opis procedury udzielania wsparcia na wdrażanie LSR, w tym wskazanie i opis etapów postępowania z wnioskiem o wsparcie przez LGD oraz zarząd województwa, termin składania wniosków o wsparcie, sposób i formę składania wniosków o wsparcie oraz informację o dokumentach niezbędnych do udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR, zakres, w jakim jest możliwe uzupełnianie lub poprawianie wniosków o wsparcie, oraz sposób, formę i termin złożenia uzupełnień i poprawek, sposób wymiany korespondencji między wnioskodawcą a LGD i zarządem województwa, czynności, które powinny zostać dokonane przed udzieleniem wsparcia na wdrażanie LSR, oraz termin ich dokonania, informację o miejscu udostępnienia LSR, formularza wniosku o wsparcie oraz formularza umowy o udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR, informację o środkach zaskarżenia przysługujących wnioskodawcy oraz podmiot właściwy do ich rozpatrzenia.

W związku z powyższym, aby zagwarantować prawidłowość wyboru operacji, LGD przygotowała do wszystkich operacji (Projekty Grantowe, Konkursy, Operacje Własne, Projekty Partnerskie): procedury oceny zgodności operacji z LSR; procedury wyboru operacji przez LGD; procedury rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji, procedury ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR; kryteriów wyboru operacji; procedury protestu; procedury przyznawania pomocy; procedury przeprowadzania monitoringu i kontroli; procedury rozliczenia.

Lokalna Grupa Działania Dobra Widawa przygotowała poszczególne procedury m.in. zgodnie z wymogami określonymi w regulacjach wspólnotowych i krajowych, z uwzględnieniem wyników konsultacji społecznych, wykorzystując doświadczenia poprzedniego okresu programowania. Wszystkie procedury zamieszczone są na stronie internetowej LGD Dobra Widawa www.dobrawidawa.pl oraz zamieszczane jako załączniki do Regulaminu naboru wniosków o wsparcie.

Głównym celem procedur jest zapewnienie przejrzystości, obiektywności, demokratyczności oraz jawności podejmowanych decyzji, które prowadzą do wyboru operacji rozwiązujących wskazane w ramach konsultacji społecznych i określone w niniejszym LSR problemy, wypracowane cele i przedsięwzięcia oraz spełnienie w najwyższym stopniu przyjętych wskaźników produktu i rezultatu.

7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Lokalne kryteria wyboru w LGD Dobra Widawa są: obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, mierzalne, posiadające dodatkowe opisy i definicje, powiązane z diagnozą obszaru, określają zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości oraz bezpośrednio przyczyniają się do wyboru operacji. Kryteria wyboru określone zostały dla wszystkich operacji wskazanych w LSR w oparciu o przeprowadzone spotkania zespołu wewnętrznego z ekspertami. Są powiązane z diagnozą obszaru, analizą SWOT oraz celami i przypisanymi do nich wskaźnikami. Ich powiązanie z diagnozą jest dokładnie opisane i uwzględniają premiowanie operacji rozwiązujących priorytetowe zdiagnozowane problemy/spełniające priorytetowe zdiagnozowane potrzeby. Kryteria są przejrzyste, ponieważ każde z kryteriów posiada opis stanowiący jego szczegółową definicję, co pozwala uniknąć wątpliwości podczas przyznania punktacji w danym kryterium. Zastosowane kryteria wyboru operacji mają charakter kryteriów jakościowych, jednak zawierają szczegółowy opis wymogów koniecznych do uzyskania danej liczby punktów i dlatego są mierzalne. Ponadto każdy członek organu decyzyjnego zobowiązany jest do pisemnego uzasadnienia

przyznanej liczby punktów. Dzięki dookreśleniu w zakresie minimalnych i maksymalnych wartości oraz opisowi zasad przyznawania punktów w przedziale minimum-maksimum, kryteria są obiektywne i niedyskryminujące. W LSR zawarto zasady zmiany kryteriów, dzięki temu są one przejrzyste. Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru rozpoczyna się na piśmie wniosek o zmianę lokalnych kryteriów wyboru przez Radę/członków LGD (min. 15 osób) złożonym za pośrednictwem biura LGD do Zarządu. Zgłaszanie wniosków następuje z własnej inicjatywy, wniosków wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzanej ewaluacji LSR, gdy jest to konieczne ze względów prawnych lub uwag i wezwań Zarządu Województwa. Propozycja zmiany kryteriów wyboru operacji poddawana jest konsultacjom społecznych poprzez stronę internetową Stowarzyszenia. Każda osoba fizyczna i prawna z terenu LGD ma prawo wniesienia swoich uwag. Zmiany kryteriów wyboru operacji Walne Zebranie Członków rekomenduje Zarządowi LGD, do którego kompetencji należy uchwalanie i zmiana kryteriów wyboru operacji.

7.3 Procedura Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

Celem procedury jest:

- dostosowanie zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju do wymogów prawnych,
- aktualizacja danych zawartych w LSR,
- korekta zapisów wynikająca z monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR.

Przebieg procedury:

Wszyscy członkowie LGD, w tym mieszkańcy obszaru mają możliwość składania wniosków, uwag i propozycji zmian w zapisach Lokalnej Strategii Rozwoju. Dodatkowo od początku 2017 roku, na stronach internetowych LGD dostępne są ankiety dotyczące oceny jakości życia na obszarze oraz oceny procesu wdrażania LSR. Wszystkie w ten sposób zgłoszone uwagi są na bieżąco zbierane i analizowane w biurze Lokalnej Grupy Działania.

Dodatkowo Biuro oraz Zarząd prowadzi bieżący monitoring aktów prawnych i wytycznych dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. W momencie zmiany istniejących, czy pojawienia się nowych wytycznych dokonywana jest analiza czy i w jakim stopniu mogą one mieć wpływ na konieczność wykonania aktualizacji LSR.

Kolejne kroki procedury wyglądają następująco:

1. Analiza zgłaszanych do LGD potrzeb zmian zgłaszanych przez członków LGD i mieszkańców dokonywana jest przez pracowników Biura i Zarząd Stowarzyszenia – na bieżąco. Biuro przekazuje Zarządowi wszystkie zgłoszone wnioski.
2. Analiza otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR dokonywana jest przez pracowników Biura i Zarząd – na bieżąco w zależności od częstotliwości zmian w otoczeniu prawnym LGD.
3. Monitoring i ewaluacja prowadzone są zgodnie z wytycznymi dotyczącymi „monitoringu i ewaluacji”.
4. Zarząd może dodatkowo podjąć uchwałę o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji LSR i załączników, w tym procedur.
5. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Zarządu LGD Dobra Widawa.

7.4 Innowacyjność

LGD kładzie duży nacisk w lokalnych kryteriach wyboru na kwestię innowacyjności w projektach. Według Podręcznika Oslo Manual (międzynarodowego podręcznika metodologicznego badań statystycznych innowacji zalecanego w krajach OECD i UE) innowacja jest to wdrożenie nowego lub istotnie ulepszanego produktu (wyrobu lub usługi), nowego lub istotnie ulepszanego procesu, nowej metody marketingu lub nowej metody organizacji w zakresie praktyk biznesowych, organizacji miejsca pracy bądź relacji ze środowiskiem zewnętrznym (Oslo Manual 2005, OECD/Eurostat).

W LSR przyjęliśmy definicję opartą na tym podejściu, która dla realizacji celów określonych w naszym LSR brzmi: ***Innowacja to zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).*** Ilość przyznanych punktów będzie zależała od stopnia oryginalności zmian, w trzypunktowej skali: innowacyjność kreatywna, imitująca i pozorna. Najwyższej punktowana będzie innowacyjność w skali całego obszaru objętego LSR, niżej oceniana będzie innowacyjność w skali gminy, na terenie której realizowany będzie projekt (gmina musi znajdować się na obszarze objętym LSR). ***Innowacyjność kreatywna*** to zmiana, która powstanie w wyniku autorskiego pomysłu, będzie dotyczyła nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. ***Innowacyjność imitująca*** to zmiana wzorowana na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotycząca nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy

społecznych. **Innowacyjność pozorna** to zmiana, która w rzeczywistości nie jest innowacją w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości. Wnioskodawca składając wniosek do LGD, powinien dołączyć załącznik pn. „Innowacyjność projektu” (dokument własny LGD, do pobrania na stronie internetowej LGD). Załącznik ten jest jednakowy dla wszystkich typów operacji składanych do LGD przez wnioskodawców. Brak załącznika skutkuje przyznaniem 0 pkt. za kryterium „Innowacyjność operacji”.

Dla realizacji celów określonych w LSR „**innowacyjność**” rozumiana jest w szerokim znaczeniu jako wdrożenie na obszarze LGD lub gminy:

- nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej lub modelu organizacyjnego – dla operacji z zakresu
- podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości a także rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych;
- niestandardowych lub pro-ekologicznych rozwiązań konstrukcyjnych, technologicznych, architektonicznych lub/i
- partycypacyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury (współpraca międzysektorowa służąca realizacji celów
- inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu) – dla operacji z zakresu rozwoju niekomercyjnej infrastruktury, operacje grantowe, operacje własne;
- niestandardowych sposobów wykorzystania lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych itp.),
- z uwzględnieniem pozytywnego wpływu na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub/i
- nowatorskich podejść do wsparcia osób w niekorzystnej sytuacji – dla projektów z zakresu rozwoju niekomercyjnej
- infrastruktury i wzmocnienia kapitału społecznego (operacje grantowe, operacje własne).

7.5 Realizacja projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village)

W ramach wdrażania LSR zaplanowano realizację **7 projektów grantowych**:

- PG 1 w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych (działania wspierające markę produktu lokalnego),
- PG 2 na przygotowanie koncepcji SV (smart village), PG 3 na wdrażanie operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi,
- PG 4 „Aktywizacja społeczności lokalnej Dobrej Widawy” realizowany w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR,
- PG 5 „Wzmocnienie tożsamości lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy”,
- PG 6 „Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej na obszarze Dobrej Widawy”,
- PG 7 „Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie włączenia społecznego oraz cyfrowego na obszarze Dobrej Widawy”.

Realizacja PG jest szansą m.in.: dla lokalnych organizacji pozarządowych na oddolną odpowiedź na zdiagnozowane w LSR problemy.

PG na przygotowanie koncepcji SV będzie polegał na przygotowaniu oddolnych koncepcji rozwoju w skali mikro na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców (lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza tej liczby), mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu.

7.6 Operacje własne i operacje realizowane w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

W ramach wdrażania LSR zaplanowano realizację **6 operacji własnych**, które są niezbędne do osiągnięcia celów i przedsięwzięć LSR.:

- OW 1-3 w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych,
- OW 4 w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy – stworzenie atrakcji turystycznych,
- OW 5 w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy,
- OW 6 warsztaty dla osób młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzieży) seniorów, międzypokoleniowe.

Operacje własne LGD będą przynosić korzyść społeczności lokalnej poprzez realizację celów publicznych oraz niekomercyjnych. LGD dysponuje doświadczeniem, wykwalifikowaną kadrą i dużym potencjałem w realizacji takich zadań, które nie cieszyły się w poprzedniej perspektywie zainteresowaniem innych podmiotów. Pięć OW będzie realizowanych w ramach Przedsięwzięcia 1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru (ze szczególnym uwzględnieniem operacji służących ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi). Jedna OW będzie realizowana w ramach Przedsięwzięcia 2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy (ze szczególnym uwzględnieniem operacji służących kształtowaniu

świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji służących włączeniu społecznemu seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.

LGD w ramach realizacji LSR będzie zachęcała podmioty z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami w tym z poza LGD. Przewidujemy również poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie. Zaplanowano system zachęt premiując na etapie lokalnych kryteriów wyboru projekty realizowane w partnerstwie. Spotkania z mieszkańcami i organizacjami z obszaru LGD wykazały, że zawiązywanie lokalnych partnerstw może przynieść wiele korzyści zarówno dla samych organizacji jak i dla odbiorców działań. Wspólna promocja wzmocni efekty dotarcia do grup docelowych projektu. Partnerstwo może istotnie wzmocnić kadry/członków organizacji partnerskich poprzez wymianę doświadczeń i wiedzy między podmiotami. LGD będzie preferowało partnerstwo zawiązane z minimum dwoma podmiotami, zwłaszcza premiowane będzie partnerstwo międzysektorowe. Współpraca powinna zostać udokumentowana umową współpracy, która będzie określała m.in.: oznaczenie stron, zakres i czas trwania współpracy, zobowiązania każdej ze stron. Warunkiem uzyskania punktów będzie również ujęcie współpracy we WOPP z uzasadnieniem realizacji operacji w partnerstwie oraz wskazania zadań realizowanych przez wszystkich zaangażowanych partnerów. Partnerstwo ma być realne, nie pozorne.

W ramach Przedsięwzięcia 1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru (ze szczególnym uwzględnieniem operacji służących ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi) zaplanowano realizację **dwóch projektów partnerskich: projekt partnerski z udziałem partnera zagranicznego oraz projekt partnerski z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa.**

7.7. Określenie poziomu dofinansowania

Wysokość przyznawanej pomocy:

- nieprzekraczającej 40% środków LSR na operacje realizowane przez JSFP, chyba że operacja realizuje koncepcję inteligentnej wsi (W LSR zaplanowano: 1 600 000,00 EUR, co stanowi 40% środków LSR),
- nieprzekraczającej 20% środków komponentu Wdrażanie LSR w przypadku operacji własnych LGD (W LSR zaplanowano: 285 000,00 EUR, co stanowi 7,12% środków LSR),
- nieprzekraczającej 1% budżetu komponentu Wdrażanie LSR w przypadku projektu grantowego na przygotowanie projektów partnerskich (W LSR nie zaplanowano ww. zadania).

Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej odbywać się będzie z wykorzystaniem procedury konkursowej, operacji własnych i grantowej.

W przypadku Wdrażania LSR wsparcie udzielane będzie w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

1. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych – do wysokości 150 tys. zł,
2. projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł przy czym wysokość pojedynczego grantu:
  - na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatorywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
  - w pozostałych zakresach zadań objętych grantami – ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne.
  - W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.
  - W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:
  - do 65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
  - do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
  - do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
  - do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Rozdział VIII Plan działania

Proces wdrażania LSR przewidziany jest na dwa okresy pokrywające się z „kamieniami milowymi”:

- I okres = pierwszy „kamień milowy” – > będzie osiągnięty **do 30.06.2026**;
- II okres = drugi „kamień milowy” – > będzie osiągnięty **do 31.12.2027**.

Cele szczegółowe i przedsięwzięcia, których realizacja rozpocznie się w I okresie, zaplanowane są tak, aby wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostało udzielone w wysokości odpowiadającej 40% wartości budżetu LSR.

Cele szczegółowe i przedsięwzięcia, których realizacja rozpocznie się w II okresie, zaplanowane są tak, aby wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostało udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wartości budżetu LSR.

Szczegółowy plan działania zawarty został w **Formularzu 2: Plan działania**, który stanowi załącznik do niniejszej LSR.

Monitorowanie stopnia realizacji poszczególnych wskaźników prowadzone będzie zgodnie z procedurą monitoringu i ewaluacji opisaną w Rozdziale X.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

9.1 Źródła finansowania działalności LGD

- a) Bezpośrednie źródło finansowania:

Całość budżetu na wdrażanie LSR finansowana będzie z Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Wysokość planowanego wsparcia na wdrażanie LSR jest zgodna z załącznikiem nr 4 do regulaminu konkursu na wybór LSR „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR” w kwocie **4 000 000,00 euro**, zgodnie z ilością mieszkańców obszaru objętego LSR.

Wsparcie na zarządzanie strategią, jej monitorowanie i ewaluację oraz jej animowanie, w tym ułatwianie wymiany między zainteresowanymi stronami wynosi 662 500,00 euro.

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFSA**	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	4 000 000,00	0,00	0,00	4 000 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	0,00	662 500,00
Razem	4 662 500,00	0,00	0,00	4 662 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

- a) Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR:

Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR

72 000,00 zł	Realizacja lokalnego konkursu grantowego „Działaj lokalnie” w ramach programu „Działaj lokalnie” w latach: 2024-2027 <i>Komplementarny z:</i> <i>P.2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy</i>	1. Mieszkańcy obszaru, 2. Organizacje pozarządowe, 3. Grupy nieformalne	Źródło finansowania: Program Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce
600 000,00 zł	CAL – Centrum Aktywności Lokalnej <i>Komplementarny z:</i> <i>P.2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy</i>	1. Mieszkańcy obszaru	Źródło finansowania: Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich; Konkurs: Priorytet 1a - Zrównoważony rozwój organizacyjny – wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego;
240 000,00 zł	Regionalny Jarmark Produktu Lokalnego i Przegląd Zespołów Folklorystycznych <i>Komplementarny z:</i> <i>P.2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy</i>	1. Mieszkańcy obszaru, w tym seniorzy; niepełnosprawni; ludzie młodzi do 25 roku życia; 2. Turyści;	Źródło finansowania: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Program: Kultura ludowa i tradycyjna

9.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR

W związku z realizacją konkursów tematycznych bardzo istotną kwestią jest powiązanie realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć z budżetem. Powiązanie to dla poszczególnych przedsięwzięć (a co za tym idzie odpowiednich celów ogólnych i szczegółowych) ukazuje poniższa tabela.

Największe środki finansowe przeznaczone są na działania, które wskazane zostały jako priorytetowe czyli:

- rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez podejmowanie i rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej;
- poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej.

W ramach Planu Działania określającego harmonogram wydatkowania środków i osiągania poszczególnych celów szczegółowych realizację pierwszych działań w ramach tych dwóch celów zaplanowaliśmy już w pierwszym okresie wdrażania LSR – czyli w latach 2024 – 2026.

Zakresy wsparcia PS WPR

PRZEDSIĘWZIĘCIE	rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez podejmowanie i rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania: gospodarstw agroturystycznych, zagrod edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych	rozwój współpracy poprzez tworzenie i rozwijanie KŁŻ	poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-3	przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi	poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych	włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji poprzez: realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia oraz realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych	ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	SUMA
P.1.1						1 600 000,00				1 600 000,00
P.1.2									375 000,00	375 000,00
P.2.1	1 462 500,00									1 462 500,00
P.2.2		96 000,00								96 000,00
P.2.3					8 602,15			102 897,85		111 500,00
P.2.4							148 750,00	206 250,00		355 000,00
SUMA	1 462 500,00	96 000,00	0,00	0,00	8 602,15	1 600 000,00	148 750,00	309 147,85	375 000,00	4 000 000,00

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

10.1 Monitoring

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Proces monitoringu będzie obejmować:

- a) monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej m.in. na: analizie stopnia osiągnięcia założonego budżetu oraz mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii oraz monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, szczególnie dotyczyć to będzie grantobiorców w ramach projektu grantowego;
- b) monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych:

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja z jednej strony oceniają stopień wdrażania założeń LSR a z drugiej strony płynące z nich dane sygnalizować mogą o barierach czy problemach mających wpływ na prawidłowe wdrażanie LSR.

Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, sukcesach i porażkach w realizacji LSR;
- Procedury aktualizacji strategii. W przypadku, gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą opóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających interwencji to stanowić to będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (np. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów (celów, przedsięwzięć, wskaźników, budżetu) strategii.

Planowanie monitoringu:

W procesie monitoringu badane powinny być elementy głównie ilościowe dotyczące najważniejszych aspektów funkcjonowania LGD – przebiegu konkursów, stopnia realizacji budżetu i zaplanowanych wskaźników, etc.

10.2 Ewaluacja

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Jednym głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie czy nasze działania przyniosły efekty.

1. Ewaluacja wewnętrzna (bieżąca, realizowana samodzielnie przez LGD)

Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym jako warsztat refleksyjny (zwany dalej „warsztatem”). Podstawowym materiałem do pracy będą zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników LGD.

Warsztat będzie przeprowadzany na początku każdego roku kalendarzowego, tak, aby wypracowane wnioski mogły zasilić o dodatkowe informacje sprawozdanie roczne z realizacji LSR za rok poprzedni. Warsztat musi opierać się na rzetelnych wynikach, dlatego całoroczny cykl działań przygotowujący do warsztatu będzie przebiegać w następujący sposób:

- Bieżąca działalność biura LGD powinna być nastawiona na zbieranie informacji zwrotnej o odbiorze realizacji LSR i działań LGD, poprzez np.: dokumentowanie spotkań z mieszkańcami, wnioskodawcami (w biurze LGD i poza nim) pod kątem zgłaszanych uwag, problemów, potrzeb itp., zbieranie opinii społeczności lokalnej o odbiorze realizacji LSR poprzez np.: przeprowadzenie wywiadów, ankiet, sondaży lub inne narzędzia do zbierania opinii od kluczowych interesariuszy (gminy) i przedstawicieli społeczności lokalnej.
- Pracownicy biura LGD przygotowują zestawienie dostępnych danych za badany okres przekazują je uczestnikom warsztatu co najmniej trzy dni przed spotkaniem.
- Dane powinny dotyczyć co najmniej: realizacji finansowej LSR i rzeczowej (osiągnięte wartości wskaźników), funkcjonowania LGD i biura (m.in. działań informacyjno-promocyjnych, działań doradczych, funkcjonowania partnerstwa i organów LGD), sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD w oparciu o dostępne dane statystyczne, dostępne aktualne opracowania.
- Biuro LGD organizuje co najmniej 5-godzinny warsztat na temat realizacji LSR i o działaniach LGD w minionym roku.

Uczestnicy: pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu i Rady LGD (wskazane jest zapewnienie udziału przedstawicieli wszystkich interesariuszy). LGD może zaprosić do udziału w warsztatach przedstawicieli innych LGD, beneficjentów oraz przedstawicieli samorządu województwa, co może wpłynąć na poprawę komunikacji i wzajemnego zrozumienia, poszukiwania wspólnych rozwiązań dla zidentyfikowanych problemów, jak również przyczynić się do wymiany dobrych praktyk oraz przygotowania się do wspólnie zorganizowanej ewaluacji zewnętrznej.

Dyskusja będzie zorganizowana co najmniej wokół poniższych pytań:

- a) Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?
- b) W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?
- c) W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?
- d) W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?
- e) Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?
- f) Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?
- g) Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- h) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Podsumowanie spotkania – będzie polegało na zebraniu wszystkich ustaleń dotyczących koniecznych działań do wdrożenia w kolejnym roku. Prezentowane dane i ustalenia poczynione w ramach warsztatu będą gromadzone w uporządkowany sposób i porównywalne z roku na rok, tak by mogły stanowić użyteczny wkład w analizę prowadzoną przez ewaluatorów zewnętrznych po zakończeniu realizacji LSR (ewaluacja zewnętrzna).

Podsumowanie warsztatu w postaci syntetycznych odpowiedzi na poruszane zagadnienia oraz informacji na temat sposobu wdrożenia rekomendacji, będzie elementem sprawozdania rocznego z realizacji LSR.

2. Ewaluacja zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaluatorom)

Termin realizacji badania: Realizacja badania odbędzie się jednokrotnie, w roku 2029.

Wykonawca badania: Ewaluację zewnętrzną przeprowadzi niezależny ewaluator. Wykonawca badania powinien posiadać odpowiednie doświadczenie w realizacji badań ewaluacyjnych. Wymaga się, aby Wykonawca spełniał minimum następujące wymagania:

- Udokumentowane doświadczenie w realizacji przynajmniej dwóch badań ewaluacyjnych programów współfinansowanych ze środków publicznych, w tym jedno powinno dotyczyć obszaru rozwoju obszarów wiejskich. Minimalna wartość badań powinna stanowić co najmniej wartość % kwoty, którą LGD zamierza przeznaczyć na realizację przedmiotowego badania.
- Dysponowanie zespołem co najmniej 3 ekspertów, w tym: kierownika badania, który posiada doświadczenie w koordynacji badań ewaluacyjnych, eksperta posiadającego doświadczenie w realizacji badań o charakterze jakościowym i ilościowym, eksperta posiadającego doświadczenie w realizacji badań o charakterze społeczno-gospodarczym.

Minimalne wymagania odnośnie oferty Wykonawcy na realizację badania: Oferta Wykonawcy będzie gwarantować odpowiednią jakość badania. Opis sposobu realizacji badania zaproponowany przez Wykonawcę w ofercie będzie zawierał co najmniej:

- a) Kontekst realizacji badania.
- b) Cele badania.
- c) Obszary/pytania badawcze.
- d) Opis metodyki badania.

Minimum metodyczne badania zapewni triangulację metod i źródeł danych, w związku z czym w badaniu będą zastosowane: analiza danych zastanych, badanie jakościowe i badanie ilościowe. Oferta będzie szczegółowo wskazywać wielkość i strukturę prób badań ilościowych i jakościowych wraz z uzasadnieniem. Elementy te będą podlegać ocenie na etapie wyboru oferty.

- e) Sposób prezentacji wyników.
- f) Harmonogram realizacji badania.

LGD, poprzez odpowiednie kryteria wyboru oferty, zagwarantuje wybór oferty najkorzystniejszej, gwarantującej odpowiednią jakość badania. Dlatego najważniejszym kryterium oceny ofert będzie „jakość” rozumiana jako: jakość koncepcji badania, jakość metodyki, narzędzi badawczych oraz sposobu organizacji badania.

10.3 Zakres badania:

Ewaluacja zewnętrzna będzie dotyczyć co najmniej następujących pytań/obszarów badawczych:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli jest inny niż obszary poniżej)	Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
Ocena wpływu na aktywność i włączenie społeczne	Jaki jest wpływ LSR na aktywność społeczną, w tym zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne? W jaki sposób należałoby wspierać rozwój aktywności społecznej w przyszłości? Czy i w jaki sposób wspierane jest włączenie społeczne osób młodych, seniorów i grup w niekorzystnej sytuacji?
Przedsiębiorczość	W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości? Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
Atrakcyjność rekreacyjna, turystyczna i kulturalna	W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej obszaru Dobrej Widawy? W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego obszaru Dobrej Widawy?
Grupy defaworyzowane	Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup? Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego? Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
Innowacyjność	W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne? Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
Operacje realizowane w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR	Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR? Jaką formę i zakres powinny przyjmować operacje realizowane w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR w przyszłości?
Ocena funkcjonowania LGD	Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR? Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych?) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
Ocena procesu wdrażania	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem? Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów? Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)? Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
Wartość dodana podejścia LEADER	Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi podmiotami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie? Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany? Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia? Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są synergiczne i komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Wymagana struktura raport końcowego z ewaluacji zewnętrznej będzie zawierała wszystkie informacje zgodnie z wytycznymi. Raport końcowy będzie syntetycznie i przekrojowo omawiał otrzymane wyniki badania, co oznacza, że nie sprowadzi się do zreferowania (streszczenia) uzyskanych danych i odpowiedzi pochodzących z przeprowadzonych badań. Rekomendacje przedstawione w raporcie zostaną sformułowane na podstawie wniosków wynikających z przeprowadzonych badań, mających pokrycie w informacjach prezentowanych w raporcie końcowym.

Informacja o wynikach ewaluacji zewnętrznej LSR

Raport z badania LSR będzie zamieszczony na stronie internetowej LGD oraz przesłany (w wersji elektronicznej, edytowalnej) do MRiRW. Wraz z raportem, LGD przekaże do MRiRW informacje na temat sposobu realizacji rekomendacji i zaleceń.

Wykaz wykorzystanej literatury

Spis tabel

Tabela 1. Reprezentanci grup interesu sektorów w organie decyzyjnym	7
Tabela 2. Obszar LGD Dobra Widawa	9
Tabela 3. Stan ludności w gminach wchodzących w skład LGD Dobra Widawa	9
Tabela 4. Formy ochrony przyrody na terenie LGD Dobra Widawa	10

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1 – Cele i przedsięwzięcia

Załącznik nr 2 – Plan działania – wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Załącznik nr 3 – Budżet LSR – w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia

Załącznik nr 4 – Plan wykorzystania budżetu LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EURO)	Przedsięwzięcie w ramach C.1. Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
1 600 000,00	P.1.1 Tworzenie i rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy	1. Mieszkańcy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych do 25 roku życia i seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych; 2. Turyści;	1. Konkurs: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej (ogólnodostępna niekomercyjna infrastruktura rekreacyjna, turystyczna i kulturalna) w tym operacje realizujące koncepcję inteligentnej wsi 2. Animowanie do wdrażania innowacji; 3. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań;
375 000,00	P.1.2 Wzmocnienie rozpoznawalności Dobrej Widawy w oparciu o lokalne walory obszaru (ze szczególnym uwzględnieniem operacji służących ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi)	1. Mieszkańcy obszaru, 2. Producenci lokalni / rękodzielnicy / usługodawcy lokalni / podmioty tworzące markę produktu lokalnego, 3. Turyści	1. Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych 2. Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy 3. Operacja własna w zakresie działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy (np.: stworzenie atrakcji turystycznych) 4. Projekt partnerski z udziałem partnera zagranicznego 5. Projekt partnerski z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa 6. Projekt grantowy w zakresie działań na rzecz promocji produktów lokalnych (działania wspierające markę produktu lokalnego) 7. Animowanie do wdrażania innowacji; 8. Animacja podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp.: – LGD przewiduje zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów; LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie.
	Przedsięwzięcie w ramach C.2. Stworzenie warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy		

1 462 500,00	P.2.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze Dobrej Widawy w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR	1. Mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji: - kobiety, - osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie; - osoby poszukujące zatrudnienia, w tym mieszkańcy osiedli po-PGR; 2. Istniejące na obszarze mikro i małe przedsiębiorstwa	1. Konkurs – podejmowanie działalności gospodarczej 2. Konkurs – rozwijanie działalności gospodarczej 3. Animowanie do wdrażania innowacji; 4. Animowanie do wdrażania innowacji; 5. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań; Rozwój przedsiębiorczości, czyli podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczych wspierane może być jedynie w zakresie zgodnym z celami wskazanymi w LSR.
97 500,00	P.2.2 Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na obszarze Dobrej Widawy	Rolnicy prowadzący działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny	1. Konkurs: Tworzenie gospodarstw agroturystycznych 2. Konkurs: Rozwój gospodarstw agroturystycznych 3. Konkurs: Tworzenie zagród edukacyjnych 4. Animowanie do wdrażania innowacji;
110 000,00	P.2.3 Przygotowanie i realizacja koncepcji Smart Village	Mieszkańcy obszaru	1. Projekt grantowy na przygotowanie koncepcji SV 2. Projekt grantowy na wdrażanie operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi 3. Animowanie do wdrażania innowacji; 4. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań;
355 000,00	P.2.4. Aktywna społeczność Dobrej Widawy (ze szczególnym uwzględnieniem operacji służących kształtowaniu świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji służących włączeniu społecznemu seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji)	Mieszkańcy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych do 25 roku życia i seniorów	1. Projekt grantowy „Aktywizacja społeczności lokalnej Dobrej Widawy” realizowany w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR 2. Projekt grantowy „Wzmocnienie tożsamości lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy” 3. Projekt grantowy „Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej na obszarze Dobrej Widawy” 4. Projekt grantowy „Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie włączenia społecznego oraz cyfrowego na obszarze Dobrej Widawy” 5. Operacja własna – warsztaty dla ludzi młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzieży), seniorów, międzypokoleniowe; 6. Animowanie do wdrażania innowacji; 7. Animacja podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp.: - LGD przewiduje zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów; - LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie.

Formularz 2: Plan działania

cel	lata	do 31.12.24		do 31.12.25		do 31.12.26		do 31.12.27		do 31.12.28		do 31.12.29		program	
	nazwa wskaźnika	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco		
C.1.	Zwiększenie poziomu atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej na obszarze Dobrej Widawy														
przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba rozwiniętej małej infrastruktury publicznej (w tym ogólnodostępna niekomercyjna infrastruktura rekreacyjna, turystyczna)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	66,66%	5	100%	PS WPR	
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	60%	2	100%		
przedsięwzięcie 1.1.2	Liczba działań na rzecz promocji produktów lokalnych (OW 1, OW 2, OW 3)	0	0%	0	0%	1 szt.	33,33%	1 szt.	66,66%	1	100,00%	0	100%		
	Liczba działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru Dobrej Widawy (OW 4)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100%		
	Liczba stworzonych atrakcji turystycznych (OW 5)	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100%	0	100%		
	Liczba projektów partnerskich z udziałem partnera zagranicznego	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	100%	1	100,00%		
	Liczba projektów partnerskich z udziałem partnera krajowego spoza obszaru LGD Dobra Widawa	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100%		
	Liczba działań na rzecz promocji produktów lokalnych (PG1)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%		
C.2.	Stworzenia warunków komfortowego życia dla mieszkańców obszaru Dobrej Widawy														
przedsięwzięcie wzięcie 2.1.1	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (PDG)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	15	100,00%	0	100,00%		PS WPR

	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (RDG)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	9	100,00%	0	100,00%
	Liczba utworzonych nowych miejsc pracy, w tym dla zdefiniowanych grup osób w niekorzystnej sytuacji (PDG / RDG)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	15	100,00%	0	100,00%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji (PDG / RDG)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	8	100,00%	0	100,00%
przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu gospodarstwa agroturystycznego przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny (PDG-A)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100,00%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego gospodarstwa agroturystycznego przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny (RDG-A)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100,00%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej przez rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodziny (PDG-ZE)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100,00%
przedsięwzięcie 2.1.3	Liczba koncepcji Smart Village (PG2)	0	0%	10	100%	0	100,00%	0	100,00%	0	100,00%	0	100,00%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji (PG2)	0	0%	10	100%	0	100,00%	0	100,00%	0	100,00%	0	
	Liczba działań z zakresu wdrażania operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi (PG3)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%	0	0%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na wdrożeniu innowacji (PG3)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%	0	0%
przedsięwzięcie 2.1.4	Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz społeczności lokalnej Dobrej Widawy (PG4)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%	0	100,00%
	Liczba działań aktywizacyjnych realizowanych w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR (PG4)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%	0	100,00%

Liczba działań aktywizacyjnych z zakresu wzmocnienia tożsamości lokalnej przez dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej na obszarze Dobrej Widawy (PG5)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%
Liczba działań integrujących i animacyjnych na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego (ludzi młodych do 25 roku życia) (PG5)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%
Liczba działań aktywizacyjnych podnoszących poziomu świadomości ekologicznej na obszarze Dobrej Widawy (PG6)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%
Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego oraz cyfrowego (PG7)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100,00%
Liczba działań aktywizacyjnych na rzecz społeczności lokalnej Dobrej Widawy (warsztaty dla osób młodych do 25 roku życia (dzieci, młodzieży), seniorów, międzypokoleniowe) (OW 6)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100,00%	0	100,00%
Wskaźnik rezultatu W.1.1.1 R. 41 – Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	0,00		0,00		0,00		0,00		2 000,00		1 000,00	
Wskaźnik rezultatu W.1.1.2 R.1 – Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	0,00		0,00		50,00		50,00		50,00		0,00	
	0,00		0,00		0,00		0,00		100,00		0,00	
	0,00		0,00		0,00		200,00		0,00		0,00	
	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		50,00	
	0,00		0,00		0,00		0,00		50,00		0,00	
	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		400,00	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.1 R. 37 – Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	0,00		0,00		0,00		0,00		15,00		0,00	

PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.2.1.2 R.39 – Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR.	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	3,00	X	0,00	X
Wskaźnik rezultatu W.2.1.3 R. 40 – Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.	0,00	X	10,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X
Wskaźnik rezultatu W.2.1.3 R. 42 – Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	400,00	X	0,00	X
Wskaźnik rezultatu W.2.1.4 R.1 – Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	200,00	X	0,00	X
	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	200,00	X	0,00	X
	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	300,00	X	0,00	X
Wskaźnik rezultatu W.2.1.4 R. 42 – Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	300,00	X
	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	300,00	X
	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	300,00	X
	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	0,00	X	300,00	X

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	4 000 000,00	0,00	0,00	4 000 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	0,00	662 500,00
Razem	4 662 500,00	0,00	0,00	4 662 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0,00	0,00	215 000,00	5,38%	1 385 000,00	40,00%	625 611,00	55,64%	979 250,00	80,12%	726 389,00	98,28%	68 750,00	100,00%
EFS+														
EFRR														
RAZEM	0,00	0,00	215 000,00	5,38%	1 385 000,00	40,00%	625 611,00	55,64%	979 250,00	80,12%	726 389,00	98,28%	68 750,00	100,00%